

Deel 3

Evolutie van het fenomeen
en strijd tegen mensenhandel
en mensensmokkel

Hoofdstuk 1

Recente ontwikkelingen van het juridisch en politiek kader

De recente Belgische en Europese ontwikkelingen staan hieronder kort samengevat.

1. Evoluties van het Europese juridische en politieke kader

1.1. | Mensenhandel en mensensmokkel: Global Compact for Migration

In december 2018 werd het VN-migratiepact goedgekeurd, het zogenaamde Marrakech-pact.²⁸⁵ Net als 152 andere landen heeft ook België uiteindelijk het fel besproken *Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration* ondertekend. Dit juridisch niet-bindend instrument vormt het eerste internationale kader voor samenwerking op het gebied van migratie. Het bevat 23 doelstellingen. Twee daarvan hebben betrekking op mensensmokkel en mensenhandel. De ondertekenende staten verbinden zich er niet alleen toe de grensoverschrijdende aanpak van mensensmokkel door middel van een reeks maatregelen te versterken, ze streven er tegelijk naar de mensenhandel in het kader van de internationale migratie te voorkomen, te bestrijden en uit te roeien. Het versterken van de bestaande capaciteiten en van de internationale samenwerking, een betere identificatie, bescherming en bijstand van migranten die het slachtoffer zijn van mensenhandel, zijn een aantal belangrijke maatregelen.

²⁸⁵ <https://undocs.org/fr/A/CONF.231/3>.

1.2. | Mensenhandel

Gemeenschappelijke verbintenisverklaring om mensenhandel te bestrijden

Op 13 juni 2018 hebben tien EU-agentschappen, waaronder EASO, Europol, Eurojust, Frontex en FRA een gemeenschappelijke verbintenisverklaring ondertekend om samen de strijd aan te binden tegen mensenhandel.²⁸⁶ Dat is een van de belangrijkste actiepunten van de mededeling van de Commissie uit 2017 over de follow-up van de EU-strategie ter bestrijding van mensenhandel.²⁸⁷ Die gemeenschappelijke verklaring legt de nadruk op een aanpak waarbij verschillende instellingen en agentschappen betrokken zijn, op de strijd tegen de cultuur van straffeloosheid, en op meer aandacht voor preventie.

Tweede verslag van de Commissie over de vooruitgang die de lidstaten hebben geboekt in de strijd tegen de mensenhandel

Op 3 december 2018 publiceerde de Europese Commissie haar tweede verslag over de vooruitgang die de lidstaten hebben geboekt in de strijd tegen mensenhandel.²⁸⁸ Dat verslag moet om de twee jaar worden ingediend op

²⁸⁶ https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/eu_agencies_joint_statement_of_commitment_to_working_together_to_address_thb.pdf.

²⁸⁷ Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement en de Raad, *Verslag over de follow-up van de EU-strategie voor de uitroeiing van mensenhandel en het vaststellen van verdere concrete maatregelen*, 4 december 2017, COM(2017) 728 final. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017DC0728&from=en>.

²⁸⁸ Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the progress made in the fight against trafficking in human beings (2018), 19 mai 2018, COM(2018)777 final. https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/20181204_com-2018-777-report_en.pdf.

grond van artikel 20 van de Europese richtlijn inzake mensenhandel.²⁸⁹ In het verslag²⁹⁰ worden de tendensen in deze strijd voorgesteld, en ook de maatregelen die in het kader van de EU-strategie ter bestrijding van het fenomeen zijn genomen en de vooruitgang die bij de uitvoering van de mededeling van 2017 is geboekt. Het verslag bevat ook de door de lidstaten verstrekte statistische gegevens²⁹¹ en een actualisatie van de toepassing van richtlijn 2004/81/EU over de verblijfstitels voor slachtoffers.²⁹²

Seksuele uitbuiting is met 56% van de slachtoffers nog steeds de meest voorkomende vorm van mensenhandel. Interne mensenhandel, binnen het grondgebied dus van een lidstaat, zit in de lift. Globaal lijkt de leeftijd van de slachtoffers te dalen. De migratiecrisis heeft het risico op mensenhandel overigens nog doen toenemen.

Om de straffeloosheid te bestrijden en om preventieve redenen, moedigt de Commissie de lidstaten aan om al wie bewust gebruik maakt van diensten van een slachtoffer van mensenhandel, strafbaar te stellen. Verder wordt ook werk gemaakt van grensoverschrijdende samenwerking en gezamenlijk onderzoek. Ook dat moedigt de Commissie aan, net als de inspanningen op vlak van sensibilisering en opleiding.

De Commissie benadrukt ook dat de effectieve toegang van slachtoffers tot de uitoefening van hun rechten verder moet worden verbeterd, met name door een snelle identificatie van slachtoffers via de doorverwijzingsmechanismen, waaronder de asielstelsels. Die verbetering moet verder ook bewerkstelligd worden door het garanderen van een multidisciplinaire aanpak en door ervoor te zorgen dat slachtoffers daadwerkelijk toegang hebben tot mogelijkheden voor schadeloosstelling.

289 Richtlijn 2011/36/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 5 april 2011 inzake de voorkoming en bestrijding van mensenhandel en de bescherming van slachtoffers daarvan, en ter vervanging van Kaderbesluit 2002/629/JBZ van de Raad, *PB*, L101 van 15 april 2011.

290 Bij dit verslag zit ook een "staff working document": https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/20181204_swd-2018-473-commission-staff-working-document_en.pdf.

291 De gegevens hebben betrekking op de jaren 2015 en 2016: https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-security/20181204_data-collection-study.pdf. De Belgische gegevens zijn in sommige opzichten kwantitatief veel minder dan die van andere landen (met name wat de geïdentificeerde slachtoffers betreft). Zoals de Commissie opmerkt registreren niet alle lidstaten deze gegevens op dezelfde manier, waardoor ze moeilijk vergelijkbaar zijn.

292 Richtlijn 2004/81/EG van de Raad van 29 april 2004 betreffende de verblijfstitel die in ruil voor samenwerking met de bevoegde autoriteiten wordt afgegeven aan onderdanen van derde landen die het slachtoffer zijn van mensenhandel of hulp hebben gekregen bij illegale immigratie, *PB*, L 261/19 van 6 augustus 2004.

Andere verslagen

In 2018 heeft de Commissie, nog steeds in overeenstemming met de mededeling van 2017 en ter gelegenheid van de Europese Dag tegen Mensenhandel op 18 oktober, in samenwerking met het Europees Instituut voor gendergelijkheid (EIGE), een verslag gepubliceerd over gendergerichte maatregelen in de acties tegen mensenhandel.²⁹³ Een gendergerichte aanpak dient als analytisch instrument om de bepalingen en verplichtingen van de mensenhandelrichtlijn (richtlijn 2011/36/EU) en van de richtlijn inzake rechten van slachtoffers, door te lichten.²⁹⁴ De analyse moet de sterke punten en mogelijkheden in kaart brengen om de bescherming te verbeteren en een antwoord te bieden op de noden van slachtoffers van seksuele uitbuiting. Het verslag reikt de lidstaten richtsnoeren aan voor gendergerelateerde maatregelen om slachtoffers van mensenhandel beter te identificeren, te helpen en bij te staan.

Ten slotte is er nog een ander, op 11 maart 2019 gepubliceerd verslag van mevr. Joëlle Milquet, speciaal adviseur van de voorzitter van de Europese Commissie. Dat gaat over de schadeloosstelling van slachtoffers van criminaliteit, met name van slachtoffers van mensenhandel.²⁹⁵ Daaruit blijkt hoe slachtoffers vaak moeilijkheden ondervinden om toegang te krijgen tot de rechter en om een schadevergoeding te verkrijgen door een gebrek aan informatie, onvoldoende bijstand of procedurele belemmeringen.²⁹⁶

1.3. | Andere maatregelen

Hoewel ze niet rechtstreeks verband houden met mensenhandel, zijn ook twee recente maatregelen het vermelden waard.

293 <https://eige.europa.eu/publications/gender-specific-measures-anti-trafficking-actions-report>.

294 Richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van Kaderbesluit van de Raad 2001/220/JBZ van de raad, *PB*, L 315, 14 november 2012.

295 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/strengthening_victims_rights_-_from_compensation_to_reparation_rev.pdf.

296 Voor een gedetailleerde analyse van de toegang tot schadeloosstelling voor slachtoffers van mensenhandel en van de krachtlijnen van dit verslag, deel 2, hoofdstuk 4.

Europese arbeidsautoriteit

In zijn vorige verslag²⁹⁷ had Myria het al over het voorstel van de Commissie van maart 2018 om een Europese arbeidsautoriteit (European Labour Authority, ELA) op te richten.²⁹⁸ In februari 2019 is de EU het eens geraakt over een voorlopig akkoord over de oprichting ervan. Dat initiatief bewijst dat binnen de EU steeds meer aandacht uitgaat naar efficiëntere regels inzake sociale rechten. De ELA wordt in principe in 2019 opgericht om tegen 2023 volledig operationeel te zijn. Het agentschap is weliswaar niet specifiek bevoegd voor mensenhandel, maar het is wel de bedoeling dat het de lidstaten ondersteunt op het vlak van intra-Europese arbeidsmobiliteit, zoals bij de toepassing van de regels rond detachering van werknemers en het op elkaar afstemmen van de sociale zekerheidssystemen. Een andere doelstelling is het versterken van de samenwerking tussen de lidstaten in de strijd tegen zwartwerk.

Herziening van de richtlijn over terbeschikkingstelling van werknemers

In mei 2018 heeft het Europees Parlement de herziening goedgekeurd van de huidige richtlijn over terbeschikkingstelling van werknemers. De Europese ministers van Werkgelegenheid en Sociale Zaken hebben op 21 juni 2018 het licht op groen gezet. De herziene richtlijn²⁹⁹ is op 29 juli 2018 in werking getreden. De lidstaten hebben twee jaar de tijd - tot 30 juli 2020 - om de nieuwe regels in nationale wetgeving om te zetten. De belangrijkste wijziging is dat gedetacheerde werknemers niet alleen onderworpen zijn aan het minimumloon van de ontvangende lidstaat, maar ook aan alle andere regels inzake bezoldiging. Als werknemers voor meer dan twaalf maanden naar een andere EU-lidstaat worden gedetacheerd, zijn ook de regels van het arbeidsrecht van die lidstaat van toepassing. Aangezien bij veel gevallen van mensenhandel frauduleus gedetacheerde werknemers betrokken zijn, valt te hopen dat deze nieuwe regels mee voor een oplossing zullen zorgen.

297 MYRIA, *Jaarlijks evaluatieverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig in hoogste nood op. cit.*, p. 72.

298 Europese Commissie, *Voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot oprichting van een Europese arbeidsautoriteit (vrij vertaald)*, Straatsburg, 13 maart 2018, COM 2018 (131) final : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018PC0131&from=EN>.

299 Richtlijn (EU) 2018/957 van het Europees Parlement en de Raad van 28 juni 2018 tot wijziging van richtlijn 96/71/EU betreffende de terbeschikkingstelling van werknemers met het oog op het verrichten van diensten, *PB.*, L173 van 9 juli 2018.

2. Evoluties van het Belgische juridische en politieke kader

2.1. | Mensenhandel

2.1.1. | Addendum aan het actieplan mensenhandel bij minderjarigen

In augustus 2018 heeft de Interdepartementale Cel tegen mensenhandel en mensensmokkel een addendum³⁰⁰ goedgekeurd aan het nationaal actieplan *Strijd tegen de mensenhandel 2015-2019*. In het kader van het nationaal actieplan zijn ook acties ondernomen met de Franse Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap en ook met de Vlaamse Gemeenschap. Tijdens die werkzaamheden zijn echter heel wat vragen gerezen.

Op Vlaams niveau ging de aandacht vooral naar de problematiek van de *loverboys*/tienerpooiers, en heel specifiek dan naar Vlaamse slachtoffers (sic). Op verzoek van de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin had Child Focus in 2015 een verkennende studie uitgevoerd naar de problematiek van *loverboys*/tienerpooiers in Vlaanderen.³⁰¹ De studie richtte zich heel concreet op een plan van aanpak voor de slachtoffers. Op basis van de aanbevelingen uit het verslag werd een actieplan opgesteld voor een betere bescherming van de slachtoffers van tienerpooiers.³⁰² Een stuurgroep stond in voor de coördinatie en de opvolging van de implementatie ervan. Behalve dat nieuwe Vlaamse actieplan³⁰³ moesten ook op federaal niveau een aantal aanpassingen gebeuren. Zo werd beslist die op te nemen in het addendum aan het nationaal actieplan mensenhandel 2015-2019.

In de Franse Gemeenschap werd in het kader van het actieplan 2015-2019 in april 2017 een eerste opleiding voor het personeel in de jeugdzorgsector georganiseerd.

300 www.dsb-spc.be/doc/pdf/Addendum-Actieplan-MH-NL.pdf.

301 www.childfocus.be/nl/seksuele-uitbuiting/kinderprostitutie/slachtoffers-van-tienerpooiers.

302 <https://jongerenwelzijn.be/professionelen/assets/docs/jeugdhulpaanbieders/mensenhandel/actieplan-tienerpooiers-2016.pdf> Het actieplan omvat acties op vier domeinen: doorgedreven preventie, gepaste opvang van slachtoffers, vervolging van de daders en samenwerking tussen welzijn, justitie en politie.

303 <https://jongerenwelzijn.be/professionelen/jeugdhulpaanbieders/mensenhandel-tienerpooiers>.

Er is beslist dit soort initiatieven voort te zetten en een werkgroep op te richten voor de toepassing ervan.

Uit de gesprekken binnen de twee werkgroepen zijn een aantal lacunes en/of verschillende werkmethoden gebleken in de informatiestroom tussen actoren zoals jeugdhulpverleners, de magistratuur, politie, ...

Daarom vond men een addendum aan het actieplan noodzakelijk dat specifiek op minderjarigen is gericht. Dat addendum formuleert verschillende actievoorstellen om de detectie, identificatie, doorverwijzing en bescherming van alle minderjarige slachtoffers van mensenhandel te verbeteren. Het addendum heeft betrekking op initiatieven die onder de federale bevoegdheid vallen of op problematieken die samenwerking tussen de federale overheid en de deelstaten vereisen.

Tot de actiepunten behoren behalve de implementatie van een informatiestroom waarin de rol van elke betrokkene duidelijk moet zijn omschreven, ook de organisatie van interdisciplinaire opleidingen en het onderzoek om het slachtofferstatuut van mensenhandel aan de specifieke situatie van minderjarigen aan te passen.

2.1.2. | Het niet-bestrafingsbeginsel wettelijk verankerd

Op 25 april 2019 heeft het Parlement in plenaire vergadering een wetsvoorstel aangenomen betreffende de handel in menselijke organen en het niet-bestrafingsbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel.³⁰⁴ Via amendementen op een oorspronkelijk wetsvoorstel inzake orgaanhandel³⁰⁵ wilde de federale regering nieuwe bepalingen door het Parlement laten goedkeuren.³⁰⁶ Dat ontwerp is voorbereid door een werkgroep van de FOD's Justitie en Volksgezondheid, belast met het in overeenstemming brengen van het Belgisch recht met het Verdrag van de Raad van Europa van 25 maart 2015 tegen de handel in menselijke organen. De wet is gepubliceerd op 21 juni 2019 en is in werking getreden op 1 juli 2019.³⁰⁷

304 Wetsvoorstel van 9 april 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestrafingsbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel, Parl. St., Kamer, zitting, 2018-2019, Doc 54 - 3537/005.

305 Wetsvoorstel van 7 februari 2019 tot het strafbaar stellen van commerciële orgaanhandel en orgaantoerisme, Parl. St., Kamer, zitting 2018-2019, Doc 54 - 3537/001.

306 Amendementen van 26 maart 2019 op het wetsvoorstel tot het strafbaar stellen van commerciële orgaanhandel en orgaantoerisme, Parl. St., Kamer, zitting 2018-2019, Doc 54 - 3537/002.

307 Wet van 22 mei 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestrafingsbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel, BS, 21 juni 2019.

De wet bestaat uit twee luiken. Het eerste luik maakt deel uit van het kader dat is vastgesteld in het Verdrag van de Raad van Europa tegen de handel in menselijke organen en is het eerste internationaal juridisch bindende instrument dat orgaanhandel veroordeelt. Het is een aanvulling op de internationale instrumenten ter bestrijding van mensenhandel.

De aangenomen tekst voegt dus een nieuw hoofdstuk over orgaanhandel toe aan het Strafwetboek, dat een (lang) artikel 433novies bevat. Hoewel het Belgische wettelijke arsenaal reeds een aantal bruikbare misdrijven omvat die nuttig zijn voor de bestrijding van deze vorm van criminaliteit (zoals mensenhandel met het oog op de verwijdering van organen³⁰⁸), wenste de wetgever het Strafwetboek aan te vullen met nieuwe misdrijven en daaraan strenge straffen te koppelen. De bedoeling is immers om alle handelingen waaruit de criminele keten van de handel in organen bestaat, te bestrijden (bijvoorbeeld makelaarschap, wegnemen van het orgaan en gebruik voor andere doeleinden dan onderzoek of transplantatie, vervoer, opslag).

Het tweede luik betreft de bekrachtiging, in het Strafwetboek, van het beginsel van niet-bestrafing van slachtoffers van mensenhandel voor de misdrijven die zij gepleegd hebben en die rechtstreeks het gevolg zijn van hun uitbuiting, en dat ongeacht het soort ondergane uitbuiting (seksuele uitbuiting of gedwongen criminaliteit, het wegnemen van organen, uitbuiting van bedelarij, uitbuiting van werk...). Dat beginsel van niet-bestrafing is vastgelegd in het Verdrag van de Raad van Europa van 16 mei 2005 inzake de bestrijding van mensenhandel³⁰⁹ en in de mensenhandelrichtlijn 2011/36/EU³¹⁰.

Daarom zijn twee wijzigingen aangebracht aan artikel 433*quinquies* van het Strafwetboek inzake mensenhandel.³¹¹ De eerste wijzigt het opschrift van de uitbuitingsfinaliteit met het oog op orgaanhandel (artikel

308 Artikel 433*quinquies*, § 1, lid 1, 4°, van het Strafwetboek.

309 Artikel 26 van het Verdrag bepaalt dat "iedere partij, in overeenstemming met de grondbeginselen van haar rechtsstelsel, in de mogelijkheid voorziet slachtoffers niet te straffen voor hun betrokkenheid bij illegale activiteiten voor zover zij daartoe zijn gedwongen".

310 Artikel 8 van de richtlijn 2011/36/EU bepaalt dat "de lidstaten, in overeenstemming met de grondbeginselen van hun rechtsorde, de nodige maatregelen dienen te nemen om ervoor te zorgen dat de bevoegde nationale autoriteiten gerechtigd zijn slachtoffers van mensenhandel niet te vervolgen of te bestraffen wegens gedwongen betrokkenheid bij criminele activiteiten die een rechtstreeks gevolg is van een van de in artikel 2 bedoelde, jegens hen gepleegde handelingen."

311 Art. 2 van het wetsvoorstel van 9 april 2019 betreffende de handel in menselijke organen en betreffende het niet-bestrafingsbeginsel voor slachtoffers van mensenhandel, Parl. St., Kamer, zitting, 2018-2019, Doc 54 - 3537/005, p. 3.

433*quinquies*, 4°)³¹², door verwijzing naar de uitbuiting door het wegnemen van organen en niet langer door verwijzing naar specifieke wetten.³¹³ Volgens de wetgever zal "het begrip uitbuiting de rechter de mogelijkheid bieden de kwalificatie van mensenhandel voor te behouden voor de wantoestanden waarin de menselijke waardigheid niet wordt gerespecteerd."³¹⁴

De tweede wijziging vult het artikel 433*quinquies* aan met een paragraaf 5 die van toepassing is op alle vormen van uitbuiting die deel uitmaken van mensenhandel, om er het beginsel van niet-bestrafing door een strafuitsluitingsgrond, uitdrukkelijk in te beogen. Volgens dat beginsel wordt de verantwoordelijkheid van de pleger van het misdrijf niet betwist maar kan er hem geen straf worden opgelegd.³¹⁵

Zo stelt de nieuwe paragraaf dat "het slachtoffer van mensenhandel dat betrokken is bij misdrijven als rechtstreeks gevolg van zijn uitbuiting geen straf oploopt voor deze misdrijven".

In tegenstelling tot het Verdrag en de Europese richtlijn wordt niet verwezen naar het begrip dwang, wat met name plausibel is door de strafbaarstelling die zelf niet naar het begrip dwang verwijst.³¹⁶

Het doel van zo'n clause is drieledig: de mensenrechten van slachtoffers die van hun vrije wil zijn beroofd beschermen, verdere victimisatie voorkomen en een vertrouwensrelatie opbouwen, zodat zij ermee instemmen mee te werken aan het strafonderzoek tegen de daders.³¹⁷ Het plegen van misdrijven kan voor de daders van mensenhandel immers een middel zijn om de controle over het slachtoffer te behouden. Door een specifieke bepaling in zijn juridische arsenaal op te nemen, volgt België het voorbeeld van andere landen.³¹⁸

Zoals de wetgever erop wijst is de verschoningsgrond van toepassing op de strafrechtelijke of administratieve misdrijven bedoeld in het Strafwetboek (gebruik van valse stukken, diefstal...), in het Sociaal Strafwetboek (inzonderheid niet-aangegeven arbeid zoals bedoeld in artikel 183/1) en in de bijzondere wetten (bijvoorbeeld de wet inzake verdovende middelen).

Myria stelt tevreden vast dat dit beginsel wettelijk is verankerd en hoopt dat dat de slachtoffers beter zal beschermen. Hopelijk is deze bepaling echter alleen van toepassing wanneer de waarborgen in verband met het opportuniteitsbeginsel van de vervolging niet hebben gewerkt.³¹⁹ De gemeenschappelijke omzendbrief van het College van procureurs-generaal en van de bevoegde ministers betreffende de opsporing en vervolging van feiten van mensenhandel (COL 2015)³²⁰ wijst de in deze materie gespecialiseerde magistraten op deze bijzondere situatie, in het belang van de slachtoffers (zonder daarom uitdrukkelijk het Europese beginsel van niet-bestrafing te bedoelen). In een vorige verslag waarvan de focus gewijd was aan het niet-bestrafingsbeginsel³²¹, had Myria aanbevolen om in een nieuwe richtlijn inzake strafrechtelijk beleid een 'open' en niet-exhaustieve lijst op te stellen van typische inbreuken die vaak samen met inbreuken mensenhandel voorkomen en waarvoor slachtoffers niet worden vervolgd.³²²

312 Wordt bestraft, de werving, het vervoer, de overbrenging, de huisvesting, de opvang van een persoon, het nemen of de overdracht van de controle over hem (...) 4°: met als doel de uitbuiting door het wegnemen van organen of van menselijk lichaamsmateriaal.

313 Met name de wet van 13 juni 1986 betreffende het wegnemen en transplanteren van organen, of van menselijk lichaamsmateriaal en de wet van 19 december 2008 inzake het verkrijgen en het gebruik van menselijk lichaamsmateriaal met het oog op de geneeskundige toepassing op de mens of het wetenschappelijk onderzoek.

314 Amendementen van 26 maart 2019 op het wetsvoorstel tot het strafbaar stellen van commerciële orgaanhandel en orgaantoerisme, *Doc. parl.*, Kamer, zitting 2018-2019, Doc 54 - 3537/002, p. 26.

315 Het initiële voorontwerp van de wet voorzorg in een niet-verantwoordelijkheidsgrond, naar het voorbeeld van artikel 71 van het Strafwetboek over de dwang. De Commissie voor de Hervorming van het Strafwetboek heeft die in haar ontwerp van Strafwetboek vervangen door een strafonthefende verschoningsgrond. In de praktijk blijkt dat de rechters artikel 71 strikt interpreteren en dat dit artikel heel zelden wordt toegepast ten gunste van de slachtoffers van mensenhandel. Zie in dit verband het verslag van de commissie voor de Volksgezondheid, het Leefmilieu en de Maatschappelijke Hernieuwing van 9 april 2019 inzake het wetsvoorstel tot het strafbaar stellen van commerciële orgaanhandel en orgaantoerisme, *Doc. parl.*, Kamer, zitting, 2018-2019, Doc 54 - 3537/004, p. 6.

316 In Belgisch recht, en in tegenstelling tot de internationale en Europese instrumenten, is de *modus operandi* (waaronder dwang) geen onderdeel van het misdrijf mensenhandel voor de meerderjarigen maar is het een verzwarende omstandigheid. De wetgever heeft daarom geoordeeld dat het niet consequent zou zijn om het bewijs te eisen van dwang, om een slachtoffer van mensenhandel niet te bestraffen voor misdrijven die rechtstreeks verband houden met de uitbuiting die het heeft ondergaan, terwijl dit bewijs niet is vereist om de dader van mensenhandel te veroordelen. Zie voor een gedetailleerde uitleg, de rechtvaardiging van de amendementen van 26 maart 2019 op het wetsvoorstel tot het strafbaar stellen van commerciële orgaanhandel en orgaantoerisme, *Parl. St.*, Kamer, zitting 2018-2019, Doc 54 - 3537/002, p. 28.

317 *Ibid.*, p. 27.

318 Volgens informatie van GRETA (Groep van experts van de Raad van Europa belast met de bestrijding van mensenhandel) hebben veertien lidstaten (waaronder Luxemburg, Spanje en het Verenigd Koninkrijk) het beginsel van niet-bestrafing in hun juridisch arsenaal opgenomen (*Ibid.*, p. 27).

319 De wetgever is ook van mening dat de invoering van het niet-bestrafingsbeginsel in het Strafwetboek niet strikt noodzakelijk was om aan de Europese verplichtingen te voldoen (*Ibid.*, p. 29).

320 COL 01/2015 betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake mensenhandel. Deze COL is volledig vertrouwelijk. Voor de grote lijnen van deze COL, zie MYRIA, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2015, Schakels verbinden*, p. 62.

321 MYRIA (toen nog Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding), *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2012, Bouwen aan vertrouwen*, pp. 9-37.

322 *Ibid.*, p. 104.

In de praktijk blijkt dat het niet-bestrafingsbeginsel weliswaar reeds in verschillende dossiers door het Openbaar Ministerie en de rechters ten gronde is gebruikt, maar dat het nog steeds weinig bekend is en weinig wordt toegepast, ten nadele van de betrokken slachtoffers.³²³ Een expliciete bepaling in het Strafwetboek kan dus alleen maar zorgen voor een grotere bewustwording van de betrokkenen op het terrein, ook al is het uiteindelijk aan het parket en aan de rechter ten gronde om soeverein te oordelen of er een rechtstreeks verband bestaat tussen de uitbuiting en het plegen van misdrijven door het slachtoffer.

2.1.3. | Afschaffing arbeidskaart C en automatische toegang tot de arbeidsmarkt

In het kader van de complexe en laattijdige omzetting van de richtlijn inzake de gecombineerde vergunning³²⁴ heeft België met name arbeidskaart C afgeschaft, waarvoor onder meer de slachtoffers van mensenhandel (of een zwaardere vorm van mensensmokkel) in aanmerking kwamen. Zodra die slachtoffers over een tijdelijke verblijfsvergunning van minstens 3 maanden beschikken (attest van immatriculatie³²⁵ of bewijs van inschrijving in het vreemdelingenregister³²⁶), krijgen ze voortaan op basis van dat tijdelijke verblijf rechtstreeks toegang tot de

323 Amendementen van 26 maart 2019 op het wetsvoorstel tot het strafbaar stellen van commerciële orgaanhandel en orgaantoerisme, Parl. St., Kamer, zitting 2018-2019, Doc 54 - 3537/002. p. 29. Voor concrete voorbeelden, zie het jaarverslag 2012 van Myria, *op. cit.*, pp. 13-21 (o.a. valse documenten, gedwongen criminaliteit, ...).

324 Richtlijn 2011/98/EU van het Europees Parlement en de Raad van 13 december 2011 betreffende één enkele aanvraagprocedure voor een gecombineerde vergunning voor onderdanen van derde landen om te verblijven en te werken op het grondgebied van een lidstaat, alsmede inzake een gemeenschappelijk pakket rechten voor werknemers uit derde landen die legaal in een lidstaat verblijven, *J.O.*, L.343/1 van 23 december 2011. Voor volledige en gedetailleerde informatie over de omzetting in Belgisch recht van deze maatregelen, zie MYRIA, Migratie in cijfers en in rechten 2019, p. 87.

325 Een AI van 3 maanden wordt uitgereikt aan het slachtoffer dat contacten met de uitbuiters heeft verbroken, met begeleiding door een gespecialiseerd opvangcentrum heeft ingestemd en verklaringen heeft afgelegd of klacht heeft ingediend tegen de daders (art. 61/2, §2, al.3 en art. 61/3, §1, al.1 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen (hierna: de vreemdelingenwet)).

326 Een BIVR van 6 maanden wordt uitgereikt aan het slachtoffer wanneer de procureur die met het gerechtelijke dossier is belast, positief heeft geantwoord op 5 door de Dienst Vreemdelingenzaken gestelde vragen (gaat het wel degelijk om een slachtoffer van mensenhandel of van een zwaardere vorm van mensensmokkel? Is het onderzoek of de gerechtelijke procedure nog steeds lopende? Is de vreemdeling duidelijk bereid om mee te werken? Heeft hij alle banden met de vermeende daders van het misdrijf verbroken? Wordt hij niet geacht de openbare orde of de nationale veiligheid te kunnen schaden?) Zie art. 61/4, §1 van de wet van 15 december 1980 inzake vreemdelingen.

arbeidsmarkt.³²⁷ Die verblijfsvergunning bevat ook informatie over de toegang tot de arbeidsmarkt.³²⁸

2.2. | Mensensmokkel

2.2.1. | Actualisatie van het actieplan inzake mensensmokkel

In april 2019 heeft de Interdepartementale Cel tegen mensenhandel en mensensmokkel een actualisatie goedgekeurd van het actieplan 2015-2018 inzake mensensmokkel voor het jaar 2019.³²⁹ Het moet daarom in samenhang daarmee worden gelezen. Rekening houdend met de federale verkiezingen en de mogelijke nieuwe politieke beleidslijnen daarna, vond de Regering een nieuw actieplan ter zake niet opportuun.

De belangrijkste maatregelen van dit geactualiseerde actieplan zijn de volgende:

- Situaties van mensensmokkel identificeren op basis van geldstromen en witwaspraktijken: het actieplan 2015-2018 voorzag in de uitwerking van informatie-instrumenten voor de financiële sector en inzonderheid voor de banken. Een ad-hocwerkgroep heeft een brochure uitgewerkt met de indicatoren die wijzen op verrichtingen die mogelijk gelinkt zijn aan mensensmokkel of mensenhandel. Febelfin heeft die brochure in augustus 2018 aan de *compliance*-diensten van de banken laten bezorgen. In het verlengde van die werkzaamheden wordt overwogen om een interactieve bijeenkomst te organiseren tussen politiediensten, magistraten en vertegenwoordigers van de bankensector om hen op de hoogte te houden van de evoluties in de praktijken van daders van mensensmokkel en mensenhandel. De werkgroep

327 Art. 18, 2° (A.I.) en art. 10, 9° (BIVR) van het koninklijk besluit van 2 september 2018 tot uitvoering van de wet van 9 mei 2018 over de tewerkstelling van buitenlandse onderdanen die zich in een specifieke verblijfsituatie bevinden, *BS*, 17 september 2018. De wet en het koninklijk besluit zijn op 24 december 2018 in werking getreden.

328 De federale overheid blijft bevoegd inzake wetgeving betreffende de toegang tot de arbeidsmarkt voor vreemdelingen die naar België zijn gemigreerd om andere redenen dan economische migratie (d.w.z. wanneer de eerste reden voor de migratie niet werkgerelateerd was). De gewesten (Waals, Vlaams en Brussels Hoofdstedelijk, en ook de Duitstalige Gemeenschap) zijn evenwel bevoegd voor de toepassing van de wetgeving ter zake. Zo zijn na de 6de Staatshervorming ook de gewesten bevoegd voor de economische migratie.

329 www.dsb-spc.be/doc/pdf/ACTIEPLAN_MS_2019_NL.pdf.

zal bekijken hoe de brochure ook in de sector van de wisselkantoren kan worden verspreid. Die heeft, in tegenstelling tot de banken, geen federatie.

- De controleacties voortzetten en diversifiëren: het actieplan legt de nadruk op een globale aanpak van de controles. De acties die het volledige grondgebied bestrijken (MEDUSA) zijn momenteel veeleer gericht op transitmigratie. Het actieplan dringt er terecht op aan dat bij die acties moet worden nagegaan of er geen sprake is van mensensmokkel, en dit om het nationaal doorverwijzingsmechanisme toe te passen als de aanwezigheid van slachtoffers van zwaardere vormen van mensensmokkel wordt vastgesteld. Het actieplan wijst er dan ook op dat vormingen en informatie-instrumenten die dimensie moeten integreren.

Het is ook belangrijk rekening te houden met het gerechtelijk onderzoek en met de bescherming van de slachtoffers. Dat is zeker zo in het kader van de doorverwijzing naar het in september 2018 geopende centrum voor administratieve detentie in Steenokkerzeel. De oprichting van zo'n centrum sluit aan bij het gezamenlijke actieplan van de toenmalige minister van Binnenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Asiel en Migratie ter bestrijding van illegale transitmigratie.³³⁰

Het actieplan benadrukt dus enerzijds de goede toepassing van de richtlijnen inzake strafrechtelijk beleid en van de multidisciplinaire omzendbrief van 23 december 2016³³¹ en anderzijds het bestaan van die bepalingen bij de organisatie van de controle-operaties.

In juni 2015 werd binnen het COTER-platform (coördinatie terugkeer) een taskforce Transmigratie opgericht. Daarbij moet rekening worden gehouden met de representativiteit van de actoren belast met het criminele beleid en het luik 'gerechtelijk onderzoek',

met name het expertisenetwerk 'mensenhandel en mensensmokkel' en het federaal parket.

- De opleidingsinspanningen voortzetten: in het kader van de opleidingen aan de politie is overleg gepleegd om een erkenningsdossier in te dienen voor opleidingen over mensensmokkel (en mensenhandel). Zo worden ook thematische politieopleidingsdagen georganiseerd naar aanleiding van de goedkeuring van de nieuwe omzendbrief inzake mensensmokkel (cf. infra).

Er wordt ook werk gemaakt van een correctere codering van de veroordelingsgegevens inzake mensensmokkel, van een heruitgave van een sensibiliseringscampagne binnen de transportsector in het kader van de informatie en sensibilisering rond mensensmokkel, en van een evaluatie in 2019-2020 van de multidisciplinaire omzendbrief van 23 december 2016. Een specifiek luik daarin moet over mensensmokkel gaan.

2.2.2. | De nieuwe richtlijn van het strafrechtelijk beleid (COL 13/2018) inzake mensensmokkel en hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf

Op 15 december 2018 hebben de ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken, de staatssecretaris voor Asiel en Migratie en het College van Procureurs-generaal een nieuwe richtlijn van het strafrechtelijk beleid inzake mensensmokkel en hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf (COL 13/2018) goedgekeurd.³³² Die COL vervangt zowel de COL 4/2011-bepalingen tot bestrijding van mensensmokkel (confidentieel) als COL 10/2010 met betrekking tot artikel 77 van de wet van 15 december 1980 inzake de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.

De herziening van de COL 4/2011 was voorzien in het actieplan 2015-2018 inzake mensensmokkel. Die voorzag met name in gespecialiseerde magistraten in elk gerechtelijk arrondissement en in regelmatige

³³⁰ Op 10 september 2018 hebben de (vorige) minister van Binnenlandse Zaken en de (vorige) staatssecretaris voor Asiel en Migratie, een actieplan met 10 punten voorgesteld ter bestrijding van illegale transitmigratie. Behalve de oprichting van dit coördinatiecentrum voor de administratieve verwerking van transitmigranten opgericht in een vleugel van het gesloten centrum 127bis te Steenokkerzeel, zijn de andere maatregelen de volgende: de verdubbeling van de capaciteit van de gesloten centra die bij voorrang zijn bestemd voor transitmigranten, meer controles op de transitroutes, nauwere samenwerking met het Verenigd Koninkrijk, de nodige inspanningen om de gsm's van transitmigranten systematisch uit te lezen en zo mogelijk in beslag te nemen, en de opgedreven beveiliging van de snelwegparkings. Zie de algemene beleidsnota Asiel en Migratie, 26 oktober 2018, Parl. St., Kamer, DOC 54 3296/021, pp. 10-11: <http://www.dekamer.be/FLWB/PDF/54/3296/54K3296021.pdf>.

³³¹ Omzendbrief van 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel, BS, vrijdag 10 maart 2017.

³³² Gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van Justitie, de minister van Binnenlandse Zaken, de staatssecretaris voor Asiel en Migratie en het College van Procureurs-generaal van 15 december 2018 met betrekking tot het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake mensensmokkel en hulpverlening bij illegale binnenkomst, illegale doortocht en illegaal verblijf van vreemdelingen (COL 13/2018).

coördinatievergaderingen op lokaal niveau. In de vorm van bijlagen bevatte ze ook praktische instrumenten voor speurders en magistraten.

Net als de vroegere COL 4/2011 is ook de nieuwe COL 13/2018 volledig vertrouwelijk. Myria kan er dan ook enkel zeer algemene informatie over meedelen. Die informatie is ter beschikking gesteld door de coördinator van het expertisenetwerk 'mensenhandel en mensensmokkel'.

Door de evolutie van het fenomeen mensensmokkel op het terrein was een herziening van de richtlijn 4/2011, die rekening hield met de evaluatie ervan, gerechtvaardigd. De toepassing van de operationele richtlijnen in die COL en bijlagen was problematisch geworden omwille van verschillende factoren, waaronder de gebruikte modi operandi, het belang van de door de daders ingezette middelen, het geweld dat zij gebruiken, de moeilijkheid om slachtoffers van daders te onderscheiden, het aantal betrokken slachtoffers en de interactie tussen criminele organisaties in de verschillende stadia van de mensensmokkel. Ook de wildgroei van modi operandi om de schijn van wettigheid van het verblijf van vreemdelingen (valse documenten, valse diploma's, valse arbeidsattesten, enz.) te wekken, rechtvaardigde een herziening van de COL.

Via de richtlijn COL 10/2010 kregen de magistraten ook richtsnoeren voor de toepassing van artikel 77 van de wet van 15 december 1980. Die beoogt de hulpverlening bij binnenkomst, het verblijf of de doortocht op het Belgische grondgebied van vreemdelingen zonder papieren. Dat artikel bevat wel een clause van vrijstelling van aansprakelijkheid wanneer de hulp om hoofdzakelijk humanitaire redenen wordt verleend. Het belang van deze bepaling wordt benadrukt door de situatie op de belangrijkste plaatsen waar groepen migranten zonder papieren bijeenkomen en die bijstand krijgen van burgerplatforms.

Het College en de bevoegde ministers vonden dan ook dat de samenhang van het wetgevingssysteem dat er was gekomen met de artikels 77 en 77bis van de wet van 15 december 1980 rechtvaardigde dat de richtlijnen die van toepassing waren inzake mensensmokkel en hulpverlening bij binnenkomst, het verblijf en de doortocht van vreemdelingen zonder papieren binnen één enkele COL werden gebundeld.

De nieuwe COL streeft er dan ook naar om duidelijke richtsnoeren te geven over het onderzoek en de vervolging van feiten van mensensmokkel, rekening houdend met de evolutie van het fenomeen, en om opsporingsdiensten instrumenten aan te reiken om de daders en slachtoffers

van het misdrijf mensensmokkel makkelijker te kunnen identificeren.

De magistraten beschikken op die manier ook over aanwijzingen om vast te stellen of er voornamelijk humanitaire redenen zijn om mensen die personen helpen die illegaal op het grondgebied verblijven, vrij te stellen van strafrechtelijke aansprakelijkheid.

Hoofdstuk 2

Dossieranalyse

1. Mensenhandel

1.1. | Seksuele uitbuiting

Loverboydossier A

In dit dossier liep een minderjarig Belgisch meisje weg uit een jeugdinstituting en werd ze in de prostitutie gedwongen door een *loverboy*³³³. De feiten vonden plaats in mei 2015 in Antwerpen. De correctionele rechtbank van Antwerpen veroordeelde de beklaagden in haar vonnis van 22 december 2015³³⁴ voor (groeps)verkrachting van een minderjarige, mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en wederrechtelijke en willekeurige vrijheidsberoving. De verklaringen van het slachtoffer hebben ervoor gezorgd dat andere slachtoffers werden gevonden die in de handen van andere *loverboys* waren terechtgekomen. Ook die daders werden veroordeeld door de rechtbank.³³⁵

333 Myria verkiest de term *loverboy* boven tienerpooier omdat die laatste term te veel ruimte voor verschillende interpretaties laat. *Loverboys* ronselen hun slachtoffers via verleidingstechnieken om in België seksueel uit te buiten. Hun slachtoffers kunnen zowel minderjarig als meerderjarig zijn, Belgisch of niet-Belgisch. Het zijn lang niet alleen minderjarige meisjes uit Belgische jeugdinstitutingen.

334 Corr. Antwerpen, 22 december 2015, 46ste k. MYRIA, *Jaarrapport Mensenhandel en mensensmokkel 2016, Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, pp. 134. Deze beslissing is ook beschikbaar op de website van Myria: www.myria.be.

335 Corr. Antwerpen, 15 december 2015, K. AC4. MYRIA, *Jaarrapport Mensenhandel en mensensmokkel 2016, Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, pp. 81-83. Deze beslissing is ook beschikbaar op de website van Myria: www.myria.be.

De voogd ad hoc³³⁶ van het minderjarig slachtoffer had zich burgerlijke partij gesteld en kreeg een provisionele schadevergoeding van 1.500 euro toegewezen voor het slachtoffer. Myria en Child Focus hadden zich ook burgerlijke partij gesteld en kregen respectievelijk een symbolische schadevergoeding van 1 euro en een rechtsplegingsvergoeding van 165 euro.

1.1.1. | Structuur netwerk

In dit dossier waren er vijf beklaagden: een *loverboy* die het slachtoffer verleidde, een pooier die het geld inde, een bewaker die het slachtoffer opsloot en twee andere beklaagden die de rechtbank veroordeelde voor groepsverkrachting. Vier van de beklaagden waren van Kosovaarse afkomst, de vijfde was Macedonisch. Ze waren allemaal zeer jong: rond de 18 jaar op het moment van de feiten. Met uitzondering van de bewaker en een van de verkrachters, hadden de overige daders een gerechtelijk verleden, voornamelijk voor diefstal en slagen en verwondingen. De pooier had een zwangere vrouw én buiten haar weten ook een minderjarige vriendin. Hij maakte misbruik van zijn geloof en legitimeerde zichzelf op basis van zijn eigen, manipulatieve interpretatie ervan. Hij verklaarde dat hij volgens de islam met twee vrouwen een relatie mocht hebben. Ook een van de verkrachters had een kind en een vrouw. De vijf beklaagden leefden van het OCMW³³⁷ en waren schoolverlaters.

336 Voogd ad hoc: soms kan het voorvallen dat de ouder(s) de belangen van het kind niet naar behoren behartigen. In dat geval kan bij zulke belangentegenstelling tussen de minderjarige en de ouder(s), de rechtbank een voogd ad hoc aanstellen om de minderjarige te vertegenwoordigen bij de vermogensrechtelijke handeling.

337 Meer uitleg over uitkeringsfraude, zie MYRIA, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, Het geld dat telt*, p. 45.

In hun modus operandi werd de minderjarige eerst liefde en genegenheid voorgehouden. Kort daarna moest ze zich als wederdienst prostitueren om met het verdiende geld zogezegd samen een leven op te bouwen. De gelden werden quasi volledig door de pooier beheerd. Toen het slachtoffer beseftte dat ze misbruikt werd door de beklagden uit het andere *loverboy*-dossier dat we in de inleiding vermeldden³³⁸, bood de *loverboy* van dit dossier haar een reddende hand aan en liefde en genegenheid. Vervolgens duwde hij haar terug in de prostitutie, onder het voorwendsel dat ze dat toch al gedaan had. Het viel ook op dat de communicatie in dit dossier vooral via Facebook en andere sociale media verliep. De slachtoffers werden op een website als koopwaar aangeboden.

1.1.2. | Start dossier

Het dossier kwam aan het licht toen het slachtoffer haar moeder sms'te dat ze tegen haar wil werd vastgehouden in Antwerpen. In haar noodbericht beschreef ze de plaats. Haar moeder verwittigde de hulpdiensten die een huiszoeking deden op dat adres waarmee de beklagden vrijwillig instemden. Ze troffen het slachtoffer aan onder een bed, wenend en daverend van de schrik. De politie pakte de aanwezigen op voor verder verhoor.

Het slachtoffer kon ook de voertuigen van de verdachten omschrijven en had enkele telefoonnummers. Ze vertelde dat een onderbuur bedreigd was om zijn mond te houden over haar aanwezigheid. Tijdens een korte rondrit wees ze de woning aan waar de *loverboy* stond ingeschreven, die ze als een van de verdachten aanwees.

1.1.3. | Onderzoek

Het onderzoek was gebaseerd op telefonieonderzoek, huiszoeking en verhoren. Dankzij het verhoor van een buur kon de politie verschillende beklagden in verband brengen met het gebouw waar het slachtoffer werd vastgehouden. De politie nam ook een medische test af om het seksueel geweld vast te stellen (S.S.A., Set Seksuele Agressie). De zendmastbepaling en de uitlezing van de gsm van het slachtoffer, en ook de verklaringen van de beklagden zelf en van een ander slachtoffer, bevestigden haar verhaal. De beklagden gaven hun rol grotendeels toe behalve de pooier die ondanks het bewijs

alles ontkende. Tijdens een onderlinge confrontatie tussen de pooier, de *loverboy* en de bewaker kwam aan het licht dat de *loverboy* en de bewaker in dezelfde cel zaten. Dat verklaarde volgens de pooier ook waarom hun verhaal op elkaar was afgestemd. Beklaagden in dezelfde cel laten zitten is een stuitende *bad practice*. Het slachtoffer kon via Facebook een van de verkrachters aanduiden, en ook andere minderjarige slachtoffers. Ze leerde haar *loverboy* via Facebook kennen. De meeste contacten verliepen via sociale media.

De hoofdinspecteur die het slachtoffer gevonden had, vorderde de dienst slachtofferhulp om de eerste zorg te verlenen. De politie wou een videoverhoor aanvatten maar dat was door de omstandigheden niet direct mogelijk. Er werd beslist om eerst een gewoon verhoor te doen. Pas een maand later volgde een tweede verhoor, nu in de vorm van een videoverhoor. Dat laatste viel het slachtoffer emotioneel bijzonder zwaar omdat ze volop bezig was met het verwerkingsproces en op die manier alles opnieuw werd opgerakeld. Maar een begeleidster uit de instelling overtuigde haar dat het toch belangrijk was om deel te nemen. Het verhoor vond plaats zonder haar begeleidster, die in een naburig lokaal zat. Dat de dienst slachtofferhulp werd gevorderd en er een videoverhoor plaatsvond, zijn *best practices*. Toch vond het videoverhoor pas veel later plaats, wat negatieve gevoelens opwekte bij het slachtoffer en een *bad practice* vormt.

Een ander voorbeeld van een *best practice* in dit dossier is de multidisciplinaire samenwerking tussen de diensten. Zo verzocht de commissaris het Opgangcrisiscentrum voor minderjarigen³³⁹ om opvang te voorzien voor het slachtoffer. Hij heeft ook geprobeerd de jeugdinstelling van het meisje te bereiken, zonder resultaat. Het meisje werd opgehaald door de lokale politie en bracht de nacht door in een centrum. Daarna werd ze teruggebracht naar de jeugdinstelling.

1.1.4. | Slachtoffer

Het slachtoffer is een Belgisch meisje van 16 jaar dat uit een instelling is weggelopen. Naar haar gevoel werd er haar van alles beloofd maar kwam er niets uit de bus. Het betreft een instelling waar slachtoffers één jaar mogen verblijven, maar zij verbleef er al twee jaar.

³³⁸ Voor meer uitleg van dit *loverboy*-dossier zie: Corr. Antwerpen, 15 december 2015, K. AC4. MYRIA, *Jaarrapport Mensenhandel en mensensmokkel 2016, Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, pp. 81-83: www.myria.be.

³³⁹ Een centrum voor onthaal, oriëntatie en observatie (OOOC) erkend door de Vlaamse Overheid. Een OOOC vangt kinderen en jongeren op die niet terug naar huis kunnen of niet meteen voor de jeugdrechter kunnen verschijnen.

Het slachtoffer bevond zich in een zeer kwetsbare positie. Ze was een ontvluchte minderjarige met een moeilijk thuisverleden. Het feit dat ze voortvluchtig was, belette haar om welke hulp dan ook te zoeken bij politiediensten of kennissen. Ze kon nergens naartoe en zou alles doen voor een slaapplek. De beklagden namen controle over haar door haar te intimideren, te bedreigen en op te sluiten. Ze reden haar rond met als doel haar seksueel uit te buiten. Naast de opsluiting was er ook sprake van dwang. Bijkomend negeerden de beklagden de talloze sms'en waarin het slachtoffer haar uitbuiters smeekte om te mogen stoppen wegens te veel pijn en uit schrik van bepaalde klanten.

Slachtofferverklaring

De verklaring van het slachtoffer is schrijnend. Het zestienjarige slachtoffer had al een heel parcours afgelegd voor ze terecht kwam bij de beklagde. Haar moeder was een drugsverslaafde prostituee. Haar vader sloeg haar regelmatig waar, volgens haar, niets aan gedaan werd door de autoriteiten, ondanks de vele aangiftes. Ze zat al sinds haar negende in instellingen.

Via een vriendin die ook in die instelling zat, kwam ze terecht in Antwerpen, bij vrienden van die vriendin. Ze ging er weg omdat ze drugs gebruikten. Het slachtoffer liep vervolgens in de armen van de uitbuiters in dit dossier. De *loverboy* lokte haar naar een 'betere plaats'. Hij vroeg haar op een avond mee uit. Toen ze in de auto stapte, zat de pooier daar ook in. Die laatste vroeg haar vrijwel onmiddellijk om zich te prostitueren voor hen. Deed ze dit niet, dan zou hij haar 750 km verder achterlaten. Ze moest haar gsm afzetten of "ze zouden haar kapotslaan". Ze tikten de bestemming ook effectief in op de gps en voerden haar weg, om dan langs de E19 terug te keren. Totaal geïntimideerd heeft ze die eerste avond met drie vreemde mannen seks gehad tegen betaling. De pooier bedreigde haar die eerste avond ook met een hamer die in de wagen lag. Ze werd vervolgens uitgebuit en vastgehouden in het huis van de bewaker waar ook staven lagen. Ze vreesde dat ze haar gingen aanvallen. Ze moest alle dagen werken van 20 uur tot na middernacht. Ze moest ook twee keer een nieuwe simkaart kopen, waardoor ze haar contacten verloor en afgezonderd werd van de buitenwereld. De twee ijzeren staven waarmee ze bedreigd werd, zijn tijdens de huiszoeking ook teruggevonden.

's Avonds gingen de pooier en de *loverboy* van het slachtoffer op zoek naar klanten. Ze moest 300 euro verdienen. Dat geld ging integraal naar de beklagden, zij kreeg er niets van. Het slachtoffer verklaarde ook dat wanneer ze de laatste 50 euro moest opbrengen heel veel

pijn had. Zo vroeg ze aan de laatste klant om te verzwijgen dat ze geen seks hadden gehad, wat die weigerde. De pooier was hier niet blij om en wou dat ze in de plaats met hem naar bed ging. Het slachtoffer heeft hem enkele keren gesmeekt dat ze dat niet wou maar daar had de pooier geen oor naar. Hij verkrachtte haar. Na die gebeurtenis had ze de 300 euro opgebracht, voldoende om eindelijk van haar pooier verlost te zijn. Maar haar *loverboy* wou dat zij voor hem bleef verder werken en liet haar niet vrij. Dat wou ze niet en ze heeft ten slotte een noodbericht naar haar moeder gestuurd.

Het slachtoffer had een grote angst voor de pooier en benadrukte meermaals tijdens het videoverhoor dat die zo snel mogelijk opgepakt moest worden. Haar moeder vond het telefoonnummer van de pooier op de slachtofferverklaringen belde hem kwaad op waarop de pooier reageerde met: "Pas maar op of ik vermoord u met uw dochter erbij".

Slachtofferstatuut

Het slachtoffer werd teruggestuurd naar de instelling die ze ontvlucht was. Ook dat is een *bad practice*.³⁴⁰

1.2. | Economische uitbuiting

Dossier Horeca

1.2.1. | Inleiding

Dit dossier heeft betrekking op mensenhandel met het oog op economische uitbuiting. De feiten speelden zich af tussen mei 2010 en november 2011. De beklagden zijn een Pakistaanse restaurantuitbater en de besloten vennootschap die eigenaar was van het restaurant. Het gaat om een zeer langdurige procedure: het dossier startte in 2011 en de definitieve uitspraak in beroep viel pas in 2017.³⁴¹

De correctionele rechtbank van Brugge achtte het misdrijf mensenhandel in 2016³⁴² bewezen. Het Tibetaanse slachtoffer werd tewerkgesteld in omstandigheden die in strijd geacht werden met de menselijke waardigheid. De

³⁴⁰ Zie deel 2 focus, hoofdstuk 3 punt 3.1. secundaire victimisatie.

³⁴¹ Hof van beroep van Gent, 11 oktober 2017.

³⁴² Corr. Brugge, 4 mei 2016; MYRIA, *Jaarrapport Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, Online, pp. 119-120.

rechtbank achtte toen ook de feiten van mensensmokkel bewezen. Ze interpreteerde mensensmokkel breed, in het verlengde van de situatie van schuldbinding (*debt bondage*): “het faciliteren van het illegaal verblijf met de in de dagvaarding weerhouden verzwarende omstandigheden komt de rechtbank genoegzaam naar eis van recht bewezen voor en het winstoogmerk is evident, het slachtoffer werkte al die tijd kosteloos voor beklagden, die met de winsten van het restaurant aan de haal gingen, op de kap van het slachtoffer.”

Het hof van beroep van Gent deed definitief uitspraak op 11 oktober 2017 maar sprak de beklagde vrij voor mensensmokkel. Het verkortte de incriminatieperiode waardoor ook de vergoeding voor het slachtoffer werd verminderd.

Het slachtoffer had zich burgerlijke partij gesteld en kreeg van het hof van beroep een schadevergoeding toegewezen van 16.953,40 euro waarvan 15.703,40 voor materiële schade en 1.250 euro voor morele schade. Die werden nooit betaald.³⁴³

1.2.2. | Structuur

De zaakvoerder van het restaurant was afkomstig uit Pakistan. De beklagde werkte met zijn vrouw en zoon in het restaurant.

1.2.3. | Opstart van het onderzoek

Op zondag 6 november 2011 deed de Sociale Inspectie (ondertussen hervormd tot de huidige RSZ-inspectiedienst) een controle in het restaurant in Roeselare, omdat ze er in januari van datzelfde jaar inbreuken had vastgesteld op de sociale wetgeving. Bij die controle was het slachtoffer aan het werk en toonde hij zijn vervallen arbeidskaart aan de inspecteurs. Hij was ook niet ingeschreven als werkgever bij de firma. Omdat hij geen geldig identiteitsbewijs had, beroofde de Sociale Inspectie hem bestuurlijk van zijn vrijheid en liet hem naar het politiekantoor van Brugge overbrengen voor verhoor. Daaruit kwam aan het licht dat hij het slachtoffer was van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting. Ten laste van de uitbater werd een aanvankelijk pv opgesteld voor mensenhandel (economische uitbuiting). Dat is een *best practice* met betrekking tot de identificatie van een slachtoffer van mensenhandel.

In dit pv verklaarde het slachtoffer via zijn tolk dat hij in 2009 naar België was gekomen. Van mei 2010 tot september 2010 werkte hij 30 uur per week voor de bewuste restauranthouder tegen een vergoeding van 900 à 1.000 euro per maand en verse maaltijden. Zijn loonbrieven waren toegevoegd aan het dossier. Hij betaalde toen 200 euro per maand voor een kamer boven het restaurant waar hij op een matras op de grond sloep. Na die eerste periode moest hij geen huur meer betalen, maar werd hij ook niet meer betaald voor zijn arbeid. Hij moest de zaak bewaken, tegen de middag openen en 's avonds sluiten. Hij werkte ook in de zaal. Hij kreeg geen verse bereidingen meer maar was aangewezen op de opgediende overschotten van de restaurantgasten. Dat alles kan wijzen op een situatie van *debt bondage*. Dat houdt in dat hij zijn schuld, zijn verblijf in het appartement en zijn eten moest afbetalen door gratis te werken voor de uitbater. Het slachtoffer kreeg geen dokter te zien als hij ziek was en moest zijn medicijnen zelf kopen. Uit het politieverhoor bleek dat het slachtoffer moreel, fysiek en economisch werd uitgebuit door zijn werkgever. Die maakte misbruik van de bijzonder kwetsbare positie van het slachtoffer door zijn onwettige en precaire administratieve toestand.

1.2.4. | Gerechtelijk onderzoek

De onderzoeksdaden die gesteld werden zijn verhoren en huiszoekingen bij de zaakvoerder en zijn vennootschap. De beklagde ontkende alles wat er hem ten laste werd gelegd. Hij vond dat hij het slachtoffer had geholpen door hem onderdak en eten te geven. De beklagde vroeg enkele getuigen te verhoren die zijn versie van de feiten bevestigden. Volgens die getuigen zou het slachtoffer gebruikmaken van een valse naam, en gelogen hebben over zijn familiale situatie. Tijdens de confrontatie tussen de getuigen en het slachtoffer bleven alle partijen bij hun verklaring en spraken ze elkaar tegen.

Uit het verhoor van de boekhouder bleek dat de beklagde een machtspositie bezat in Pakistan waardoor de angst van het slachtoffer aannemelijk is en zijn afhankelijkheidspositie werd versterkt. Die informatie roept ergens ook wantrouwen op ten aanzien van de getuigen en houdt ook een risico tot secundaire victimisatie³⁴⁴ in ten aanzien van het slachtoffer bij een confrontatie met de beklagde zelf. Dat blijkt ook uit dit uittreksel van de verklaring: “De boekhouder startte zijn verwijten met te melden dat de beklagde enkel maar de Tibetaan wou helpen en het niet kon dat ze hem hebben

³⁴³ Over compensatie van slachtoffers, zie dit verslag, deel 2, hoofdstuk 4.

³⁴⁴ Zie deel 2, hoofdstuk 3, punt 3 (Recht op bescherming tegen secundaire victimisatie).

durven opsluiten in de gevangenis. Vervolgens ging hij verder met de melding dat de broer van de beklagde een belangrijke en machtige persoon is in Pakistan, dat de broer een 'brigadegeneraal' is en dat die enorm boos is op het Brugse gerecht en de politie. Die broer heeft de Belgische ambassade op het matje geroepen en Belgen zouden uitgewezen zijn door onze schuld. Eveneens door de schuld van politie en gerecht zou er een politieke rel komen (dit heeft hij wel drie keer herhaald). In Pakistan is er een militair regime en de broer staat juist onder de president. Bovendien, aldus de boekhouder die de broer-brigadegeneraal al ontmoet heeft, komt die telkens met vier lijfwachten naar België en is hij vergezeld van de Staatsveiligheid."

1.2.5. | Slachtofferstatuut

Het slachtoffer verklaarde geboren te zijn in Shigatse in Tibet. Hij zou ongehuwd zijn en geen kinderen hebben. Toen hij ongeveer vijf jaar oud was, verhuisde hij met zijn ouders naar Nepal. Hij moest op 10 december 2010 België verlaten na een afgewezen asielaanvraag. Eerst had hij niet het gevoel dat hij het slachtoffer was van mensenhandel omdat hij een dak boven zijn hoofd had, een matras om op te slapen en eten. Toch gaf hij aan gebonden te zijn aan het restaurant en de bijbehorende slaapgelegenheid. Het slachtoffer had angst voor de beklagde.

Het slachtoffer legde relevante verklaringen af en werd door de politiediensten in contact gebracht met PAG-ASA, het gespecialiseerde opvangcentrum voor slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel van Brussel. De politiediensten transporteerden³⁴⁵ hem vanuit Brugge naar PAG-ASA, waar ze zijn vertrouwen wonnen. Op die manier werd hij toch als slachtoffer van mensenhandel geïdentificeerd en kwam hij in het slachtofferstatuut terecht. De geslaagde multidisciplinaire samenwerking tussen de verschillende actoren is een *best practice*. Dit dossier is ook een voorbeeld op het vlak van detectie. De Sociale Inspectie onderzocht inbreuken op vlak van sociale fraude en de politie concentreerde zich op de behandeling en doorverwijzing van het slachtoffer naar een gespecialiseerd centrum.

2. Mensensmokkel

Internationaal Oekraïens smokkelnetwerk

In dit dossier werd naar aanleiding van een moordzaak een grootschalig internationaal netwerk van mensensmokkelaars opgerold. Het netwerk opereerde vanuit het Verenigd Koninkrijk en Oekraïne en gebruikte België als transitland. De feiten vonden plaats in de periode van 1 januari 2015 tot 29 januari 2016. De correctionele rechtbank van Gent veroordeelde 15 beklagden in haar vonnis van 10 januari 2017³⁴⁶ voor mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. Twee beklagden werden ook veroordeeld voor moord. De moordzaak werd apart behandeld en het vonnis werd uitgesproken door de correctionele rechtbank van Gent op 21 februari 2017.

Myria stelde zich zowel in het smokkeldossier als in de moordzaak burgerlijke partij. De burgerlijkepartijstelling in de moordzaak werd onontvankelijk verklaard.

2.1. | Smokkelnetwerk

België fungeerde als transitland waar de smokkelslachtoffers tijdelijk werden gehuisvest. Op basis van de teruggevonden boekhouding blijkt dat het smokkelnetwerk een paar honderd personen ter bestemming bracht. De organisatie smokkelde op systematische wijze, tegen betaling en clandestien, Oekraïense onderdanen naar Groot-Brittannië. De slachtoffers die naar Groot-Brittannië wilden, werden in Oekraïne gerekruteerd. De organisatie zorgde vervolgens dat deze personen een (Schengen)visum bekwamen waarmee ze 'legaal' tot in België konden reizen. In België werden de personen voorzien van een authentieke Poolse identiteitskaart waarmee ze als EU-burger de Frans-Britse grens konden overschrijden. De organisatie rekende voor haar diensten tussen de 3.000 à 5.000 euro aan per persoon volgens verklaringen. Dat bedrag is te vermeerderen met de kosten voor een paspoort, visum, transport van Oekraïne naar België, eten en onderdak in België. Een deel

345 Zie deel 2, hoofdstuk 2, punt 3.2.

346 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, 10 januari 2017, G28bis k.: www.myria.be.

van het geld werd in Oekraïne betaald, de rest bij aankomst in het Verenigd Koninkrijk. Wekelijks vertrokken er vanuit Oekraïne één of twee voertuigen naar België met ongeveer 14 personen in totaal. De slachtoffers werden vervoerd met grotere bestelwagens van een reguliere pakjesdienst maar die voorzien waren van een of twee rijen zetels zodat er ook gesmokkelden konden meegenomen worden.

Eenmaal in België werden de gesmokkelden ondergebracht in safehouses waar ze sliepen in afwachting van hun finaal transport naar Groot-Brittannië. Ter plekke waren grote hoeveelheden Poolse identiteitskaarten voorhanden. De slachtoffers kregen er een identiteitskaart ter beschikking waarvan de pasfoto in grote lijnen leek op het betrokken slachtoffer. Zo nodig werd het kapsel van het slachtoffer aangepast om de gelijkenis te optimaliseren. Finaal ging de organisatie na of de identiteitskaarten die gebruikt zouden worden op dat moment niet als gestolen geseind stonden.³⁴⁷ Voor het finaal transport vanuit België naar het Verenigd Koninkrijk maakten de smokkelaars gebruik van internationale chauffeurs, vooral Polen. Zij namen tegen betaling het slachtoffer mee de grens over.

Van zodra er een chauffeur beschikbaar was, deelden de leidinggevenden aan hun medewerkers in de safehouses het oproepnummer van die chauffeur en ook de plaats en het tijdstip van de pick-up mee. Dat was meestal een snelwegparking tussen Antwerpen en de Noord-Franse kanaalhavens. Eenmaal in Groot-Brittannië werden de slachtoffers opgevangen door de smokkelaars omdat ze de rest van het geld wilden ontvangen. Ze wilden ook de gebruikte Poolse identiteitskaart recupereren. Vervolgens vroeg het slachtoffer onder zijn Oekraïense identiteit asiel aan in het Verenigd Koninkrijk.

De smokkelaars maakten gebruik van listige kunstgrepen en wendden commerciële of andere structuren aan om hun misdrijven te verbergen of te vergemakkelijken. Om hun activiteiten de hoogst mogelijke slaagkans te geven maakten ze gebruik van alternatieve communicatiekanalen zoals Skype, Viber en andere waarbij ze de klassieke en traceerbare kanalen maximaal probeerden te vermijden. Leidinggevende T. leek een respectabele burger te zijn en runde een klassiek 'reisagentschap' in Oekraïne. Leidinggevende S. stond aan het hoofd van een bedrijf dat actief was in de branche van projectontwikkeling. Beklaagde B., uit het middenkader, runde een reguliere pakjesdienst. Verder maakten ze gebruik van authentieke Poolse documenten, reguliere vervoersmaatschappijen uit de EU, het principe van vrij verkeer van personen en goederen binnen de EU en camouflagetechnieken (aanpassen van kapsel en eventueel schminken).

2.2. | Hiërarchische organisatie

Uit het onderzoek is gebleken dat het netwerk hiërarchisch gestructureerd was. Men kan het opdelen in een leidinggevend kader, een middenkader en een louter uitvoerend kader. De leidende rol was in handen van twee Oekraïense mannen, de eerder genoemden T. en S. Zij stuurden het systeem aan, ontvingen de inkomsten, deden de betalingen en genereerden bijgevolg ook de belangrijkste winsten. Beide leidinggevenden stonden in contact met hun 'ondergeschikten' en gaven hen instructies. Ze kregen of eisten regelmatig uitleg over de gang van zaken en stuurden bij waar nodig.

T., de eerste leidinggevende, opereerde vanuit Oekraïne. Hij rekruteerde gesmokkelden, zorgde dat ze beschikten over een paspoort en een (Schengen)visum en bracht hen in contact met de persoon die kon instaan voor hun reis naar België. Verder ging hij na of de door hen gebruikte authentieke Poolse identiteitskaarten geseind stonden met het oog op inbeslagname. Hij inde een eerste deel van het bedrag dat de slachtoffers moesten betalen voor hun transport naar het Verenigd Koninkrijk. Hij stond in voor de betaling van de huishuur van de safehouses.

S., de tweede leidinggevende, opereerde vanuit Groot-Brittannië. Naast T. stond hij in contact met enerzijds de Belgische cel en anderzijds een reeks internationale chauffeurs. Van zodra een chauffeur zich beschikbaar meldde, gaf S. essentiële elementen van informatie door naar de Belgische cel. Die essentiële elementen betroffen onder andere de plaats en het tijdstip waar het slachtoffer moest naartoe gebracht worden met als doel de grens over te steken. In Engeland ving hij of een van zijn lokale medewerkers het slachtoffer op om de resterende betaling te innen en de gebruikte Poolse identiteitskaart te recupereren. Hij zorgde dat de identiteitskaarten terugkeerden naar de Belgische cel om vervolgens opnieuw gebruikt te worden.

Het middenkader bestond uit medewerkers die moesten instaan voor het herbergen van slachtoffers in safehouses in België. Ze stonden in voor het beheer van de Poolse identiteitskaarten, de keuze van welk document door wie zou gebruikt worden, de eventuele aanpassingen van de fysionomie (kapsel) van een slachtoffer om hem zo goed mogelijk te laten lijken op de pasfoto op de gebruikte identiteitskaart. Tot slot werden de gesmokkelde overgebracht naar de plaats waar ze werden overgedragen aan een meewerkende internationale chauffeur.

³⁴⁷ De manier waarop wordt later onder puntje 2.2. uitgelegd.

De louter uitvoerende leden zijn bijvoorbeeld de internationale chauffeurs die de slachtoffers meenamen over de Frans-Britse grens. Beide leidinggevendenden hadden in het land waar zij respectievelijk opereerden ook nog lokale medewerkers. Door de limieten van het onderzoek werd in dit dossier enkel gefocust op de leidinggevendenden en de in België opererende medewerkers.

2.3. | Start dossier

Het onderzoek naar het smokkelnetwerk vloeide voort uit een moordonderzoek. Een Litouwse vrachtwagenchauffeur werd vermoord teruggevonden in de cabine van zijn vrachtwagen. De feiten vonden plaats tijdens de nacht van 6 op 7 mei 2015 op de parking langs de E40 in Drogen. Het slachtoffer zou meerdere messteken hebben gekregen en gewurgd zijn. Tijdens het onderzoek kwam naar voren dat de daders deel uitmaakten van een 'organisatie' die mensensmokkel als corebusiness had. De verdachten moesten die bewuste nacht in opdracht van leidinggevende T. een belangrijk bedrag (ruim 10.000 euro) overhandigen aan de chauffeur. Dat was om de diensten te compenseren, die hij de organisatie geleverd had. Hij smokkelde Oekraïners clandestien het Verenigd Koninkrijk binnen. De daders, die deel waren van het middenkader, hielden het geld echter voor zich en vermoordden de chauffeur. Aan de organisatie lieten ze uitschijnen dat ze de chauffeur betaalden maar dat die achteraf door een concurrerende groep gedood en beroofd werd. Op die manier hebben zij getracht om hun verder functioneren in de organisatie niet te compromitteren. Vervolgens gingen zij verder met de smokkel. Het is dat element dat uiteindelijk ook tot hun arrestatie leidde. Ze bleven immers dezelfde gsm-nummers gebruiken als deze die ze tijdens de nacht van de moord gebruikt hadden. Via deze nummers stelden ze vast dat de daders in contact hadden gestaan met het slachtoffer en met elkaar. Op die nummers werden telefoontaps gestart in functie van de identificatie en lokalisatie van de gebruikers ervan (ze werden aanzien als potentiële verdachten in het moordonderzoek). De taps registreerden talloze gesprekken die relevant bleken voor mensensmokkel. Zo werd op 12 mei 2015 een gesprek opgenomen waaruit bleek dat de gebruiker van een van de cruciale nummers zich in een politiekantoor bevond. Dader P. werd samen met smokkelaar Po. in de nacht van 11 mei op 12 mei 2015 op de parking langs de E40 in Drogen op heterdaad betrapt in een verdachte situatie van vermoedelijke

mensensmokkel. Die situatie vormde later de basis voor het huidig onderzoek. P. werd diezelfde dag, in het moordonderzoek, gearresteerd. Een dag later werd dader Z., als gebruiker van een ander cruciaal oproepnummer, gearresteerd. Zijn verblijfplaats bleek een safehouse te zijn waarin 13 Oekraïense slachtoffers werden aangetroffen. Een van deze personen bleek nog in het bezit van een Poolse identiteitskaart. In het moordonderzoek gaven zowel P. als Z. de mensensmokkel toe.

2.4. | Onderzoek

2.4.1. | Onderzoeksdaden

Het gerechtelijk onderzoek gebeurde grondig, op basis van telefonieonderzoek (om de contacten in kaart te brengen), tapmaatregelen, verschillende huiszoekingen, uitlezing van laptop, iPad en gsm-toestellen, analyses van socialemediagesprekken, analyses van de tachograaf en het trackingsysteem van de vrachtwagen, observaties, camerabeelden op de parkings, bankonderzoek, verklaringen van beklaagden en slachtoffers en een betrapting op heterdaad door een politiepatrouille.

Via het telefonieonderzoek identificeerde de politie twee verdachten in het kader van het moordonderzoek. De woning van dader Z. werd bij zijn arrestatie onderzocht. Er werden 13 personen met de Oekraïense nationaliteit aangetroffen. Verder werden er Poolse identiteitskaarten aangetroffen en ook een agenda met een mogelijke boekhouding van de transporten. Aan de hand van verder telefonie-onderzoek en observaties kwamen verscheidene personen in beeld als mogelijke betrokkenen bij de clandestiene transporten.

Op 29 januari 2016 werden huiszoekingen uitgevoerd in drie mogelijke safehouses. Tijdens die huiszoekingen werden verschillende verdachten en slachtoffers aangetroffen. Drie van hen waren in het bezit van een Poolse identiteitskaart van iemand anders. Verder werden meer dan 300 (voornamelijk Poolse) identiteitsbewijzen gevonden, en ook een agenda met een boekhouding van mogelijke transporten. Diezelfde dag werd V.B. gearresteerd in Polen. Aan de hand van de gegevens voortkomend uit het telefonieonderzoek en de tapmaatregelen was die in beeld gekomen als mogelijke transporteur vanuit Oekraïne. In het voertuig van V.B. trof de politie nog zes andere personen aan die allemaal gelijkaardige verklaringen aflegden.³⁴⁸

³⁴⁸ Zie infra punt 2.6.2. Slachtofferverklaringen.

Het onderzoek en de verklaringen van verschillende betrokkenen brachten een zekere I. (in Oekraïne) en M. (in het Verenigd Koninkrijk) in beeld als diegenen die de transporten zouden organiseren en coördineren. M. werd gearresteerd door de politie in Groot-Brittannië. Bij de uitgevoerde huiszoeking werden onder meer een grote hoeveelheid cash geld en een boekhouding van transporten in beslag genomen. I. werd niet aangetroffen.

2.4.2. | Sociale media

Sociale media werden gebruikt door het netwerk, slachtoffers én de onderzoekers. De smokkelaars regelden en organiseerden met behulp van sociale media hun smokkelactiviteiten. Ze gebruikten sociale media om vertrouwelijke gesprekken te voeren. Zo schakelden ze doelbewust over van een gsm-gesprek naar Skype wanneer klanten ter sprake kwamen. De politie vond in de smartphone van een smokkelaar relevante Skype- en Viber-berichten terug waarbij locaties (vooral parkings langs autosnelwegen) en adressen van safehouses werden doorgegeven. Het smokkelnetwerk regelde hun operationeel smokkelbeheer via Skype. De politie analyseerde de Skype-berichten en stelde vast dat de communicatie voornamelijk om twee redenen werd gevoerd. In de eerste plaats om Poolse telefoonnummers door te geven, telkens met een bedrag in euro en een tijdstip. Het betrof hier mogelijk de oproepnummers van chauffeurs die de slachtoffers meenamen over de Frans-Britse grens, het aan hen te betalen bedrag en het tijdstip waarop met de chauffeurs contact moest opgenomen worden. Daarnaast werden in de communicatie Poolse namen, geboortedata en alfanumerieke gegevens doorgegeven: gegevens van Poolse identiteitskaarten die gecheckt werden op hun bruikbaarheid (al dan niet geseind staan). Er volgen dan al dan niet een oké als antwoord op die berichten. Uit de modus operandi bleek dat de organisatie gebruikmaakte van Poolse identiteitskaarten die gekocht werden van hun eigenaars.³⁴⁹ Die eigenaars deden na verloop van tijd aangifte van het ‘verlies’ waardoor ze vanaf dat moment voor de organisatie onbruikbaar werden.

Via het Skype-account kon ook de relatie bevestigd worden tussen de twee leidinggevende figuren en een bijkomend lid van het middenkader (K.) doordat het skype-account van die laatstgenoemde gebruikt werd. De relatie tussen hen werd bevestigd via de iPad, meer specifiek door het feit dat de drie mannen in één Skypegroep zaten waardoor ze alle drie alle communicatie konden volgen. Dit gegeven

tilde ook smokkelaar K. op een bepaald niveau. Via deze gesprekken konden de mannen gelinkt worden aan het safehouse in Antwerpen, aan de door de organisatie gebruikte Poolse identiteitskaarten, enzoverder.

Uit een internetanalyse is gebleken dat twee beklaagden het in een gesprek over een ‘kippenhok’ hadden. Hiermee bedoelden ze de kleine slaapruijme boven de bestuurderscabine van een bestelwagen. Dat diende om mensen onder te brengen die geen identiteitskaart hadden. Dat ze het een kippenhok noemen, zegt veel over de omstandigheden waarin de slachtoffers moesten verblijven.

2.5. | Financiële analyse

Het doel van de organisatie was geld verdienen. De mensen die geronseld werden moesten 3.000 à 5.000 euro betalen, vermeerderd met de kosten voor transport, onderdak en eten om naar het Verenigd Koninkrijk gesmokkeld te worden. Een gemiddeld maandloon in Oekraïne bedraagt 150 à 200 euro.

2.5.1. | Kwaliteit van het financieel onderzoek

In dit dossier zijn er door het Federaal parket inbeslagnames verzocht en uitgevoerd in het Verenigd Koninkrijk. Er werd meer dan 150.000 Britse pond in beslag genomen bij leidinggevende S. In zijn huis werd een bankkluis aangetroffen. De Belgische politiefunctarissen kregen de toestemming om het National Crime Agency te assisteren bij de evaluatie en analyse van de in beslag genomen voorwerpen. Bedoeling daarvan is om elementen te selecteren die specifiek voor het Belgisch onderzoek belangrijk zijn om ze zo snel mogelijk in de Belgische strafprocedure te krijgen.

Het federaal parket had in dit onderzoek ook een ‘plukonderzoek’³⁵⁰ verzocht om te bepalen wat de roerende én onroerende bezittingen van leidinggevende S. waren. Op die manier konden ze onmiddellijk overgaan tot de onttrekking en inbeslagname van zijn bezittingen. In het

349 MYRIA, *Jaarrapport Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, Online, p. 41.

350 Zie hierover focus: deel 2, hoofdstuk 5 (Het belang en de finaliteiten van een financieel onderzoek); MYRIA, *Jaarverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2011, Het geld dat telt*, pp. 52-53.

geval dat het zou blijken dat ze verworven zijn door middel van de criminele activiteiten in kader van het lopend witwasonderzoek. Beide verzoeken zijn voorbeelden van *best practices*. De leidinggevende S. was in het bezit van een huis, een voertuig, 65.448 euro cash en meerdere persoonlijke en zakelijke bankrekeningen. Er werd ook een verzoek gedaan om na te gaan of er door de verdachte of zijn naasten een crimineel vermogen werd opgebouwd om in voorkomend geval over te gaan tot de inbeslagname ervan. Naar aanleiding van dat onderzoek hadden ze een aantal gedeelde rekeningen gevonden.

Tijdens het proces vorderde het openbaar ministerie verbeurdverklaringen van hoge bedragen op basis van het financieel onderzoek. De bedragen liepen tussen minimum 2.950 euro tot 1.084.000 euro. De rechtbank volgde gedeeltelijk de vordering van het openbaar ministerie maar sprak toch de verbeurdverklaring van aanzienlijke bedragen uit: van 920 tot 632.500 euro. De berekeningen waren gebaseerd op de verklaringen van de slachtoffers én van de beklaagden. Sommige beklaagden gaven zelf aan hoeveel ze in sommige smokkeltransporten verdienden. Op basis van de verklaringen van de slachtoffers berekenden ze ook welke som geld verbeurd werd verklaard.

2.5.2. | Internationale samenwerking

Er was een goede samenwerking tussen de Belgische justitie, het Verenigd Koninkrijk, Europol Polen en Interpol Kiev. Op basis van een Europees arrestatiebevel was leidinggevende S. in Groot-Brittannië gelokaliseerd en gearresteerd. Er is ook een huiszoeking met inbeslagnames uitgevoerd. Een internationale rogatoire commissie is naar het Verenigd Koninkrijk (Londen) gestuurd om onder andere leidinggevende S. te verhoren.

2.6. | Slachtofferanalyse

2.6.1. | Slachtoffers

De rechtbank is per beklagde nagegaan hoeveel personen het smokkelnetwerk met zekerheid had gesmokkeld. Bij het weerhouden van het aantal slachtoffers heeft de rechtbank rekening gehouden met de door het openbaar ministerie weerhouden strafbare periode per beklagde, de materiële vaststellingen van de verbalisanten waaronder de aangetroffen boekhoudingen en de verklaringen van de beklaagden en de slachtoffers. De organisatie smokkelde met die *modus operandi* enkele honderden slachtoffers.

2.6.2. | Slachtofferverklaringen

De slachtoffers kwamen voornamelijk uit Oekraïne. Geen enkel slachtoffer is in het slachtofferstatuut gestapt: enerzijds omdat ze er te weinig interesse voor hadden en anderzijds omdat de interceptie in het buitenland gebeurde. De meeste geïntercepteerde smokkelslachtoffers ontkenden dat ze wensten gesmokkeld te worden naar het Verenigd Koninkrijk. Enkele slachtoffers legden relevante verklaringen af maar wensten zich geen benadeelde partij te verklaren. De twee slachtoffers die verhoord werden legden gelijkaardige verklaringen af die overeenkwamen met de *modus operandi* die hierboven werd uiteengezet.³⁵¹ In zijn verklaring gaf een slachtoffer aan dat hij naar het Verenigd Koninkrijk wilde om zijn familie een beter leven te geven en te onderhouden. Hij werkte in Oekraïne in de bouw en verdiende slechts 50 euro per maand. Het geld om de oversteek te maken, leende hij van familie. Het slachtoffer gaf aan dat hij bang was voor represailles en daarom geen namen durfde te noemen. Hij had een vrouw en kinderen in Oekraïne en wilde voorkomen dat hen iets zou gebeuren. Een ander slachtoffer weigerde de betaling van 3.000 euro door te voeren, omdat de foto op de identiteitskaart niet op hem leek. Hierna vernam hij dat zijn vader in zijn thuisland bedreigd werd omdat hij weigerde de betaling door te laten gaan.

³⁵¹ Zie supra punt 2.1. Smokkelnetwerk.

Hoofdstuk 3

Overzicht van de rechtspraak 2018 - begin 2019

1. Tendensen

Wat waren in 2018 en begin 2019 de grote tendensen in dossiers mensenhandel en mensensmokkel? Dit jaar is het overzicht gebaseerd op dossiers waarin Myria zich burgerlijke partij stelde, op beslissingen die we ontvingen van de opvangcentra voor slachtoffers en op beslissingen die ons meegedeeld werden door magistraten. Myria geeft ook toelichting bij een uitspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

Myria heeft kennis genomen van 48 beslissingen van gerechtelijke autoriteiten. Hieronder overloopt Myria de meest interessante beslissingen, met name 38 beslissingen met betrekking tot 37 dossiers³⁵² in de verschillende rechtsgebieden³⁵³:

- Bij 11 beslissingen (waarvan 4 in beroep) in 10 zaken ging het om **feiten van seksuele uitbuiting**. Het ging om uitspraken in het rechtsgebied van de hoven van beroep van Antwerpen (afdeling Antwerpen), Brussel (Nederlandstalig), Gent (Oost-Vlaanderen (Gent)) en Luik (afdeling Luik). Op twee beslissingen in Luik na, vielen de negen andere beslissingen in het Nederlandstalige landsgedeelte of voor Nederlandstalige rechtbanken te Brussel.

Op vlak van **seksuele uitbuiting** zien we zoals de afgelopen twee jaar een toename van het aantal minderjarige slachtoffers, vooral uit Nigeria. De meeste van die dossiers werden in Antwerpen behandeld.

Bij verschillende beslissingen was een aantal van de beklagden ooit zelf slachtoffer. Bij één beslissing gaat het om transseksuele prostituees, bij een ander om Belgische slachtoffers. Ten slotte is het niet-bestaftingsbeginsel toegepast in één dossier rond de uitbuiting van jonge Roemeense vrouwen.

- Bij 18 uitspraken (waarvan 9 in beroep) ging het om **zaken van economische uitbuiting**. De beslissingen vielen in tal van sectoren en worden per activiteitssector (bouw, horeca, nachtwinkels, carwash, bakkerij, slagerij, maneges, schoonmaak, huishoudelijk werk) voorgesteld. Het gaat hier om beslissingen binnen het rechtsgebied van volgende hoven van beroep: Antwerpen (hof van beroep), Brussel (Brussel Franstalig, Waals-Brabant en hof van beroep), Gent (Oost-Vlaanderen (Gent, Dendermonde)) West-Vlaanderen (Kortrijk) en Luik (afdeling Luik en hof van beroep).

Bij **economische uitbuiting** zijn frauduleuze constructies zoals het misbruik van de detacheringsprocedure nog altijd schering en inslag om uitbuiting te verhullen. Vooral de bouwsector komt hier in het vizier.

Om tot het besluit te komen dat er sprake is van arbeidsvoorwaarden in strijd met de menselijke waardigheid die een bestanddeel zijn van mensenhandel, hebben de rechters rekening gehouden met verschillende elementen zoals: arbeidsvoorwaarden en -omgeving (buitensporige werkuren, overdreven lage lonen, geen rustdagen), huisvesting in slechte omstandigheden, onder diverse voorwendsels loon inhouden, afhankelijkheid t.o.v. de werkgever (zoals het afnemen van het paspoort). Opvallend is dat de rechtbanken in tal van dossiers heel wat geloof hechten aan de verklaringen van de werknemers, als die tenminste nauwkeurig en eensluidend zijn. Helaas wordt de redelijke termijn voor berechting vaak overschreden. Ten slotte worden ook

³⁵² Er kan worden opgemerkt dat verschillende dossiers waarover reeds een uitspraak in eerste aanleg is gedaan, in vorige verslagen aan bod zijn gekomen.

³⁵³ Deze beslissingen worden ook gepubliceerd op de website van: www.myria.be

regelmatig vervolgingen ingesteld, zowel op basis van de tenlasteleggingen mensenhandel als van mensensmokkel. Terwijl volgens de ene rechtbank de voorgelegde feiten uitsluitend vanuit het oogpunt van mensenhandel moesten worden onderzocht, namen andere rechtbanken doorgaans de twee tenlasteleggingen aan. Zij menen immers dat illegale tewerkstelling van werknemers die hier irregulier verblijven, neerkomt op hulpverlening bij irregulier verblijf om er voordeel uit te halen.

- Eén beslissing heeft te maken met **uitbuiting van bedelarij**. Het ging hier om een vonnis op verzet in een dossier dat te Brussel werd behandeld. In tegenstelling tot het eerste vonnis, waarin de beklaagde bij verstek veroordeeld werd, sprak de rechter hem deze keer vrij wegens gebrek aan andere bewijzen dan enkel de soms tegenstrijdige verklaringen van het slachtoffer.
- Bij 8 beslissingen ging het om zaken van **mensensmokkel**. Het gaat om uitspraken in het rechtsgebied van de hoven van beroep van Brussel (Brussel Franstalig en Nederlandstalig hof van beroep), Gent (Oost-Vlaanderen (Gent, Dendermonde) en West-Vlaanderen (Brugge)).

Bij **mensensmokkel** gaat het vaak om goed gestructureerde, of zelfs criminele organisaties, die in verschillende landen actief zijn. In een aantal dossiers bevinden de kopstukken zich in het Verenigd Koninkrijk. Zo werd een gezamenlijk onderzoeksteam opgezet (in het Engels JIT, of Joint investigation Team) in een onderzoek naar een Afghaans netwerk. Opvallend was ook een multicrimineel Chinees netwerk dat tegen vergoeding valse documenten afleverde om het verblijf, de tewerkstelling of de huisvesting van landgenoten in België te vergemakkelijken. Ten slotte deed de Franstalige correctionele rechtbank van Brussel een (niet definitieve) uitspraak in een dossier waarin burgers die actief waren in de hulpverlening aan migranten, naast andere beklaagden werden vervolgd.

2. Mensenhandel

2.1. | Europees Hof voor de Rechten van de Mens, arrest S.M. versus Kroatië, 19 juli 2018

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens sprak een interessant kamerarrest uit in een zaak van interne mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van een jonge Kroatische vrouw.³⁵⁴ Deze uitspraak is evenwel nog niet definitief.³⁵⁵

De verzoekster is mevrouw S.M., een in 1990 geboren Kroatische, die in Kroatië verblijft. Door familiale problemen woonde ze 4 jaar lang in een opvanggezin, om vervolgens te verhuizen naar een openbaar opvangtehuis voor kinderen en adolescenten. Ze verbleef er totdat ze haar beroepsopleiding als opdienster had voltooid.

In september 2012 diende ze een strafklacht in. Hierin stelde ze dat een man haar vanaf half 2011 maandenlang had gedwongen om zich te prostitueren. Deze man, een voormalige politieagent, zou haar naar klanten hebben gebracht voor het verlenen van seksuele diensten en haar hebben gedwongen hem de helft van haar inkomsten af te staan. Hij zou ermee gedreigd hebben haar te straffen als ze niet op zijn eisen zou ingaan.

Eind 2012 werd de man aangeklaagd en werd de verzoekster officieel erkend als slachtoffer van mensenhandel. In 2013 werd de man na een onderzoek berecht omdat hij de verzoekster had gedwongen zich te prostitueren maar hij werd vrijgesproken. Het gerecht oordeelde dat de getuigenis van de jonge vrouw onsamenhangend en onbetrouwbaar was. Zij kwamen tot het besluit dat er onvoldoende bewijs was voor een veroordeling en dat de verzoekster vrijwillig seksuele diensten had verleend.

Het parket ging in beroep tegen de beslissing maar dit werd in januari 2014 verworpen. In datzelfde jaar diende de verzoekster een grondwettelijk beroep in, dat onontvankelijk werd verklaard.

³⁵⁴ Europees Hof voor de Rechten van de Mens, arrest S.M. versus Kroatië, 19 juli 2018 (verzoek nr. 60561/14) (zaak hangende). Het kamerarrest is beschikbaar via: www.echr.coe.int.

³⁵⁵ De Grote Kamer heeft dit dossier opnieuw onderzocht.

Onder verwijzing met name naar artikel 4 van het EVRM (dat slavernij en dwangarbeid verbiedt) klaagde de verzoekster zowel over het ontbreken van een adequaat juridisch kader in Kroatië om dit soort problematieken te behandelen, als over de reactie van de autoriteiten op haar beweringen.

In zijn kamerarrest van 19 juli 2018 oordeelde het Hof dat er wel degelijk sprake was van schending van artikel 4 van het EVRM. Het Hof herinnerde eraan dat artikel 4 van toepassing is in dossiers zoals dat van de verzoekster, waarin sprake is van mensenhandel en uitbuiting van vrouwen met het oog op prostitutie, ook al heeft deze zaak geen internationale dimensie. Het was ook van mening dat er in Kroatië een adequaat wettelijk kader bestaat om mensenhandel, gedwongen prostitutie en uitbuiting van prostitutie te bestraffen. Bovendien erkenden de Kroatische autoriteiten dat de verzoekster het slachtoffer was van mensenhandel en verleenden zij haar verschillende vormen van bijstand en ondersteuning, zoals het recht op psychologische begeleiding en gratis rechtsbijstand.

Het door de autoriteiten gevoerde onderzoek vertoonde echter nogal wat tekortkomingen. Het Hof merkte in het bijzonder op dat de autoriteiten niet alle mogelijke getuigen (met name klanten) hadden verhoord. Evenmin hebben zij ernstig onderzoek willen voeren naar de beweringen van de verzoekster dat zij werd bedreigd en afhankelijk was van de beschuldigde. De autoriteiten hebben evenmin de mogelijke gevolgen ingeschat van het psychologisch trauma op het vermogen van de verzoekster om de omstandigheden waarin zij werd uitgebuit op een heldere en samenhangende manier te beschrijven, en wezen haar getuigenis gewoon van de hand wegens weinig betrouwbaar.

Door vast te stellen dat de verzoekster vrijwillig seksuele diensten verleende en door de verdachte vrij te spreken, namen de Kroatische autoriteiten volgens het Hof ook de internationale teksten over mensenhandel, die bepalen dat de toestemming van het slachtoffer irrelevant is, niet in acht.

Op 3 december 2018 stemde het college van de Grote Kamer in met het verzoek van de Kroatische regering om de zaak naar de Grote Kamer te verwijzen.³⁵⁶

³⁵⁶ Binnen de drie maanden na de uitspraak van een arrest van de kamer mogen partijen vragen de zaak voor een nieuw onderzoek naar de Grote Kamer te verwijzen. Zo'n verzoek wordt in uitzonderlijke gevallen aanvaard. Het college van de Grote Kamer beslist dan of er al dan niet redenen zijn om de zaak voor een nieuw onderzoek, naar de Grote Kamer door te verwijzen.

Op 15 mei 2019 kwam de Grote Kamer in deze zaak bijeen. Bij afsluiten van de redactie van dit verslag³⁵⁷ was er nog steeds geen arrest.

2.2. | Seksuele uitbuiting

2.2.1. | Nigeriaanse netwerken

Net als in de twee vorige overzichten van de rechtspraak hadden verschillende beslissingen betrekking op Nigeriaanse netwerken die ook minderjarigen uitbuiten. Twee dossiers die in het verslag van 2018 aan bod kwamen zijn in beroep behandeld.

Slachtoffers die asiel in Frankrijk hadden aangevraagd

Bij twee dossiers, beiden voorgekomen in Antwerpen, gaat het om Nigeriaanse slachtoffers die een asielaanvraag in Frankrijk hadden ingediend.

In de eerste zaak sprak **de rechtbank** zich in verzet uit over een zaak van mensenhandel in verband met een **verstekvonnis van 21 maart 2017**, dat in het vorig jaarverslag aan bod komt.³⁵⁸ Twee Nigeriaanse beklagden werden bij verstek veroordeeld voor mensensmokkel en een van de beklagden ook voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting.

De zaak werd opgestart toen het Nigeriaanse slachtoffer zelf klacht indiende. In juni 2015 was ze vanuit Nigeria naar Europa gesmokkeld voor een bedrag van 35.000 euro. De smokkel werd vanuit Nigeria georganiseerd door de schoonbroer van de eerste beklagde. Voorafgaand onderging ze een voodoo-ritueel. Daarna begon de levensgevaarlijke reis die haar van Nigeria naar Europa bracht. Ze verbleef enkele weken op verschillende plaatsen in Italië om vervolgens een asielaanvraag in te dienen in Frankrijk. Daarna reisde ze door naar België.

Twee weken na haar aankomst in Antwerpen moest ze van haar 'madam' gaan werken in een café. Daar moest ze klanten aanspreken en overtuigen om met haar seks te hebben om zo haar schulden te kunnen afbetalen. Ze moest hiervoor 100 euro per uur vragen. Het slachtoffer

³⁵⁷ Juli 2019.

³⁵⁸ Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 21 maart 2017, k. AC5. Cfr. MYRIA, *Jaarlijks evaluatieverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig in hoogste nood op. cit.*, pp. 103-104.

werkte steeds van 16 uur tot sluitingstijd en moest daarna op straat tippelen. Als ze de nacht doorbracht met een klant, mocht ze van haar 'madam' niet meer slapen en moest ze 's ochtends onmiddellijk eten beginnen klaar maken. Het eten moest ze aan twee winkels leveren, waar ze vertelde dat haar 'madam' haar tante was.

Uit het onderzoek bleek dat de verklaringen van het slachtoffer klopten met het retroactieve telefonieonderzoek dat werd gevoerd aan de hand van zendmastbepaling. Uit bevraging van verschillende *moneytransmitters* bleek dat tweede beklagde drie geldtransfers had verricht naar de man waar het slachtoffer in Italië bij verbleef. Ook had het slachtoffer opgenomen (telefoon)gesprekken verzameld op een usb-stick. Verder hadden de verschillende getuigenverklaringen een sterke bewijswaarde.

De beklagden waren bij verstek veroordeeld tot gevangenisstraffen van dertig tot vijftig maanden en geldboetes van 1.000 euro.

Een van de beklagden tekende verzet aan. In zijn **vonnis van 12 juli 2018** oordeelde de **correctionele rechtbank van Antwerpen**³⁵⁹ opnieuw op basis van de bewijzen uit het gerechtelijk onderzoek, dat hij schuldig was aan mensensmokkel. Hij had het slachtoffer tijdens het laatste deel van haar traject naar België begeleid en stond tijdens haar reis telefonisch met haar in contact. De rechtbank bevestigde de straf maar gaf uitstel voor de tenuitvoerlegging behalve voor de termijn van de voorhechtenis.

In de tweede zaak deed de **correctionele rechtbank van Antwerpen** uitspraak over feiten van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en mensensmokkel in een vonnis van **7 november 2018**³⁶⁰. Twee beklagden werden vervolgd als dader en mededader van mensenhandel en mensensmokkel. Een slachtoffer stelde zich burgerlijke partij.

Het slachtoffer werd in Benin City, Nigeria, benaderd door de zus van een van de beklagden om te gaan werken voor haar zus in België. Eenmaal in België moest het slachtoffer haar schuld van 30.000 euro voor de overtocht terugbetalen door in de prostitutie te werken. Voor haar overtocht moest ze een voodoo-ritueel ondergaan. Ze moest een kippenlever eten en een sterke alcoholische drank drinken. Ze maakte de overtocht op een rubberboot en werd uiteindelijk gered uit zee door een Italiaans schip. Eenmaal in Italië kreeg ze instructies over hoe ze naar België moest komen. In België sliep ze tegen betaling

op een zetel. Eerst werkte ze in Brussel en Antwerpen in de prostitutie. Dan werd ze verplicht in Frankrijk asiel aan te vragen onder een valse naam en moest ze de uitkering die ze daar kreeg afgeven.

Beide beklagden verklaarden zelf de overtocht vanuit Nigeria te hebben gemaakt en werkten of werken zelf nog steeds in de prostitutie.

De beklagden werden veroordeeld voor mensenhandel en mensensmokkel en kregen gevangenisstraffen van respectievelijk vier jaar en 36 maanden, gedeeltelijk met uitstel en geldboetes van 8.000 euro. Het slachtoffer kreeg een materiele (18.150 euro) en morele (2.500 euro) schadevergoeding van 20.650 euro.

Minderjarige slachtoffers

In een dossier over een Nigeriaans prostitutienetwerk boog het **hof van beroep van Gent** zich over een vonnis van de **correctionele rechtbank van Brugge** van 20 september 2017³⁶¹, dat besproken werd in het vorige jaarverslag³⁶². In deze zaak stonden acht Nigeriaanse beklagden terecht voor mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting met verzwarende omstandigheden. Ze maakten hierbij tientallen Nigeriaanse slachtoffers, waaronder ook een minderjarige. Drie slachtoffers, waaronder het minderjarige slachtoffer, stelden zich burgerlijke partij. Ook de vzw's PAG-ASA en Payoke dienden een burgerlijke partijstelling in.

De feiten kwamen aan het licht door een onderzoek van de lokale politie te Oostende die een afspraak maakte op basis van een advertentie. Uit het onderzoek (o.a. telefoontaps, observaties en verklaringen) bleek al snel dat het om een organisatie ging. Verschillende meisjes werden in de prostitutie gedwongen en moesten een groot deel van hun inkomsten afstaan. De meisjes moesten steeds beschikbaar zijn en de beklagden legden hen op welke seksuele handelingen ze moesten uitvoeren. De meisjes werden bedreigd met vooedoopraktijken.

Verschillende meisjes verklaarden ook dat de eerste beklagde vaak fysiek geweld en psychische dwang gebruikte tegen hen. Dit ging van hardhandig optreden tot een poging tot verkrachting tot het weigeren hen werk te verschaffen indien hij niet exact bekwam wat hij wilde. Ook de andere beklagden dreigden de slachtoffers af om te betalen.

359 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 12 juli 2018, k. ACV3.

360 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 7 november 2018, k. AC5 (definitief).

361 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 20 september 2017, 17de k.

362 MYRIA, *Jaarlijks evaluatieverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig in hoogste nood*, pp. 106-107.

Een van de beklagden was vroeger zelf slachtoffer van mensenhandel geweest door dezelfde organisatie. Dit is een gekend fenomeen binnen het Nigeriaans prostitutiemilieu, namelijk prostituees die na enige tijd een relatie aangaan met hun mannelijke pooier en zich op die manier opwerken en op hun beurt andere vrouwen voor zich te laten werken als prostituee.

Er werden huiszoeken verricht, een onderzoek gevoerd naar verschillende financiële transacties en gsm's uitgelezen. Op de gsm's van verschillende beklagden werden zeer verregaande kinderpornofilmjes aangetroffen.

Volgens de rechtbank bleek duidelijk uit het volledige strafdossier dat het over een bijzonder goed georganiseerd internationaal netwerk ging dat jonge meisjes vanuit Nigeria naar België smokkelde met het oog op exploitatie in de prostitutie. Enkele beklagden werden ook aangeklaagd voor het smokkelen van Nigeriaanse vrouwen vanuit Nigeria over Italië naar België om hen vervolgens seksueel uit te buiten in de prostitutie en escort business. Ook bij de smokkel werden de vrouwen onderworpen aan voodoo-rituelen. Een van de slachtoffers kwam in een woning in Libië terecht en werd daar gebruikt als seks slaaf. Een ander slachtoffer was nog minderjarig op het moment van de feiten.

In eerste aanleg werden de acht beklagden allemaal veroordeeld tot gevangenisstraffen tussen de achttien maanden met uitstel en negen jaar effectief, samen met geldboetes met uitstel tussen 3 x 8.000 euro en 16 x 8.000 euro. Er werden verschillende overtuigingsstukken en grote sommen verbeurdverklaard.

Aan de drie burgerlijke partijen werden er morele schadevergoedingen toegekend van 6.500 euro tot 12.000 euro. Ook de vzw's PAG-ASA en Payoke stelden zich burgerlijke partij. Aan hen werd elk 2.500 euro toegekend.

Verschiedende beklagden en het openbaar ministerie hadden beroep aangetekend. In haar arrest van **1 juni 2018**, bevestigde het **hof van beroep van Gent**³⁶³ de veroordelingen bijna volledig, ook voor de tenlastelegging van mensensmokkel. Het Hof volgde het argument van een van de beklagden niet dat de smokkel van de meisjes volledig los moest gezien worden van hun latere seksuele uitbuiting. Het Hof meende dat de meisjes net met het oog op seksuele uitbuiting naar België waren gesmokkeld. Het Hof wees ook het argument van de hand dat de meisjes belastende verklaringen zouden hebben afgelegd om zo het statuut van slachtoffer van mensenhandel te bekomen. Een van de beklagden, de levensgezellin van een andere

beklaagde met wie ze ook een kind heeft, kwam in het dossier ook aan bod als slachtoffer. Het Hof meende echter dat dit niet in de weg staat dat zij zich later ook zelf aan de misdrijven schuldig had gemaakt.

De schadevergoedingen ten aanzien van de drie burgerlijke partijen werden ook bevestigd. De schadevergoeding voor PAG-ASA en Payoke werden naar billijkheid, bij gebrek aan precieze stukken die de schade kunnen staven, herleid naar een materiele schadevergoeding van 1.500 euro. Volgens het Hof werd de morele schade onvoldoende aangetoond.

In een **vonnis van 14 november 2018** sprak de **correctionele rechtbank van Antwerpen**³⁶⁴ zich uit in een ander dossier over een tak van een Nigeriaans prostitutienetwerk dat opereerde in Antwerpen. Zes personen werden vervolgd maar verschillende lieten verstek gaan. Sommigen van hen verbleven in Italië. Ze werden vervolgd voor zowel mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting als mensensmokkel, beide met verzwarende omstandigheden. Een van de slachtoffers was minderjarig.

Begin maart 2016 werd de politie gecontacteerd door het erkend opvangcentrum Payoke. Een slachtoffer van gedwongen prostitutie dat vanuit Nigeria naar België gehaald was toen ze 16 jaar was legde verschillende verklaringen af. Ze was aangezocht door een van de beklagden om naar Europa te komen waar ze school zou kunnen lopen. Ze reisde vanuit Benin City via Niger naar Libië en vandaar met een boot naar Europa. Op de Middellandse zee werd ze samen met andere inzittenden gered door een Italiaans schip. Vier andere meisjes uit dezelfde boot verdronken. In Italië werd ze opgewacht door een van de beklagden en werd haar meegedeeld dat ze een schuld van 35.000 euro moest afbetalen voor haar reis naar Europa. Ze moest ook een voodoo-ritueel ondergaan. Vanuit Italië werd ze door een andere beklagde naar Antwerpen gebracht. Daar werd ze ondergebracht in het appartement van een van de beklagden dat ze deelde met een ander meisje dat zich in een identieke situatie bevond. Het geld dat ze verdiende in de prostitutie moest ze overhandigen aan haar verhuurster, een van de beklagden, om haar schuld af te betalen. Daarboven werd haar 25 euro per maand aangerekend voor eten en drinken. Tijdens haar verklaringen bij de politie verwees ze naar een ander slachtoffer, het meisje waarmee ze het appartement deelde. Dat meisje werd door de politie opgespoord en legde identieke verklaringen af.

363 Gent, 1 juni 2017, 10de k.

364 Corr. Antwerpen, afdeling Antwerpen, 14 november 2018, k. AC10 (beroep).

Beide meisjes werden meermaals bedreigd omdat ze onvoldoende verdienden, later omdat ze hun geld niet meer afstonden. Ook hun familie in Nigeria werd bedreigd.

De rechtbank oordeelde dat de feiten bewezen waren omdat de verklaringen van beide slachtoffers consistent, gedetailleerd en gelijklopend en dus geloofwaardig waren. Bovendien werden hun verklaringen ondersteund door objectieve elementen.

Tijdens het onderzoek werd de databank Eurodac bevraagd, alsook de Belgische luchthavens. Daarmee kon de gevolgde reisweg (van Italië naar België) van de beklaagden in kaart gebracht worden. Deze stemde volledig overeen met de verklaringen van de slachtoffers. Ook door de gegevens van de zendmastbepalingen kon de aanwezigheid van de beklaagden op bepaalde plaatsen op bepaalde tijdstippen in kaart gebracht worden, wat ook volledig overeenstemde met de verklaringen van de slachtoffers. Er gebeurde een retroactief telefonieonderzoek en een financieel onderzoek die de verklaringen van de slachtoffers ook bevestigden. Tijdens een huiszoeking werd een enveloppe gevonden met de voorwerpen die gebruikt waren tijdens de voodoo-rituelen. Audioberichten en sms-berichten werden teruggevonden. Bovendien bleek dat een van de beklaagden voorwerp uitmaakte van een Italiaans onderzoek en dat hij een van de spilfiguren was in een organisatie die betrokken was bij mensensmokkel van personen van Nigeria naar Europa.

De beklaagden werden veroordeeld, sommige bij verstek, tot gevangenisstraffen van twee tot zes jaar en geldboetes van 6.000 euro tot 15.000 euro. Ze werden voor 5 jaar ontzet uit hun rechten en er werden bedragen verbeurdverklaard. Op de zitting werd hun onmiddellijke aanhouding bevolen.

Een slachtoffer stelde zich burgerlijke partij. Zij kreeg een schadevergoeding van meer dan 13.000 euro (morele en materiele schadevergoeding). Het verbeurdverklaarde bedrag werd haar toegewezen.

Zware straffen en verbeurdverklaring van vitrines

Het hof van beroep van Brussel boog zich over een **vonnis van 31 mei 2018 van de correctionele rechtbank van Brussel**, dat in het vorige jaarverslag besproken werd.³⁶⁵ In eerste aanleg stonden in deze zaak elf beklaagden terecht voor onder andere mensenhandel met als doel uitbuiting

van prostitutie of andere vormen van seksuele uitbuiting, onder andere met de verzwarende omstandigheid dat het misdrijf gepleegd werd ten aanzien van een minderjarige. Verschillende beklaagden stonden ook terecht voor het ter beschikking stellen van kamers en het betrokken zijn bij een criminele organisatie.

Het ging over een sterk georganiseerd Nigeriaans netwerk waarbij een gekende Nigeriaanse prostituee, een vijftiental jonge Nigeriaanse meisjes in de prostitutie exploiteerde, waaronder ook minderjarigen. De organisatie hield zich bezig met het overbrengen van jonge meisjes uit Nigeria en met de exploitatie van de prostitutie van vele jonge meisjes in de Brussels prostitutiebuurt. Het merendeel van de meisjes werd door eerste beklaagde in Nigeria gerekruteerd met behulp van haar daar verblijvende broer, vaak met valse beloftes om te gaan studeren in België. Op deze manier werden de slachtoffers vanuit Nigeria via de Libiërouten naar Italië en later naar België gesmokkeld. De meisjes moesten nadien hun reisschulden van ongeveer 35.000 euro terugbetalen. De meisjes en hun familie werden via voodoo-rituelen onder druk gezet en bedreigd. Een van de minderjarige meisjes vluchtte weg, waarop haar moeder in Nigeria werd opgesloten en zwaar aangepakt. Later bleek dat haar broer op mysterieuze wijze om het leven was gekomen.

De beklaagden werden in eerste aanleg schuldig bevonden en kregen zware gevangenisstraffen, tussen 2 en 14 jaar, en geldboetes. Grote sommen, en bepaalde delen van de panden waar de prostitutie plaats vond (de vitrines) werden verbeurdverklaard.

Myria was burgerlijke partij in dit dossier.

Vijf van de beklaagden en het openbaar ministerie stelden beroep in tegen het vonnis.

In haar **arrest van 3 april 2019** bevestigde het **hof van beroep van Brussel**³⁶⁶ het vonnis mits een aantal wijzigingen (het hof beperkte voor sommige beklaagden de tenlasteleggingen ten aanzien van bepaalde feiten en bepaalde slachtoffers), en verminderde de gevangenisstraffen. Zo werd de gevangenisstraf van 14 jaar voor de hoofdbeklaagde verminderd tot 10 jaar, voor de derde beklaagde naar vijf jaar en voor de andere beklaagden van 2 jaar tot 1 jaar met uitstel. In eerste aanleg had de rechter een verbeurdverklaring uitgesproken van verschillende panden, waarbij bij drie panden slechts een klein gedeelte van het pand kon worden verbeurdverklaard aangezien enkel dit deel van het pand werd verhuurd met het oog op prostitutie met

³⁶⁵ Corr Brussel Nederlandstalig, 31 mei 2018, 60ste kamer. Zie. MYRIA, *Jaarlijks evaluatieverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig in hoogste nood*, pp. 109-110.

³⁶⁶ Brussel, 3 april 2019, 13de k.

de bedoeling een abnormaal profijt te realiseren. Het Hof bevestigde de verbeurdverklaringen van verschillende sommen geld en van de gedeeltes van de onroerende goederen.

Daders en voormalige slachtoffers

In een dossier van een groot Nigeriaans prostitutienetwerk, behandeld door de **correctionele rechtbank van Antwerpen in vonnissen van 14 augustus en 27 november 2018**³⁶⁷ werden twee vrouwelijke beklagden vervolgd voor zowel mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting als mensensmokkel. Andere leden uit hetzelfde netwerk werden eerder al in het kader van andere gerechtelijke procedures door de rechtbank van West-Vlaanderen³⁶⁸ en het hof van beroep³⁶⁹ in Gent veroordeeld voor mensenhandel.

De zaak werd opgestart nadat in januari 2017 zeven Nigeriaanse meisjes zonder verblijf werden aangetroffen in een café in Antwerpen. In dezelfde periode was de politie in het kader van een ander dossier naar aanleiding van advertenties op een website binnengevallen in een hotel in Oostende waar ze verschillende Nigeriaanse meisjes aantrof die gedwongen werden geprostitueerd. De twee dossiers kenden raakpunten. Twee slachtoffers werden geïdentificeerd in dit dossier waarvan er één zich burgerlijk partij stelde.

De meisjes werden geronseld in Nigeria via een vriend van de eerste beklagde en kwamen via een levensgevaarlijke route over de Middellandse zee vanuit Libië toe in Italië. Vanuit Italië werden ze naar België gebracht. Ze kregen een schuld toebedeeld van 30.000 euro die ze via gedwongen prostitutie moesten terugbetalen. Er werden voodoo-rituelen toegepast waarmee ze de meisjes en hun familie onder druk hielden. De eerste beklagde bekleedde een hogere positie dan de tweede beklagde. De laatste ontving regelmatig geld van de meisjes en maakte dit over aan de eerste.

Het onderzoek werd gevoerd aan de hand van huiszoeken, financieel onderzoek, uitlezing van gsm-toestellen en sim-kaarten, zendmastbepalingen, verklaringen van slachtoffers en klanten, foto-keuzeconfrontatie.

367 Corr. Antwerpen, 14 augustus 2018, k. ACV3. De bij verstek veroordeelde beklagde heeft verzet aangetekend en werd op 27 november 2018 door diezelfde rechtbank opnieuw berecht.

368 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 20 september 2017. Zie MYRIA, *Jaarlijks evaluatieverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig in hoogste nood*, pp. 106-107.

369 Hof van Beroep van Gent, 1 juni 2018, zie hierboven.

Beide beklagden werden schuldig bevonden voor de feiten. De eerste beklagde werd beschouwd als pooier van de meisjes. Ze organiseerde minstens gedeeltelijk de overtocht vanuit Nigeria van meisjes waarvan sommigen nog minderjarig waren. Een van de slachtoffers werd na dagen ronddobberen op zee gered door de Italiaanse kustwacht. Ook de verzwarende omstandigheid van mensensmokkel waarbij het leven van het slachtoffer in gevaar was gebracht is bewezen. De tweede beklagde verleende hand- en spandiensten. Volgens de rechtbank was het niet van belang dat de beklagden initieel zelf slachtoffer waren geweest van een gelijkaardig netwerk.

De beklagden kregen een gevangenisstraf van respectievelijk 6 jaar en 3 jaar en geldboetes van 16.000 euro en 6.000 euro. Beiden werden uit hun burgerlijke rechten ontzet voor 5 jaar. De tweede beklagde werd bij verstek veroordeeld en diende verzet aan. De rechtbank kende in het verzetsvonnis een uitstel toe van 5 jaar voor een deel van de gevangenisstraf.

Een slachtoffer en vzw PAG-ASA stelden zich burgerlijke partij. Het slachtoffer kreeg een morele en materiele schadevergoeding van 10.000 euro en PAG-ASA een schadevergoeding van 250 euro.

2.2.2. | Thais massagesalon

Het **hof van beroep te Brussel** sprak zich in een **arrest van 13 november 2018**³⁷⁰ uit over een zaak van Thaise massagesalons. De zaak werd in eerste aanleg behandeld door de correctionele rechtbank van Brussel in een vonnis van 27 januari 2016³⁷¹. De feiten van mensenhandel met seksuele uitbuiting en andere inbreuken in verband met prostitutie dateerden al van 2005 tot 2009. Zes beklagden werden vervolgd. Een van de hoofdverdachten was de Belgische boekhouder van de massagesalons die in Spanje verbleef. Hij was ook als zaakvoerder of vennoot betrokken in verschillende zaken. Uit het strafdossier bleek dat hij met zijn boekhoudkantoor ook veel contacten onderhield met andere Thaise bordelen waar hij de boekhouding deed en de sociale verplichtingen opvolgde. Zo werd hij gelinkt met een dertigtal massagesalons. Achter elk massagesalon zat een 'propere,' officieel geregistreerde firma.

De andere hoofdverdachte was uitbater, op papier of in feite, van verschillende salons in Vlaanderen.

370 Brussel, 13 november 2018, 15de k.

371 Corr. Brussel, (Nederlandstalig), 27 januari 2016, k.46. Cfr. MYRIA, *Jaarrapport Mensenhandel en mensensmokkel 2016, Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, pp. 136-138.

De massagesalons werden meestal uitgebaat door Thaise vrouwen. Met sommigen van hen hadden de beklagden een liefdesrelatie. In werkelijkheid werden de salons gerund door Belgische mannen die zich achter de schermen hielden en de ontvangsten inden. De vrouwen kregen een luttele 300 of 500 euro of in het beste geval 800 euro per maand. De meisjes werden uit Thailand gelokt onder het voorwendsel van een huwelijk of werk. Ze werden naar België gehaald met een toeristenvisum. Dan volgde een huwelijk of schijnhuwelijk waardoor de meisjes papieren kregen en konden werken. Andere meisjes hadden geen wettig verblijf. De meeste meisjes wisten niet dat hen werk in de prostitutie te wachten stond. Uit het dossier bleek ook dat geld betaald werd voor meisjes die uit Thailand naar België gehaald werden: 9.000 euro per aangeleverd meisje.

Eenmaal in België werden hun papieren afgenomen en moesten ze zes of zeven dagen op zeven werken, met vaak lange werkdagen. Ze bevonden zich in een kwetsbare positie omwille van hun preciaire verblijfssituatie, omdat ze zwanger waren, geen financiële middelen hadden, de taal niet machtig waren en de sociale wetgeving niet kenden. Vaak woonden ze in de massagesalons en kwamen ze nauwelijks buiten.

De beklagden werden in eerste aanleg veroordeeld tot gevangenisstraffen tussen achttien maanden en drie jaar, gedeeltelijk met uitstel. Verschillende grote geldsommen en wagens werden verbeurdverklaard. Een van de slachtoffers en Myria stelden zich burgerlijke partij en kregen respectievelijk 8.000 euro en 500 euro schadevergoeding. Verschillende beklagden gingen in beroep.

Het hof van beroep oordeelde dat de feiten, waarvan de meeste recente dateren van 2009, verjaard waren en sprak de beklagden vrij.

2.2.3. | Transseksuele slachtoffers

In een **dossier dat in beroep** werd behandeld in **Luik** werd een Franse beklagde samen met een andere beklagde (niet in beroep) vervolgd wegens mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van jonge transseksuelen uit Latijns-Amerika, mensensmokkel, aanwerving en uitbuiting van prostitutie. Hij werd ook vervolgd voor reclame voor het aanbieden van diensten van seksuele aard. Hij publiceerde immers advertenties op websites voor seksuele diensten van transseksuelen.

In een **vonnis van 21 december 2016**³⁷² in eerste aanleg had de correctionele rechtbank van Luik hem veroordeeld tot een gevangenisstraf van 4 jaar en een boete van 18.000 euro voor mensenhandel en andere tenlasteleggingen inzake prostitutie. Voor de tenlastelegging smokkel werd hij vrijgesproken.

In beroep bevestigde het hof van beroep van Luik in een arrest van 23 mei 2017³⁷³ het eerste vonnis bij verstek, behalve wat de tenlastelegging mensensmokkel betreft, waarvoor het de beklagde eveneens had veroordeeld.

Na het verzet van de beklagde tegen het eerste arrest moest het hof de zaak opnieuw onderzoeken en zou het dezelfde redenering volgen als in zijn verstekvonnis. In een **arrest van 17 mei 2018** bevestigde het hof³⁷⁴ het eerste vonnis, behalve wat de tenlastelegging mensensmokkel betreft, waarvoor het de beklagde veroordeelde.

Het hof achtte de mensenhandel en de tenlasteleggingen inzake prostitutie bewezen. Net als de rechtbank hield het hof rekening met de objectieve elementen uit het strafdossier die de schuld van de beklagde aantoonde. Hij had online immers drie transseksuelen van Zuid-Amerikaanse afkomst die in het buitenland woonden gerekruteerd. Hij had ze meteen na aankomst in België opgevangen en hen woningen ter beschikking gesteld waarvan hij de huurder was. Zo profiteerde hij van hun preciaire administratieve situatie. In deze woningen prostitueerden de transseksuelen zich nadat ze via advertenties die de beklagde online publiceerde reclame hadden gemaakt voor hun activiteiten. Deze laatste regelde de contacten met de potentiële klant en de verplaatsingen van de transseksuelen naar andere woningen en werkplekken. Hij liet zich betalen voor de diensten die de transseksuele prostituees verleenden en ontving zo de helft van hun inkomsten. De schoonvader van de beklagde fungeerde regelmatig als chauffeur voor de activiteiten van de schoonzoon, met name om de transseksuelen aan de luchthaven op te halen en om de eigenaars van de door de beklagde gehuurde woningen te ontmoeten.

Wat de tenlastelegging mensensmokkel betreft oordeelde het hof dat de beklagde de drie transseksuele slachtoffers wel degelijk had gerekruteerd en op Belgisch grondgebied onderdak had geboden in een preciaire situatie, met name door hen de door hem gehuurde appartementen ter beschikking te stellen om er zich te kunnen prostitueren. In ruil voor deze diensten ontving hij een deel van de

372 Corr. Luik, afdeling Luik, 21 december 2016, niet-gepubliceerd.

373 Luik, 23 mei 2017, 18de k. (bij verstek), niet-gepubliceerd.

374 Luik, 17 mei 2018, 18de k.

opbrengsten uit die prestaties. Het hof baseerde zich op de eensluidende verklaringen van de slachtoffers, bevestigd door de vaststellingen van de speurders tijdens huisbezoeken en huiszoekingen, getuigenissen, telefoontaps, het Facebook-profiel van de beklagde en het bankonderzoek. Het hof merkte op dat de strafbaarstelling mensensmokkel hulp of bijstand met winstoogmerk bestraft bij de illegale binnenkomst in het Koninkrijk of het irregulier verblijf van onderdanen van een staat die geen lid is van de Europese Unie. Het hof meende dan ook dat het ter beschikking stellen van een woning tegen betaling aan personen die geen onderdaan zijn van de Europese Unie, die irregulier op het Belgische grondgebied verblijven en er illegaal werken, een bestanddeel is van mensensmokkel in de zin van artikel 77 bis van de wet van 15 december 1980.

2.2.4. | Belgische slachtoffers

De **correctionele rechtbank van Gent** boog zich, in een vonnis van **29 juni 2018**³⁷⁵ over een zaak van onder meer mensenhandel met het oog op seksuele uituiting van verschillende vrouwen, waaronder minderjarigen en ook Belgische vrouwen.

De zaak kwam aan het licht toen een hulporganisatie voor personen die werken in de prostitutie, de politie verontrustende informatie bezorgde over een man die verschillende meisjes en vrouwen zou aanzetten tot prostitutie. De man zou de meisjes beloven snel veel geld te kunnen verdienen. Hij maakt naaktfoto's van hen die hij nadien gebruikt voor advertenties op een website waarbij extreme zaken werden aangeboden. Hij hield hen onder druk door te dreigen de naaktfoto's openbaar te maken en aan familieleden te tonen. De beklagde regelde de afspraken met klanten voor de meisjes. De meisjes moesten een deel van hun geld aan hem afstaan, 60 procent van de opbrengst was voor de meisjes, 40 procent voor de beklagde. Zijn IP-adres kon gelinkt worden aan advertenties van ongeveer 70 meisjes. Bij verschillende feiten waren ook minderjarigen betrokken. Hij benaderde vooral meisjes die het financieel moeilijk hadden. Er kwamen ook feiten aan het licht van kinderpornografie en de aanranding van een zesjarig meisje. De onderzoeksrechter stelde een deskundige psychiater en psycholoog aan.

De beklagde werd naast mensenhandel ook vervolgd voor feiten van verkrachting, kinderpornografie, schending van de openbare zeden etc.

De rechtbank sprak de man vrij voor de tenlastelegging van mensenhandel. Hoewel hij vrouwen koos die het financieel moeilijk hadden en hen onder druk zette op verschillende manieren, bleek uit het dossier niet dat de vrouwen geen eigen keuze hadden. Ze regelden zelf hun vervoer, incasseerden zelf de gelden, werden niet door hem gehuisvest, en stonden niet onder zijn fysieke controle. Er was geen fysiek geweld, enkel morele chantage. Meerdere vrouwen beslisten niet op zijn voorstel in te gaan. In die zin waren de omstandigheden waarin de vrouwen werkten als sekswerkers niet in strijd met de menselijke waardigheid.

Hij werd wel veroordeeld voor andere tenlasteleggingen tot onder meer een gevangenisstraf van 6 jaar

2.2.5. | Toepassing van het niet-bestrafingsbeginsel

In dit dossier dat op **13 juni 2018** door de **correctionele rechtbank van Luik** werd behandeld³⁷⁶ gaat het om feiten van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van Roemeense meisjes. In deze complexe zaak werden een jonge vrouw en drie mannen, onder wie de vriend van de jonge vrouw, vervolgd voor mensenhandel en voor de aanwerving en uitbuiting van de prostitutie van Roemeense meisjes.

Het dossier werd opgestart in april 2009 toen de lokale politie van Luik een Roemeens meisje controleerde dat in de wijk *Cathédrale Nord*, bekend om zijn prostitutie, op de openbare weg aan het tippelen was. Ze beweerde dat ze alleen op hotel verbleef en zich sinds twee dagen aan het prostitueren was nadat ze vanuit Spanje naar België was gekomen. De maanden daarop werden andere Roemeense meisjes gecontroleerd die ongeveer hetzelfde verhaal vertelden. De beklagde was één van die jonge vrouwen. Ze stelde sinds kort in België te zijn nadat ze in Spanje verplicht was geweest zich voor iemand te prostitueren. De jonge vrouwen waren soms in gezelschap van Roemeense mannen. De aanwijzingen voor prostitutie waren telkens flagrant. Door de verschillende controles veranderden de Roemeense meisjes van telefoonnummer en verhuisden ze naar een ander hotel. Ze vertrokken nadien naar Brussel.

Er volgde een grondig telefoononderzoek. Op basis daarvan werden bepaalde personen geïdentificeerd die vervolgens als getuigen werden gehoord, waarna

³⁷⁵ Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, 29 juni 2018, k. G28m (definitief).

³⁷⁶ Corr. Luik, afdeling Luik, 13 juni 2018, 19de k. (verzet tegen het vonnis van corr. Luik, 11 januari 2017).

het onderzoek aantoonde dat er tussen de betrokkenen banden van onderwerping bestonden. Zo bleek dat de twee gsm-nummers die aan de beklagde waren toegekend, gekoppeld waren aan alle actoren in de zaak en vaak de eerste nummers waren waarmee de meisjes na een controle contact opnamen. Daarnaast werd ook onderzoek gevoerd in de hotels die de jonge vrouwen en de beklagden gebruikten en trokken rogatoire commissies naar Italië en Roemenië.

Nadat maandenlang niets bijzonders was vastgesteld, werd één van de jonge vrouwen opnieuw gecontroleerd. Ze verklaarde dat ze zich zonder pooier prostitueerde. Aangezien ze zich niet als slachtoffer van mensenhandel zag, werd ze naar een gesloten centrum gebracht met het oog op repatriëring naar Roemenië. Na interventie van een gespecialiseerd opvangcentrum stemde ze er eind 2009 toch mee in een nieuwe verklaring af te leggen die enigszins van de vorige zou afwijken. Zo verklaarde ze in Roemenië een man te hebben ontmoet op wie ze verliefd was geworden en met wie ze zou trouwen. Deze laatste zou haar evenwel verkopen aan de beklagde en haar vriend met het oog op prostitutie. Zij moest zich vervolgens in Parijs prostitueren voor de beklagde die haar de tarieven en werkmodaliteiten zou hebben uitgelegd. Daarna belandde ze in Italië, waar ze zich onder toezicht van de beklagde zou prostitueren. Na deze verhoren wilde ze terug naar Roemenië.

De door de speurders beschreven werkwijze verliep als volgt. Jonge vrouwen werden in Roemenië gerekruteerd (of zelfs gekocht). Doorgaans kwamen ze via het *loverboys* systeem in de prostitutie terecht. "Verantwoordelijken" namen deze meisjes mee naar Europese landen, waar ze zich moesten prostitueren (Italië, Frankrijk, België). Ze werden bedreigd en waren slachtoffer van geweld, als ze onvoldoende werkten of niet genoeg geld oprichtten. De daders gaven hen een gsm (die vaak werd doorgegeven) om contact te houden, hen te kunnen controleren en het geld op te halen. Soms waren ze in gezelschap van mannen die in opdracht van de pooiers een oogje in het zeil hielden en waarschuwden wanneer de politie eraan kwam. Om te vermijden dat een onderzoek werd opgestart bleven zij niet lang op dezelfde plaats. Alle betrokkenen onderhielden banden met elkaar. De meisjes logeerden, soms tegelijk, op dezelfde plaatsen en ook op de werkplek waren ze samen. De gsm's werden vaak tussen personen uitgewisseld en de gsm-nummers volgden elkaar op, wat erop wees dat de sim-kaarten samen werden aangekocht en afgesloten.

Er werd een gerechtelijk onderzoek ingesteld. Echter geen van de beklagden kon tijdens het onderzoek worden gelokaliseerd of uitvoerig worden ondervraagd. Drie

van de beklagden, onder wie de vrouwelijke beklagde, werden evenwel bij verstek veroordeeld in een vonnis van 11 januari 2017. Wat betreft de vierde beklagde sprak de rechtbank de splitsing van de zaak uit.

Aangezien ze verzet tegen het vonnis had aangetekend, werd de beklagde ter zitting verhoord. Ze betwistte de tenlasteleggingen. Ze verklaarde haar vriend in Roemenië te hebben ontmoet toen ze 19 jaar oud was. Hij bood haar aan om in Italië te gaan werken. Ze zei dat ze daar om financiële redenen en voor haar dochter mee had ingestemd. Ze verklaarde dat ze in Italië op straat moest werken en dat ze met dat "vriendje" seks moest hebben. Hij zou toen begonnen zijn met haar te slaan en haar familie te bedreigen, waardoor ze geen klacht kon indienen. Daarna reisden ze naar Duitsland en Spanje. Ook andere meisjes waren in zijn entourage aanwezig. Ze beweerde dat ze al het geld aan haar vriendje moest afgeven. Toen ze in 2009 met hem in België aankwam kende ze volgens haar de meisjes die als slachtoffers werden beschouwd, maar gaf ze hen geen bevelen. Ze verbleven op dezelfde plaats en gingen samen werken maar ze hield geen toezicht op hen. Haar vriend gaf haar instructies in het huis en beval haar met de andere meisjes over prostitutie te praten. Ze zei ook dat ze de enige was die slagen moest incasseren en dat ze de andere meisjes beschermde. Ze betwistte dat ze had samengewerkt met het slachtoffer uit het opvangcentrum aangezien ze op dat moment niet meer in België maar in Frankrijk zat.

In 2012 diende ze een klacht in Frankrijk in nadat ze lange tijd was bedreigd, opgesloten en misbruikt. Ze stelde dat zij de enige was die in België werd geslagen. Maar in Frankrijk sloeg haar vriend alle meisjes omdat ze niet genoeg geld binnenbrachten. Om haar beweringen te staven legde de beklagde een vonnis van 4 maart 2015 voor van het *Tribunal de Grande instance* te Parijs, waarbij verschillende personen, onder wie haar vriend, veroordeeld werden wegens mensenhandel, een zwaardere vorm van souterneurschap en bendevoorming tegenover meisjes die slachtoffer waren, onder wie zichzelf. Dit had betrekking op de periode van januari 2011 tot 25 maart 2013; na de in België gepleegde feiten dus.

In een gedetailleerde motivering stelde de rechtbank het bestaan vast van mensenhandel en van een combinatie van bestanddelen die deel uitmaken van dit misdrijf. De jonge vrouwen werden immers gerekruteerd, ontvangen, ondergebracht, vervoerd en gecontroleerd met het oog op uitbuiting van de prostitutie. De rechtbank baseerde zich met name op de volgende elementen: de verklaringen van de slachtoffers, de observaties van de politie met betrekking tot de slachtoffers, telefoontaps (die de onderlinge banden tussen de meisjes en de beklagden aantoonde, en het bewaken van hun activiteiten),

getuigenverhoren en vaststellingen van de speurders (waaronder de opvang van de meisjes door en met beklagden in hotels). De rechtbank verklaarde ook een aantal verzwarende omstandigheden (waaronder een vorm van dwang) als bewezen.

De rechtbank onderzocht vervolgens in hoeverre de feiten aan de beklagde toe te rekenen waren. In een uitvoerige motivering was zij van mening dat de betrokkenheid van de beklagde bij de feiten niet zo eenvoudig of belangrijk was als wat de speurders er in hun samenvattend procesverbaal over besloten; evenmin als wat het Openbaar Ministerie probeerde aan te voeren wat betreft de periode van de inbreuk en de inhoud van de daden van deelneming. De rechtbank merkte verder op dat deze zelfde materiële elementen van betrokkenheid in hoofde van de beklagde hoegenaamd niet hebben belet dat ze als slachtoffer van mensenhandel van datzelfde netwerk in Frankrijk werd beschouwd. Bovendien werden in het Franse onderzoek, in tegenstelling tot dat in België, de meeste van de beklagden en van de meisjes die slachtoffers waren, wel uitvoerig verhoord. De meeste onder hen wezen de beklagde niet aan als mededader van de feiten maar beschreven haar in tegendeel als een meisje dat hetzelfde lot had ondergaan als de andere meisjes.

De rechtbank oordeelde dat als de beklagde al daden van deelneming aan het misdrijf had gesteld, ze eerst en vooral zelf slachtoffer was. Men had ook misbruik gemaakt van haar kwetsbare situatie en ze had onder dwang gehandeld. De rechtbank baseerde zich daarbij met name op de vaststellingen van de speurders waaruit bleek dat ze zich net zoals de andere meisjes prostitueerde. Ze baseerde zich ook op haar verhoor tijdens de behandeling ter rechtszitting, de telefoontaps die wezen op een afhankelijkheid t.o.v. van haar *loverboy*, en het feit dat ze door deze laatste werd bewaakt.

Met betrekking tot de dwang was de rechtbank dan ook van oordeel dat zij onvoldoende controle had over de andere meisjes die slachtoffer waren om hun ontucht en prostitutie te bevorderen. Ze werd zelf door haar vriend "op de markt" van de prostitutie gebracht, in een staat van onderwerping en afhankelijkheid. De rechtbank oordeelde dan ook dat de tenlastelegging mensenhandel tegenover haar niet kon worden hard gemaakt en wees er bovendien op dat in zo'n geval het niet-bestraffingsbeginsel in aanmerking moest worden genomen. Bij gebrek aan een specifieke bepaling³⁷⁷ was

de rechtbank immers van oordeel dat artikel 71 van het Strafwetboek van toepassing is: er kan de persoon geen enkel misdrijf worden toegeschreven als hij op het ogenblik van de feiten gedwongen werd door een macht die hij niet heeft kunnen weerstaan. Volgens de rechtbank had de beklagde dan ook onder dwang van haar vriend en van de andere mededaders gehandeld.

In het belang van haar leven, haar fysieke en psychische integriteit (en die van haar familieleden) kon ze daarom niet anders dan bepaalde daden van deelneming aan het misdrijf tegenover andere meisjes te stellen. De rechtbank heeft haar dan ook vrijgesproken voor de tenlastelegging mensenhandel en voor de andere tenlasteleggingen inzake prostitutie.

2.3. | Economische uitbuiting

2.3.1. | Bouw

Verscheidene dossiers in deze sector hebben aanleiding gegeven tot gerechtelijke uitspraken, waarvan sommige in beroep.

In een zaak waarin de **correctionele rechtbank van Dendermonde op 25 juni 2018** zich uitsprak³⁷⁸, werden vier personen, twee zaakvoerders en twee rechtspersonen, vervolgd voor onder meer mensenhandel met het oog op economische uitbuiting met verzwarende omstandigheden; illegale tewerkstelling van buitenlandse werknemers, en niet uitbetaling van lonen. De zaak werd opgestart na een personeelscontrole door de Algemene Directie Toezicht op de Sociale Wetten in samenwerking met de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid, de Sociale Inspectie, en de dienst Toezicht en Handhaving (T&H)³⁷⁹ van de Vlaamse Gemeenschap.

De firma stelde verschillende Europese (Portugezen en Spanjaarden) en niet-Europese (Brazilianen, Guinée-Bissauers) personen te werk, soms als werknemers, soms als gedetacheerden.

³⁷⁷ Sindsdien werd een nieuwe § in artikel 433^{quinquies} van het Strafwetboek ingevoegd, ter niet-bestrafing van de slachtoffers van mensenhandel. Zie in dit verband dit deel, hoofdstuk 1, punt 2.1.2.

³⁷⁸ Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde, 25 juni 2018, k. D13V (verzet).

³⁷⁹ De Afdeling Toezicht en Handhaving werd in 2017 geïntegreerd in de Vlaamse Sociale Inspectie.

Er waren op verschillende momenten plaatsbezoeken van de sociale inspectiediensten, de wooninspectie en politiediensten. Uit ondervragingen bleek dat personen werden aangetrokken door advertenties in Portugese kranten. Er werd een uurloon van 8 euro/uur beloofd. Verblijf, transport en voeding waren gratis. Eenmaal in België werkten ze tot 50 uur per week in de bouw, ook op zaterdagen. Ze werden gehuisvest in menonwaardige omstandigheden, met 10 tot 18 personen in een huis. Ze tekenden een geantidateerde arbeidsovereenkomst, kregen een klein cash voorschot en werden nadien niet meer uitbetaald. Ze werden aan het lijntje gehouden waardoor er onrust en ruzie ontstond. Niemand bleef langer dan 3 maanden werken en de werknemers zagen hun geld uiteindelijk niet. De eerste beklagde was vaak fysiek agressief en dreigde met inhouding van lonen. De beklagden kozen bewust arbeidskrachten uit Portugal omwille van de slechte economische situatie daar. Door de financieel zwakke positie van de werknemers werden zij afhankelijk gemaakt van de werkgever.

In sommige gevallen was er wel een LIMOSA-aangifte, maar geen A1 of DIMONA-aangifte. Er was geen activiteit van de firma in Portugal. De Sociale Inspectie drong meermaals aan op de A1-formulieren. De gevraagde documenten werden nooit ontvangen.

De eerste beklagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van 2 jaar en een geldboete van 56.000 euro (1.000 euro x slachtoffer x opdecimen), de tweede beklagde tot een gevangenisstraf van 1 jaar en een geldboete van 8.000 euro.

Schijnzelfstandigen

In deze zaak boog het hof van beroep van Antwerpen zich over het **vonnis van de rechtbank van eerste aanleg van Tongeren van 9 februari 2017**, dat besproken werd in een vorig jaarverslag.³⁸⁰

Verschillende beklagden en het openbaar ministerie hadden hoger beroep aangetekend.

In eerste aanleg werden in deze zaak acht beklagden vervolgd, waarvan twee vennootschappen, voor onder andere mensenhandel met het oog op economische uitbuiting voor feiten tussen 2011 en 2015. Daarnaast werden ze ook vervolgd voor onder meer sociaalrechtelijke inbreuken en witwaspraktijken.

Myria en vijf slachtoffers hadden zich burgerlijke partij gesteld.

De hoofdbeklaagde gebruikte zijn vennootschappen met behulp van de andere beklagden om mensen uit Centraal- en Oost-Europa aan het werk te zetten in de bouwsector. De slachtoffers werd voorgespiegeld dat zij het statuut van werknemer hadden, terwijl zij in feite onder een vals statuut van schijnzelfstandige werkten. Sommigen werkten als meewerkende vennoot van de vennootschappen. Bovendien werkten ze in slechte omstandigheden en tegen slechte voorwaarden. Daarnaast bouwden ze een sociale schuldenberg op omdat ze niet wisten dat ze sociale zekerheidsbijdragen moesten betalen.

De zaak kwam aan het licht na collectief protest van de werknemers die op advies van hun ambassade klacht neerlegden bij de politie. Ook de sociale zekerheidskas rook onraad en maakte haar vermoeden van schijnzelfstandigheid over aan de RSZ.

De rechtbank achtte de meeste feiten voor bewezen. Vijf beklagden werden schuldig bevonden voor mensenhandel met verzwarende omstandigheden.

In haar **arrest van 13 september 2018** bevestigde Het **hof van beroep van Antwerpen**³⁸¹ het vonnis in grote lijnen. Sommige beklagden werden echter vrijgesproken voor bepaalde specifieke feiten. Een van de beklagden, nl. de stiefzoon van de hoofdbeklaagde, werd vrijgesproken voor de feiten van mensenhandel. Voor de andere beklagden bevestigde het hof de veroordeling voor de feiten van mensenhandel met verzwarende omstandigheden, behalve voor de omstandigheid dat er misbruik was gemaakt van hun kwetsbare toestand. Het Hof achtte dit niet bewezen aangezien de werknemers vrij konden reizen of op zoek konden gaan naar een andere werkgever. Het feit dat zij het financieel moeilijk hadden is onvoldoende om te besluiten dat zij zich in een kwetsbare toestand bevonden.

Verschillende beklagden werden in eerste aanleg veroordeeld tot gevangenisstraffen tussen de 18 maanden en 3 jaar en tot geldboetes tussen de 81.000 euro en 336.000 euro. Een som van 56.400 euro werd verbeurdverklaard. Het hof behield de strafmaat voor de verschillende beklagden maar verleende voor sommige beklagden uitstel van de tenuitvoerlegging.

De schadevergoedingen werden bevestigd: Myria kreeg een symbolische schadevergoeding van 1 euro. De

³⁸⁰ Corr. Limburg, afdeling Tongeren, 9 februari 2017, 9de k. Zie. MYRIA, *Jaarrapport Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, Online, pp. 114-115.

³⁸¹ Antwerpen, 13 september 2018, k. C6.

slachtoffers kregen een morele schadevergoeding van 500 euro en een voorlopige materiële schadevergoeding van 1 euro.

Misbruik van de detacheringsprocedure

Het hof van beroep in Gent boog zich over een zaak van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting en misbruik van de detacheringsprocedure waarin de **rechtbank in eerste aanleg van Dendermonde** zich had uitgesproken in een **vonnis van 20 oktober 2017**, dat in een vroeger jaarverslag besproken werd.³⁸² In Bulgarije waren door de beklaagden verschillende bouwbedrijven opgezet. Daar oefenden de bedrijven amper activiteiten uit, behalve het aanwerven van personeel om ze vervolgens te detacheren naar België. De drie beklaagden, waaronder een vennootschap, werden vervolgd voor verschillende sociaalrechtelijke inbreuken en mensenhandel met het oogmerk personen aan het werk te zetten in strijd met de menselijke waardigheid. Twee Bulgaarse slachtoffers stelden zich burgerlijke partij.

Uit het onderzoek en uit de verklaringen van de tewerkgestelde Bulgaren bleek dat er weinig tot geen kennis was over het moederbedrijf in Bulgarije, dat ze nooit gewerkt hadden in Bulgarije zelf, maar expliciet gerekruteerd werden om in België te komen werken, dat er vaak geen contracten waren en dat er zo'n 8 à 10 uur per dag gewerkt werd (zes dagen per week) en hen een loon beloofd werd van 200 à 250 euro per maand.

De rechtbank veroordeelde beide beklaagden tot een hoofdgevangenisstraf van één jaar en een geldboete van 7 x 6.000 euro. Twee slachtoffers stelden zich burgerlijke partij. Aan hen werd elk een schadevergoeding toegekend.

Een van de beklaagden en het openbaar ministerie gingen in beroep.

In haar **arrest van 7 februari 2019** stelde het **hof van beroep van Gent** het vonnis voor een deel bij.³⁸³ Wat betreft de tenlastelegging mensenhandel oordeelde het hof dat het onderzoek onvoldoende gedetailleerd gevoerd was. De bewijsvoering voor bepaalde tenlasteleggingen, onder andere voor mensenhandel liep mank en faalde in juridisch opzicht. Gelet op de karige gegevens in het strafdossier was er redelijke twijfel over de feiten en de schuld van de beklaagde. Bovendien werd de redelijke termijn van het onderzoek overschreden. Het stelde

een stilstand van het onderzoek vast van ongeveer twee jaar die niet te wijten was aan de beklaagde. Hij werd dus vrijgesproken voor bepaalde tenlasteleggingen, waaronder mensenhandel, maar werd wel veroordeeld voor inbreuken op het sociaal strafwetboek.

Het hof herleidde de straf tot een geldboete van 3.000 euro. Ook de vorderingen van de burgerlijke partijen werden ongegrond verklaard.

Palettenfabriek

Een ander dossier dat besproken werd in een vroeger jaarverslag³⁸⁴ heeft betrekking op een palettenfabriek³⁸⁵. Het hof van beroep van Antwerpen boog zich over het **vonnis van de correctionele rechtbank van Turnhout van 18 januari 2017**³⁸⁶. Verschillende personen werden vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting, en voor huisjesmelkerij. De hoofdbeklaagde was zaakvoerder van een palettenfabriek. Ook de firma werd als rechtspersoon vervolgd. De feiten dateerden van 2009.

De zaak kwam aan het licht na de natuurlijke dood van een Poolse werknemer bij de palettenfabriek. Verschillende Poolse en Bulgaarse werknemers hadden een klacht ingediend. Er werd een gerechtelijk onderzoek gestart. De vervolgte firma herstelde paletten in opdracht van andere ondernemingen. Zij deed hiervoor beroep op onderaannemers die gedetacheerde Poolse, Bulgaarse en Roemeense arbeiders aanstelden. Deze onderaannemers waren Poolse en Bulgaarse bedrijven. Een van deze bedrijven bleek een Bulgaars postbusbedrijf zonder substantiële activiteiten in Bulgarije en was er louter op gericht om de Belgische sociale zekerheids- en arbeidsrechtelijke verplichtingen in België te omzeilen. De arbeiders werden naar België gelokt met goede lonen terwijl ze in werkelijkheid slechts 400 tot 600 euro per maand verdienden, afhankelijk van het aantal herstellende paletten, wat neerkwam op 3 euro per uur. Van hun loon werden ook de huurgelden afgehouden. Officieel verdienden ze volgens hun arbeidscontracten slechts het Bulgaarse minimumloon van 135 euro. Het overige werd in het zwart uitbetaald, om zo ook de Bulgaarse sociale zekerheid te omzeilen. De arbeiders moesten zeer lange dagen werken, in zeer slechte omstandigheden, zonder beschermingskledij. Ze werden gehuisvest in zeer slechte omstandigheden.

382 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde, 20 oktober 2017. Cfr. MYRIA, *Jaarlijks evaluatieverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig in hoogste nood*, pp. 116-117.

383 Gent, 7 februari 2019, 3de k.

384 Zie. MYRIA, Jaarrapport 2017 Mensenhandel en mensensmokkel *Online*, p. 116.

385 Dit komt gedetailleerd aan bod in het voorbeeldossier aan het einde van de focus van dit jaarverslag (zie deel 2).

386 Corr. Antwerpen, afdeling Turnhout, 18 januari 2017, k. TC1.

De beklagden waren schuldig bevonden en veroordeeld tot gevangenisstraffen tussen de 18 maanden en 4 jaar en hoge geldboetes. Er werd ook een grote som verbeurdverklaard. De slachtoffers kregen morele en materiële schadevergoedingen. Payoke en Myria kregen elk een euro schadevergoeding. Verschillende beklagden en het openbaar ministerie hadden beroep aangetekend.

In haar **arrest van 24 januari 2019** sprak het **hof van beroep van Antwerpen** een van de beklagden vrij.³⁸⁷ Hij was werknemer van de vennootschap en ontving instructies van een van de andere beklagden. Volgens het hof kon uit zijn takenpakket niet worden afgeleid dat hij enige bijstand had geleverd aan feiten van mensenhandel. Hij had geen enkele beslissingsmacht en stond in een ondergeschikte positie. Bijgevolg werd hij vrijgesproken als mededaderschap voor feiten van mensenhandel. Een andere beklagde werd vrijgesproken enkel voor de feiten van huisjesmelkerij.

Het hof oordeelde ook dat de redelijke termijn overschreden was. De termijn tussen het ogenblik van de kennisname voor de beklagden van de dreiging van een strafvervolgning in februari 2010 en het arrest van het hof in januari 2018 is volgens het hof niet redelijk.

Het hof herleidde de straffen van verschillende beklagden naar gevangenisstraffen met uitstel en geldboetes met gedeeltelijk uitstel.

De schadevergoedingen ten aanzien van de burgerlijke partijen, Payoke en Myria werden bevestigd, met uitzondering ten aanzien van de vrijgesproken partij.

2.3.2. | Horeca

Snackbars

In heel wat dossiers gaat het om snackbars.

Het hof van beroep van Brussel moest een dossier van mensenhandel opnieuw behandelen waarin een koppel dat een Marokkaanse snackbar uitbaatte werd vervolgd voor tewerkstelling van vier illegale werknemers, voor verschillende tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht en mensenhandel van de twee werknemers. Het dossier werd opgestart nadat een werknemer klacht indiende bij de Sociale Inspectie. Hij had contact opgenomen met een centrum gespecialiseerd in de opvang van slachtoffers

van mensenhandel om er zijn beklag te doen over de omstandigheden waarin hij moest werken.

In een vonnis van 4 september 2015 dat in een vorig verslag aan bod kwam had de correctionele rechtbank van Brussel de beklagden veroordeeld voor mensenhandel.³⁸⁸ Er was aangetoond dat de twee werknemers amper of niet werden betaald. De rechtbank oordeelde daarom dat alleen al het feit dat een werknemer het hem verschuldigde loon niet krijgt uitbetaald en er vanuit wordt gegaan dat hij reeds "betaald" is omdat hem gratis kost en inwoon wordt aangeboden, volstaat als bewijs dat de arbeidsvoorwaarden in strijd zijn met de menselijke waardigheid. De beklagden wisten overigens dat beide personen hier irregulier waren. Hun situatie was bijzonder precair waardoor ze volledig afhankelijk waren van de goodwill van de beklagden. Het doet er in dit verband weinig toe dat de werknemers verschillende jaren tot hun dienst hebben gestaan.

In zijn **arrest van 16 oktober 2018** zou het **hof van beroep van Brussel** een volledig ander standpunt innemen en de beslissing van de rechtbank op dat punt herzien.³⁸⁹ Het hof was van mening dat niets in het dossier erop wees dat de twee werknemers op enigerlei wijze van hun bewegingsvrijheid waren beroofd. Bovendien oordeelde het hof dat niets erop wees dat de arbeidsvoorwaarden als zodanig in strijd waren met de menselijke waardigheid. Hoewel het effectief om lange werkuren ging, waren die niet echt ongewoon voor de uren die gewoonlijk in de horecasector gelden. En ook al leken de huisvestingsomstandigheden op de verdieping van de zaak redelijk rudimentair, toch wees niets erop dat deze woning niet met het minimum aan comfort was uitgerust, waardoor de omstandigheden in strijd zouden zijn met de menselijke waardigheid. Ten slotte was het hof van oordeel dat de beklagden de werknemers weliswaar onvoldoende hadden betaald voor de verrichte diensten maar dat dit feit op zich niet volstond om aan te tonen dat zij in strijd met de menselijke waardigheid waren tewerkgesteld.

Het hof sprak de beklagden dan ook vrij voor de tenlastelegging mensenhandel maar veroordeelde hen wel voor de tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht.

Aangezien het hof vond dat de redelijke termijn was overschreden, werden de beklagden respectievelijk veroordeeld tot een eenvoudige schuldigverklaring en een opschorting van de uitspraak van de veroordeling. De aan de burgerlijke partij in eerste aanleg toegekende bedragen

³⁸⁸ Corr. Brussel Franstalig, 4 september 2015, 69de k. Zie MYRIA, *Jaarrapport Mensenhandel en mensensmokkel 2016, Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, pp. 149-150.

³⁸⁹ Brussel, 16 oktober 2018, 11de k.

³⁸⁷ Antwerpen, 24 januari 2019, k. 6C.

(500 euro als morele schadevergoeding en 25.000 euro ex aequo et bono als loonachterstal) werden bevestigd, waarbij het hof zich onbevoegd verklaarde om kennis te nemen van de vordering inzake de tenlastelegging mensenhandel, aangezien de beklagden daarvoor waren vrijgesproken.

In een andere zaak die ook in Brussel is behandeld, werd een Marokkaanse beklagde vervolgd als natuurlijke persoon en beheerder van een snackbar voor tenlasteleggingen op vlak van sociaal strafrecht en mensenhandel tegenover een landgenote. De snackbar werd verschillende keren gecontroleerd door de politie (eerste controle na de aangifte van een werknemster die beweerde er te hebben gewerkt zonder haar loon te hebben ontvangen) en door de inspectiediensten (RSZ-inspectiedienst en Toezicht op de Sociale Wetten). Bij de laatste controle in maart 2015 door het toezicht op de Sociale Wetten, in aanwezigheid van de politie, probeerde een man te ontsnappen. Het ging om de werknemer die zich burgerlijke partij had gesteld. Hij verklaarde sinds 2006 in België te hebben verbleven, aanwezig te zijn geweest bij een controle in 2013, waarbij hij was gaan lopen omdat hij zonder papieren, irregulier in België verbleef. Hij zei dat hij al 4 jaar in de zaak werkte, 8 tot 9 uur per dag (van 17/18 uur tot 2 uur 's ochtends), 7 dagen per week zonder rustdag en voor een dagloon van 30 euro dat hij contant uitbetaald kreeg. Hij kookte en diende op. De beklagde had nooit iets ondernomen om voor hem een arbeidskaart te bemachtigen.

In een vonnis van 11 december 2018 oordeelde de **correctionele rechtbank van Brussel** dat het ging om arbeidsvoorwaarden in strijd met de menselijke waardigheid, waarbij de beklagde bovendien had geprofiteerd van de precare situatie van de werknemer. Uit schrik voor repatriëring durfde die laatste immers niet naar de politie te stappen.³⁹⁰

De beklagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van 15 maanden (met volledig uitstel) en een boete van 12.000 euro. De rechtbank kende de burgerlijke partij ook een aanzienlijke vergoeding toe van 10.000 euro voor materiële schade en 5.000 euro voor morele schade.

Ook de **correctionele rechtbank van Luik** sprak zich op **5 november 2018** uit over een zaak van mensenhandel.³⁹¹ Vijf beklagden, waaronder een vrouw en een vennootschap, werden vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting van vier Bengalese

werknemers die ze in een snackbar zouden hebben uitgebuit. De vennootschap werd opgericht door de hoofdbeklaagde en zijn broer. De hoofdbeklaagde werd aangesteld als bestuurder voordat zijn partner, de vrouwelijke beklagde, de enige bestuurder werd. Het doel van deze vennootschap was de uitbating van twee snackbars, een in Namen en een andere in Luik.

De eerste drie beklagden en de vennootschap werden ook vervolgd voor mensensmokkel van drie van deze werknemers en een andere werknemer uit Bangladesh. Daarnaast werden de beklagden ook voor andere tenlasteleggingen vervolgd: valsheid in geschrifte, inbreuken op het sociaal strafrecht met betrekking tot Bengalese werknemers en die van andere nationaliteiten, het onterecht ontvangen van een sociale uitkering.

Twee werknemers die slachtoffer waren van mensenhandel en -smokkel hadden zich burgerlijke partij gesteld.

Het dossier werd eind oktober 2013 opgestart na een sociale controle in een snackbar te Luik. Bij die controle werden twee personen uit Bangladesh aangetroffen. Ze konden geen arbeidsovereenkomst, noch een geldige Belgische verblijfsvergunning voorleggen. Ze beweerden in een studio in diezelfde straat te verblijven. Een derde persoon sloeg op de vlucht.

De volgende dag begaven de speurders zich nogmaals naar de zaak om er de sleutel van de studio waar de twee Bengalese werknemers verbleven en hun persoonlijke bezittingen op te halen. Daar stelden ze de aanwezigheid vast van twee andere Bengalezen, onder wie degene die de dag ervoor gevlucht was. Ook zij konden geen geldige arbeidsovereenkomst of een verblijfsvergunning voor België voorleggen.

In november 2013 volgde een controle op de vestiging in Namen. Daar werden drie personen aangetroffen die aan het werk waren.

Personen werden verhoord, huiszoekingen uitgevoerd en de in beslag genomen documenten geanalyseerd. Sommige van die onderzoeksdaden vonden op Frans grondgebied plaats, of met steun van de Franse autoriteiten.

De rechtbank veroordeelde hen voor de tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht en valsheid in geschrifte, en ook voor mensenhandel maar dan enkel in hoofde van de hoofdbeklaagde, zijn partner en de vennootschap. De rechtbank herhaalde de bestanddelen van dit misdrijf: een handeling en een finaliteit, o.a. met het oog op het verrichten van arbeid of het leveren van diensten in omstandigheden in strijd met de menselijke

390 Corr. Brussel Franstalig, 11 december 2018, 89me k. (beroep vastgelegd in februari 2022).

391 Corr. Luik, afdeling Luik, 5 november 2018, 18de k. (definitief).

waardigheid. Hij wees er ook op dat deze schandelijke werkomstandigheden het voorwerp vormden van een subjectieve beoordeling van de situatie op basis van een reeks criteria zoals loon, arbeidstijd, het niet-aangeven van werk, en werkomstandigheden. De rechtbank achtte de tenlastelegging gegrond voor twee van de vier Bengalese werknemers, met name zij die zich burgerlijke partij hadden gesteld. Ze werkten immers in dienst van de vennootschap, tegen alle regels inzake sociaal strafrecht in. Hun verklaringen waren eensluidend als het over de essentiële punten van hun tewerkstelling ging, wat hun geloofwaardigheid ten goede kwam. Zo waren ze hier bij hun aanwerving in irregulier verblijf. In ruil werd hen beloofd dat ze documenten zouden krijgen voor hun regularisatie. Maar in plaats daarvan kregen ze enkel valse verblijfstitels die ze in geval van controle moesten voorleggen. Bovendien beweerden de beklagden dat één van die twee werknemers was gedetacheerd via een Frans bedrijf dat voordien door de vrouwelijke beklagde werd geleid, wat niet met de waarheid strookte. Ze moesten werken volgens een dagelijks uurrooster van 10 uur 's ochtends tot 10 of 11 uur 's avonds (zo'n 12 à 13 uur per dag dus), en na sluiting moesten ze de snackbar nog schoonmaken. Het loon waarop ze recht hadden hebben ze nooit gekregen en een dag verlof kregen ze evenmin. Ze hadden hoogstens recht op één van de goedkoopste sandwiches uit de snackbar per dag en op kraantjeswater. Voor het overige dienden ze hun andere behoeften te rechtvaardigen om zo van één van de beklagden eventueel geld te krijgen. De omstandigheden waarin ze gehuisvest waren, waren Spartaans. De werkgever had hen een woning ter beschikking gesteld, vlakbij hun werkplek, zodat hij ze constant in het oog kon houden. De hoofdbeklaagde zou hen ook hebben gevraagd om onderling niet over hun persoonlijke situatie te praten. De rechtbank merkte op dat sommige verklaringen werden ondersteund door andere objectieve elementen uit het strafdossier, zoals de verklaringen van andere werknemers, beklagden en bevindingen van de speurders. De rechtbank hield ook rekening met de verzwarende omstandigheden zoals het misbruik van de onwettige of precaire administratieve toestand, gebruik van listige kunstgrepen of een vorm van dwang en gezag. Met de verzwarende omstandigheid van activiteit met een gebruikelijk karakter houdt de rechtbank evenwel geen rekening.

Wat de twee andere werknemers betreft heeft de rechtbank deze beklagden vrijgesproken voor de tenlastelegging mensenhandel. Ze werkten wel degelijk in dienst van de vennootschap zonder dat ze waren aangegeven maar ze werden niet verhoord, en konden dus geen enkel element leveren, noch over de omstandigheden waarin ze waren aangeworven, noch over de effectieve arbeidsvoorwaarden. Volgens de rechtbank bestond er

dan ook twijfel over hun tewerkstelling in omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid.

De vrouwelijke beklagde riep overigens ook de strafrechtelijke onverantwoordelijkheid in omwille van haar mentale toestand op grond van artikel 71 van het Strafwetboek. De rechtbank had daarom een medische expertise gelast. De conclusies ervan sloten deze hypothese echter volledig uit. De vrouwelijke beklagde beriep zich ook op de afhankelijkheid of onderwerping tegenover de hoofdbeklaagde omwille van de bijzondere relatie tussen hen beide. Volgens haar vormde deze een bestanddeel van een dwang of macht waaraan zij niet kon weerstaan, opnieuw op grond van artikel 71 van het Strafwetboek. De rechtbank verwierp ook dit argument en oordeelde dat de vrije wil van de vrouwelijke beklagde niet ongedaan was gemaakt, dat ze besepte dat ze zich schuldig maakte aan strafrechtelijke inbreuken en dat ze die ook niet had kunnen plegen. In een gedetailleerde motivering lichtte de rechtbank ook toe waarom zij de vennootschap, net als de beklagden die er functies in uitoefenden, strafrechtelijk aansprakelijk stelde.

Wat de tenlastelegging mensensmokkel betreft, meende de rechtbank dat de gedragingen moesten worden geanalyseerd vanuit het oogpunt van mensenhandel, maar dat ze niet voldoende voldeden aan de bestanddelen van mensensmokkel, met name wanneer het om het morele element ervan ging. De beklagden werden dan ook vrijgesproken voor deze tenlastelegging. De uit Bangladesh afkomstige werknemers waren hier irregulier. Ze werden in Parijs gerekruteerd om vervolgens door één van de beklagden naar België te worden overgebracht. Hoewel ze tegen alle bepalingen van de sociale wetgeving in tewerkgesteld werden, was de wil om er vermogensvoordelen uit te halen volgens de rechtbank onvoldoende aangetoond. De pleger van het misdrijf moet een vermogensvoordeel hebben verkregen, of hebben getracht er een te verkrijgen door de irreguliere binnenkomst of het irregulier verblijf mogelijk te maken. Doorgaans is het opzetten van mensensmokkel trouwens gekoppeld aan een verzoek tot illegale immigratie waaruit de mensenhandelaars profijt halen. Volgens de rechtbank wilden de beklagden wel degelijk goedkope en makkelijk uit te buiten arbeidskrachten rekruteren. Er is echter onvoldoende aangetoond dat mensensmokkel zou zijn opgezet met het oog op het verkrijgen van een vermogensvoordeel, waaruit in hoofde van de mensenhandelaar de wil blijkt om zich te verrijken ten koste van het slachtoffer of zijn familie, aangezien de werknemers de wens niet hebben geuit om irregulier naar België te emigreren.

Rekening houdend met de overschrijding van de redelijke termijn veroordeelde de rechtbank de hoofdbeklaagde

en zijn partner tot 24 maanden gevangenisstraf met uitstel en een boete van 12.000 euro. In hoofde van de hoofdbeklaagde sprak de rechtbank ook een verbeurdverklaring per equivalent uit van 10.535 euro. De vennootschap werd veroordeeld tot een boete van 36.000 euro met uitstel.

De rechtbank kende één van de werknemers de provisionele som toe van 22.500 euro, zijnde 2.500 euro voor de morele schade en 20.000 euro voor de materiële schade en de andere werknemer, de provisionele som van 7.500 euro, zijnde 2.500 euro morele schade en 5.000 euro materiële schade.

De **correctionele rechtbank van Dendermonde** ten slotte heeft op **16 november 2018** een vonnis bij verstek uitgesproken in een dossier van een pittazaak.³⁹² In dit dossier werd de zaakvoerder als aangestelde of lasthebber van de vennootschap vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting en inbreuken op het sociaal strafwetboek. De vennootschap werd als werkgever gedagvaard als burgerlijk aansprakelijke partij.

De feiten kwamen aan het licht toen een slachtoffer een klacht neerlegde bij de FOD sociale zekerheid omwille van achterstallige lonen. Hij verklaarde in onwettig verblijf te zijn en bijna een jaar te hebben gewerkt in een pitarestaurant. Hij zou er lange dagen gewerkt hebben, 7 dagen op 7, zonder een dag verlof. Hij verbleef in een kamer boven de zaak. Hij werd een loon beloofd van 50 euro per dag. Hij kreeg hiervan 25 euro per week. Het overige bedrag zou de werkgever nadien in een keer uitbetalen. De beloofde uitbetaling kwam er echter niet.

Er werd een bezoek gebracht aan de zaak samen met de Sociale Inspectie, de Vlaamse Wooninspectie, de Voedselinspectie en de politiediensten. Verschillende vaststellingen werden gedaan. Er werd nog een andere persoon aangetroffen die aan het werk was. De woonplaatsen werden ongeschikt en onbewoonbaar bevonden. De andere persoon werd verhoord door de politiediensten en ook hij legde vergelijkbare verklaringen af over zijn tewerkstelling in het pitarestaurant.

De rechtbank achtte de beklagde schuldig aan mensenhandel en andere inbreuken. Ze achtte het bewezen dat de beklagde systematisch personen in onwettig verblijf exploiteerde door ze aan een hongerloon, dat niet eens werd uitbetaald, te werk te stellen en hen onderdak te geven in niet-conforme huisvesting.

Beide beklagden lieten verstek gaan. De eerste werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van 1 jaar en een boete van 16.000 euro en 10 jaar ontzetting uit zijn rechten.

De rechtbank stelde dat volgens het sociaal strafwetboek de vennootschap als werkgever burgerrechtelijk aansprakelijk is voor de strafrechtelijke geldboeten waartoe de aangestelde of lasthebber is veroordeeld. Indien eenheid van opzet wordt aangenomen tussen de inbreuken op het sociaal strafwetboek en die op het gemeen recht, is de straf in het gemeen recht de zwaarste. Bijgevolg is enkel het gemeen recht hier van toepassing. Hierdoor is de burgerrechtelijke aansprakelijkheid die voortvloeit uit het sociaal strafwetboek dus niet meer van toepassing op de rechtspersoon. Volgens het gemeen recht kan de vennootschap enkel burgerrechtelijk aansprakelijk gesteld worden voor de kosten en niet voor de geldboeten.

Beide slachtoffers kregen uiteindelijk het statuut van slachtoffer mensenhandel en werden opgevangen door Payoke. Ze stelden zich burgerlijke partij en kregen respectievelijk een schadevergoeding van 67.625 euro en 42.125 euro.

Chinees restaurant

In een **vonnis van 25 juni 2018 sprak de correctionele rechtbank van Kortrijk** zich uit over een dossier van mensenhandel en mensensmokkel in een Chinees restaurant.³⁹³ De zaak werd opgestart nadat PAG-ASA eind 2010 een klacht had neergelegd bij de politie namens een slachtoffer tegen de uitbaters van een restaurant in West-Vlaanderen. Het slachtoffer verklaarde in het restaurant te werken voor 800 euro per maand, van 6u30 's ochtend tot 1 of 2 uur 's nachts. Voor haar reis naar België had ze meer dan 10.000 euro betaald. Ze kon gedetailleerde informatie geven over haar ervaringen in het restaurant.

Op basis daarvan werd verder onderzoek gevoerd. De Dimona-aangiftes werden opgevraagd, er kwam een telefonieonderzoek, er werden verschillende controles uitgevoerd door de Sociale Inspectie, er vonden huiszoekingen plaats en er kwam een onderzoek naar de financiële transacties. Bij elke controle werden er opnieuw werknemers in het restaurant aangetroffen die niet in orde bleken te zijn met hun verblijfs- en/of arbeidsvergunningen, er waren geen Dimona-aangiftes etc.

De beklagden werden uiteindelijk vervolgd voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting,

³⁹² Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde, 16 november 2018, k. D13V (bij verstek).

³⁹³ Corr. West-Vlaanderen, afdeling Kortrijk, 25 juni 2018, 11de K. (beroep).

mensensmokkel, valsheid in geschrifte en verschillende inbreuken op het sociaal strafwetboek.

De rechtbank achtte het bewezen dat de beklaagden zich schuldig hadden gemaakt aan mensenhandel. De rechtbank merkte op dat geweld, dwang en onvrijheid geen constitutief bestanddeel zijn van het basismisdrijf mensenhandel, maar slechts een verzwarende omstandigheid. Wat betreft het begrip werving van artikel 433quiquies Sw. houdt dit volgens de rechtbank niet in dat de aangeworven persoon daartoe moet worden aangezocht. De loutere vaststelling dat de belaagden de slachtoffers in dienst hebben genomen volstaat om te besluiten dat er sprake is van werving.

De rechtbank preciseerde ook wat er onder 'omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid' moet worden begrepen.

"Zulks heeft betrekking op de essentie van de menselijke natuur. De kwaliteit van het behoren tot de mensheid moet worden gespecificeerd en presenteert zich als de symbolische verzameling van alle gezamenlijke elementen van de mens. Het aantasten van de menselijke waardigheid is dus het 'verlagen' van de menselijke kwaliteit van een persoon of een groep mensen en komt neer op het 'neerhalen' van wat de menselijke natuur karakteriseert, namelijk het lichamelijke en geestelijke vermogen. Onder lichamelijk vermogen dient te worden begrepen het zich vrij bewegen, het in zijn noden kunnen voorzien, zich verzorgen en andere, met andere woorden de fysieke capaciteit om op vrije en gelijke wijze in zijn essentiële noden te voorzien. Onder geestelijk vermogen dient te worden begrepen het gelijke intellectueel en sociaal mobiliseerbare vermogen binnen een maatschappij.

Bepaalde arbeidsomstandigheden die als gevolg kunnen hebben dat de betrokken werknemers niet langer in staat zijn om op vrije en gelijke wijze in hun essentiële noden te voorzien kunnen in strijd zijn met de menselijke waardigheid. Verschillende elementen kunnen in aanmerking worden genomen om arbeidsomstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid vast te stellen. Wat het loon betreft, kan een loon dat kennelijk niet in verhouding staat tot het zeer grote aantal verrichte arbeidsuren, eventueel zonder rustdag, of het (moeten) verstrekken van niet-betaalde diensten worden omschreven als arbeidsomstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid. Wanneer een loon lager ligt dan het gemiddelde maandelijks minimuminkomen zoals bedoeld in een CAO kan voor de feitenrechter een aanwijzing uitmaken van economische uitbuiting. Er kan ook sprake zijn van arbeidsomstandigheden die in strijd zijn met de menselijke waardigheid wanneer één of meer werknemers werken in een arbeidsklimaat dat kennelijk

niet in overeenstemming is met de opgelegde normen inzake welzijn op het werk.

De arbeidsomstandigheden waarmee buitenlandse werknemers in hun thuisland genoeg zouden moeten nemen, zijn -uiteraard- niet de norm om al dan niet te kunnen spreken van een tewerkstelling in strijd met de menselijke waardigheid. Het zijn wel degelijk de Belgische vigerende tewerkstellingsvoorwaarden die ter zake de benchmark uitmaken, waaraan de situatie van de buitenlandse werknemers moet worden getoetst."

Voor de rechtbank was het duidelijk dat er sprake was van economische uitbuiting. De slachtoffers legden geloofwaardige, gedetailleerde en gelijklopende verklaringen af. De Chinese slachtoffers werden grovelijk onderbetaald, ze waren volledig overgeleverd aan de grillen van de beklagde, werkten zo goed als zeven dagen op zeven gedurende lange uren. Ze sliepen in weinig benijdenswaardige omstandigheden. Ze waren totaal afhankelijk van de beklagden door hun preciaire verblijfssituatie en door het feit dat ze hun verblijfsdocumenten aan hen hadden moeten afgeven. Ze hadden in deze context geen andere echte keuze dan zich de eenzijdig opgedrongen leef- en arbeidsomstandigheden te laten welgevallen.

Wat betreft het aspect mensensmokkel is volgens de rechtbank, ook al stonden de beklagden zelf niet in voor de reis van de slachtoffers vanuit China, ook het faciliteren van het irregulier verblijf in België door onderdak en tewerkstelling strafbaar.

De rechtbank oordeelde wel dat de redelijke termijn overschreden was en daar werd rekening mee gehouden voor de straftoemeting. Het onderzoek had gedurende verschillende periodes stil gelegen of minstens weinig vooruitgang gekend. De feiten dateerden van 2010-2013.

De beklagden werden veroordeeld tot een gevangenisstraf van 12 maanden en een geldboete van 6.000 euro, beiden met uitstel.

Een slachtoffer stelde zich burgerlijke partij en kreeg een morele schadevergoeding van 5.000 euro en een materiele schadevergoeding van 5.900 euro.

2.3.3. | Nachtwinkels

In een dossier van Luik werd een Belgische beklagde vervolgd voor uitbuiting van een Bengalese werknemer in zijn nachtwinkel.

Na een gewelddadige overval in de winkel van de beklagde stelden de speurders vast dat de werknemer er als verkoper in dienst was. Deze laatste had geen identiteitspapieren en verbleef in een ruimte achterin de winkel. De politieagenten stelden vast dat de man op een matras op de grond sliep, en dat er geen verwarming noch sanitaire voorzieningen waren. Hij had ook geen keuken en bereidde zijn maaltijden met behulp van een klein elektrisch fornuis en een magnetron, die op kartonnen dozen stonden. De werknemer verklaarde dat hij instond voor de beveiliging van de nachtwinkel en dat hij er 6 dagen op 7, van 15 uur tot 2 uur 's ochtends, alleen moest werken. Hij werd 600/700 euro per maand betaald.

In een vonnis van **10 januari 2019** heeft het **hof van beroep van Luik**³⁹⁴ het vonnis in eerste aanleg van de correctionele rechtbank van Luik van 4 september 2017 bevestigd³⁹⁵. Daarin werden de beklagden veroordeeld voor verschillende tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht en voor de tenlastelegging mensenhandel.

Wat de mensenhandel betreft stelde het hof dat de eerste rechter erop had gewezen dat het werk verricht werd onder omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid. Het slachtoffer bevond zich in een kwetsbare situatie aangezien hij geen verblijfsrecht op het grondgebied had. De beklagde was ervan op de hoogte dat de werknemer hier irregulier was, aangezien hij stappen had gezet om hem als zelfstandige "aan te werven", wat nu net onmogelijk was. Het slachtoffer werkte minstens 11 uur per dag zonder dat hij was aangegeven en zonder sociale zekerheidsdekking, en hij ontving een loon dat aanzienlijk lager lag dan de gebruikelijke loonschalen. De rechtbank stelde vast dat zijn levensomstandigheden in strijd waren met de menselijke waardigheid: hij verbleef op zijn werkplek in preciaire omstandigheden, waar hij amper kon eten of zich wassen.

Het hof bevestigde de in eerste aanleg uitgesproken straffen: gevangenisstraf van 2 jaar met uitstel van 3 jaar en een boete van 1.000 euro. Het uitstel werd wel uitgebreid naar de boete. Het hof bevestigde de toegekende morele schadevergoeding van 500 euro aan de burgerlijke partij en legde de materiële schadevergoeding definitief vast op 9.285,48 euro.

Ook het **hof van beroep van Gent** moest een nachtwinkeldossier opnieuw behandelen.

Het gaat over een zaak waarin de **correctionele rechtbank te Ieper op 8 januari 2018**³⁹⁶ een uitspraak had gedaan en waar twee dossiers waren samengevoegd. In eerste instantie werden zes personen en drie vennootschappen vervolgd. De hoofdbeklaagden en de drie vennootschappen gingen in beroep. De beklagden hadden verschillende ondernemingen opgericht, nl. nachtwinkels, waar de slachtoffers tewerkgesteld waren als schijnzelfstandigen. De beklagden werden veroordeeld voor mensenhandel met het oog op economische uitbuiting, maar ook voor onder andere mensensmokkel, witwasmisdrijven, valsheid in geschriften, verduistering van activa, poging tot schijnhuwelijk en schijnwettelijke samenwoning, verschillende sociaalrechtelijke inbreuken, etc. Zes slachtoffers stelden zich burgerlijke partij, waaronder ook de curator van een onderneming en Myria.

De eerste beklagde bevond zich in staat van wettelijke herhaling voor mensenhandel door misbruik te maken van de bijzonder kwetsbare positie waarin het slachtoffer verkeerde en het sluiten van een schijnhuwelijk.

De zaak kwam aan het licht door een aanvankelijk proces-verbaal over witwaspraktijken. Uit een daaropvolgend onderzoek bleek dat de eerste beklagde zich bezig hield met onder andere de organisatie van schijnhuwelijken. Tijdens het patrimoniumonderzoek werden transacties van verdachte cashgelden vastgesteld. In de loop van het onderzoek legden verschillende slachtoffers verklaringen af.

De rechtbank stelde dat schijnzelfstandigheid op zich nog geen economische uitbuiting is in de zin van het misdrijf mensenhandel. Daartoe zijn omstandigheden strijdig met de menselijke waardigheid vereist. De rechtbank meende dat dit hier wel het geval was. Onder meer door het feit dat de schijnzelfstandigen geen enkel recht op sociale zekerheid uitbouwden, dat er geen bescherming was bij arbeidsongevallen, dat de schijnzelfstandigen grovelijk onderbetaald werden, er sprake was van bedreigingen, de schijnzelfstandigen in een sociaal en/of verblijfsrechtelijke preciaire situatie verkeerden en bijgevolg volledig afhankelijk waren van de grillen van de beklagden, en de slachtoffers gehuisvest werden in erbarmelijke omstandigheden en vaak ontzettend veel uren klopten.

394 Luik, 10 januari 2019, 6de k.

395 Corr Luik, afdeling Luik, 4 september 2017, niet-gepubliceerd.

396 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Ieper, 8 januari 2018, 19de k. Zie. MYRIA, *Jaarlijks evaluatieverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig in hoogste nood*, pp. 117-118.

De beklagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen tussen één jaar en vier jaar en geldboetes tussen 24.000 euro en 76.000 euro. De vennootschappen werden veroordeeld tot geldboetes tussen 600 euro en 612.000 euro. Verschillende onroerende goederen en gelden werden verbeurdverklaard. Eveneens werd de sluiting van de BVBA's bevolen.

Myria kreeg een schadevergoeding van 2.500 euro materiele en morele schadevergoeding. De verschillende slachtoffers kregen bedragen toegekend tussen 1 euro en 25.000 euro.

In haar arrest van 28 november 2018 bevestigde het hof van beroep van Gent³⁹⁷ de argumentering van de rechtbank over de economische uitbuiting. Volgens het hof is de combinatie van het opleggen van een schijnstatuut en het naar goeddunken terug afnemen, zonder er in de tussenfase elementaire invulling en afdoende sociale bescherming aan te verlenen, te beschouwen als een vorm van economische uitbuiting die de menselijke waardigheid aantast. Daarbij kwam nog dat ten aanzien van alle tewerkgestelde personen sprake was van substantiële schendingen van bepaalde essentiële normen en verbintenissen uit het arbeidsomstandighedenrecht, zoals de arbeidsduur, werknemerswelzijn, loonbescherming etc.

Ook bevestigde het hof de veroordeling voor mensensmokkel. Hiervoor is volgens het hof niet vereist dat de beklagde actief rekruteerde en/of hun vrijheid ontnam. Het volstaat dat hij de personen tewerkstelde onder modaliteiten van economische uitbuiting en daarmee een vermogensvoordeel nastreefde terwijl hij er zelf door de tewerkstelling ertoe bijdroeg dat de personen onwettig in ons land verbleven en dat verblijf konden bestendigen.

Het hof paste de straffen in beperkte mate aan. Zo verminderde het onder meer de gevangenisstraf van de hoofdbeklaagde tot 40 maanden. De schadevergoedingen aan de burgerlijke partijen werden bijna geheel bevestigd.

2.3.4. | Carwash

De correctionele rechtbank van Dendermonde heeft op 1 december 2017 een vonnis uitgesproken in een dossier van mensenhandel in een carwash in de regio van Ninove.³⁹⁸

Deze zaak werd opgestart na een controle van de Sociale Inspectie, bijgestaan door de FGP en de interventiedienst van de lokale politie. Tijdens deze controle in maart 2016 werden verschillende personen aangetroffen die illegaal waren tewerkgesteld en geen geldig verblijf in België hadden. Er werden verschillende arbeidsovereenkomsten en documenten gevonden. Ook werden verschillende slaappleaatsen aangetroffen op de site van de carwash waar de werknemers verbleven.

Enkele maanden later werd een huiszoeking gedaan op bevel van een onderzoeksrechter. Verschillende aanwezige personen werden ondervraagd. Een aantal personen verklaarden dat ze maar enkele uren per dag werkten tegen kost en inwoon en een klein restbedrag. Ze wisten auto's en klusten bij. Hoewel de werkgever in orde was met een aantal documenten bleken er hiaten in hun verklaringen. Het kon onmogelijk dat met de vermelde openingsuren van de carwash (8 uur 's morgens tot 19 uur 's avonds) er slecht een beperkt aantal mensen een beperkt aantal uren per dag werkten. Andere werknemers verklaarden dat ze inderdaad lange dagen werkten en dat de arbeidsomstandigheden niet goed waren. Ze hadden geen pauzes of verlof en ze waren zeven dagen op zeven beschikbaar. Bovendien had de werkgever beloofd hun verblijfspapieren in orde te brengen. Door hun precaire situatie waren ze sterk afhankelijk van de goodwill van hun werkgever en helemaal niet op de hoogte van hun rechten.

De wooninspectie had ook de verschillende leefruimtes onbewoonbaar verklaard.

De zaakvoerder en de vennootschap werden vervolgd voor mensenhandel en verschillende inbreuken op het sociaal strafwetboek.

De rechtbank achtte de feiten van mensenhandel met het oog op economische uitbuiting bewezen. De werknemers waren aan het werk gezet in omstandigheden strijdig met de menselijke waardigheid: het loon stond niet in verhouding met het groot aantal arbeidsuren, rustdagen ontbraken, verstrekte diensten werden niet betaald, en de werkomstandigheden waren niet conform de regelgeving op het welzijn van werknemers.

De zaakvoerder werd uiteindelijk veroordeeld tot een effectieve gevangenisstraf van 1 jaar en een geldboete van 24.000 euro (6.000 euro x vier slachtoffers) en 10 jaar ontzet uit zijn burgerlijke rechten. De vennootschap werd veroordeeld tot een geldboete van 72.000 euro (18.000 euro x vier slachtoffers) met uitstel op drie jaar.

³⁹⁷ Gent, 28 november 2018, derde k.

³⁹⁸ Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde, 1 december 2017, k.13V (definitief).

2.3.5. | Bakkerij

In een zaak waarin de **correctionele rechtbank van Gent op 27 juni 2018** zich uitsprak werden een bakkerij en haar twee zaakvoerders vervolgd voor onder andere mensenhandel, illegale tewerkstelling, onopzettelijk slagen en verwondingen, schuldig verzuim en verschillende inbreuken op het sociaal strafwetboek en de welzijnsreglementering.³⁹⁹

De zaak in Gent kwam aan het licht toen de hulpdiensten op een vroege ochtend in januari 2017 werden opgeroepen voor twee bewusteloze personen die op de parking van een supermarkt lagen. De hulpdiensten wisten op het eerste zicht niet wat er aan de hand was met de personen. Er was niemand anders in de buurt. Nadien bleek dat de twee mannen een levensgevaarlijke CO-vergiftiging hadden opgelopen. Ze waren beiden gedurende enkele dagen in levensgevaar. Uit het politieonderzoek; ondervragingen en onderzoek van camerabeelden, bleek dat de twee mannen werknemers waren van de nabijgelegen bakkerij.

Tijdens hun nachtshift werden zij bevangen door CO-gassen, veroorzaakt door de bakkersoven. Uit de camerabeelden bleek dat een van de zaakvoerders de bewusteloze mannen aangetroffen had in de bakkerij en hen naar buiten had gesleurd met behulp van een voorbijkomende klant. Ze lieten de lichamen op de parking achter terwijl de klant de hulpdiensten opbelde. Nadien maakten ze zich uit de voeten. De zaakvoerder liet na de hulpdiensten te verwittigen over wat er gebeurd was met de twee mannen. Hierdoor kregen de twee slachtoffers niet onmiddellijk de juiste verzorging.

Bij de ondervraging van de twee slachtoffers en de zaakvoerders bleek dat de twee slachtoffers illegaal waren tewerkgesteld. Ze hadden geen wettig verblijf in België en werden gerekruteerd via een circuit van illegale arbeidskrachten.

Bovendien bleek uit het onderzoek van onder meer de brandweer, een deskundige en de Inspectie Toezicht Welzijn op het Werk dat de bakkersoven niet correct geïnstalleerd was. Er was onvoldoende verluchting, er waren geen schriftelijke instructies of handleiding van de oven, er was geen indienststellingsverslag van de bakoven. Er had ook geen risicoanalyse plaatsgevonden, noch werden er preventiemaatregelen genomen.

Beide zaakvoerders werden over de hele lijn schuldig bevonden aan onder meer mensenhandel met het oog op economische uitbuiting.

De rechtbank achtte het uit de feiten bewezen dat de slachtoffers te werk gesteld waren in omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid. De twee slachtoffers uit Marokko werkten lange nachten 6 dagen op 7 (respectievelijk 48 uren en 54 uren per week), kregen een ontoereikende vergoeding (respectievelijk 6,1 euro en 7,5 euro per uur). Ze sliepen op een matras op de grond. De zaakvoerders lieten op amateuristische wijze een bakoven installeren, in het zwart, zonder erkende installateur, zonder keuring. De arbeidsveiligheid van de werknemers was allerminst een bezorgdheid van de zaakvoerders. En na de CO-vergiftiging werden de slachtoffers op een parking achtergelaten zonder de hulpdiensten te verwittigen over wat hen overkomen was.

Ook de verzwarende omstandigheden werden bewezen geacht door de rechtbank, nl. dat er misbruik werd gemaakt van hun kwetsbare positie en het feit dat hun leven door grove nalatigheid in gevaar was gebracht. Ze werden gerekruteerd uit een circuit van buitenlandse arbeidskrachten in irregulier verblijf, goed wetende dat precies omwille van hun preciaire administratieve toestand ze bereid zouden zijn te werken aan lage lonen. De eerste beklagde werd ook schuldig bevonden aan schuldig verzuim.

Ze werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van respectievelijk 30 maanden en 9 maanden waarvan een deel met uitstel, en tot geldboetes van 20.800 euro. Ze kregen beiden ook een exploitatieverbod van 3 jaar.

De vennootschap werd ook aansprakelijk gehouden en veroordeeld tot een geldboete van 96.000 euro, gedeeltelijk met uitstel. De sluiting werd bevolen.

De slachtoffers werden begeleid door vzw Payoke en kregen het statuut van slachtoffer van mensenhandel.

Een van de slachtoffers stelde zich burgerlijke partij. Hij kreeg een provisionele schadevergoeding van 10.000 euro. Er werd een geneesheer-deskundige aangesteld om de precieze lichamelijke schade van het slachtoffer te evalueren.

2.3.6. | Slagerij

De **correctionele rechtbank van Luik** behandelde op **3 september 2018** een mensenhandeldossier waarin een slagerij betrokken was.⁴⁰⁰ Een beklagde en zijn vennootschap werden vervolgd voor tenlasteleggingen

399 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, 27 juni 2018, ka. G29W (definitief).

400 Corr. Luik, afdeling Luik, 3 september 2018, 18de k. (definitief).

inzake sociaal strafrecht waarvan werknemers in hun slagerij het slachtoffer waren.

Ze werden ook beschuldigd van mensenhandel waarvan een van deze werknemers, een Marokkaanse onderdaan, het slachtoffer was. Twee broers van de hoofdbeklaagde werden op grond van het Sociaal Strafwetboek ook vervolgd voor het belemmeren van het geregelde toezicht.

Het dossier is opgestart na controles van de Sociale Inspectie. Tijdens de laatste controle was een werknemer kip aan het versnijden in het atelier. Bij vorige controles was hij al twee keer gaan lopen. Hij verklaarde hier in irregulier verblijf te zijn en 6 dagen op 7, van 8 tot 21 uur te werken voor 180 à 200 euro per week. Wanneer hij een wonde aan zijn vinger had opgelopen, zou hij geen passende verzorging hebben gekregen. Hij zou ook het slachtoffer zijn geweest van geweldplegingen door de broers van de hoofdbeklaagde. De beklaagde betwistte die verklaringen maar de rechtbank hechtte maar weinig geloof aan zijn uitleg.

De rechtbank was evenwel van oordeel dat op basis van het strafdossier in zijn huidige vorm niet kon worden beweerd dat het gepresteerd aantal uren en de vergoeding van de werknemer in strijd waren met de menselijke waardigheid. De verklaringen van de werknemer werden immers niet gestaafd door enig ander objectief element uit het dossier of door verklaringen van objectieve getuigen.

De rechtbank was dan ook van oordeel dat er nog steeds twijfel bestond die in het voordeel van de beklaagden speelde. De hoofdbeklaagde en de slagerij werden wel veroordeeld voor de tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht; de eerstgenoemde tot een boete van 21.600 euro, deels met uitstel, de tweede tot de gewone opschorting van de uitspraak van de veroordeling.

2.3.7. | Maneges

In een zaak die in Luik werd behandeld en in een vorig verslag aan bod is gekomen⁴⁰¹, werden twee uitbaters van maneges (een man, afgevaardigd bestuurder, en een vrouw, ook bestuurder) en hun bedrijf, eigenaar van de manege, vervolgd wegens mensenhandel, mensensmokkel en tal van tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht (waarvan sommige ook Belgische werknemers betreffen). Ze werden beschuldigd van illegale tewerkstelling van twee Marokkaanse werknemers

en uitbuiting van die personen. Ze moesten de paarden verzorgen en de maneges onderhouden.

In een vonnis van 21 november 2016 had de correctionele rechtbank van Luik hen veroordeeld voor de tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht. De beklaagden waren echter wel vrijgesproken voor de tenlasteleggingen mensenhandel en mensensmokkel.⁴⁰²

In een **arrest van 14 maart 2019** bevestigde het **hof van beroep van Luik** de veroordelingen voor de tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht en ook de vrijspraken voor de tenlasteleggingen inzake mensenhandel en mensensmokkel.⁴⁰³

Met betrekking tot mensenhandel meende het hof dat, hoewel vaststond dat de werknemers waren aangeworven en gehuisvest om ze te laten werken, dit niet was gebeurd onder omstandigheden die in strijd waren met de menselijke waardigheid. Zo wees het hof erop dat de beloofde lonen niet lager waren dan het wettelijk bestaansminimum, dat het ter beschikking gestelde appartement proper en verwarmd was, dat de werktijden niet abnormaal waren, met name rekening houdend met de rustdagen en de aard van de prestaties van een conciërge, dat de kleding was aangepast aan het werk en dat er geen schending van de wetgeving inzake welzijn op het werk was vastgesteld. De werknemers hadden ook de vrijheid om te gaan en staan waar ze wilden en om met familie of derden te communiceren.

Wat de tenlastelegging mensensmokkel betreft, meende het hof, net als de rechtbank, dat het niet vast stond dat de beklaagden hadden gehandeld met het oog op het verkrijgen van een economisch voordeel door de socialezekerheidsbijdragen niet te betalen of door de verrichte prestaties slecht te belonen.

Het bevestigde de boetes (met uitstel) die in eerste aanleg waren uitgesproken, en ook de burgerrechtelijke veroordelingen. Tegenover de vennootschap werd wel nog een verbeurdverklaring per equivalent van een bedrag van 15.394,07 euro uitgesproken. De rechtbank kende dit bedrag toe aan de burgerlijke partijen als vergoeding voor de schade die ze hadden geleden. De som kwam overeen met het onbetaalde loon, zijnde 6.050,98 euro aan één van de burgerlijke partijen en 9.343,09 euro aan de andere burgerlijke partij. Tijdens het onderzoek werd bovendien bewarend beslag onder derden gelegd, waarvan de fondsen op de rekening van het Centraal

401 MYRIA, *Jaarrapport Mensenhandel en mensensmokkel 2017*, Online, pp. 122-123.

402 Corr. Luik, afdeling Luik, 21 november 2016, 18de k.

403 Luik, 14 maart 2019, 6de k.

Orgaan voor de inbeslagneming en de Verbeurdverklaring (COIV) werden gestort.⁴⁰⁴

2.3.8. | Schoonmaak

Bij een zaak in Brussel ging het om een belangrijk dossier in de sector van de schoonmaak in onderaanneming voor een bekende fastfoodketen. In die zaak werden in eerste aanleg niet minder dan 20 beklaagden vervolgd, waaronder de verantwoordelijken van de schoonmaakbedrijven, en ook de bedrijven zelf, als dader of mededader van inbreuken op het sociaal strafrecht (illegale tewerkstelling van buitenlandse werknemers met en zonder verblijfsvergunning, geen DIMONA-aangifte ...⁴⁰⁵). Een aantal werd ook vervolgd voor mensenhandel tegenover verschillende werknemers.

Zes beklaagden, franchisenemers van deze restaurantketen, werden als medeplichtige vervolgd voor inbreuken op het sociaal strafrecht en verschillende onder hen ook voor het misdrijf mensenhandel.

De fastfoodketen zelf werd enkel vervolgd voor medeplichtigheid aan mensenhandel. Twee werknemers hadden zich burgerlijke partij gesteld..

De Sociale Inspectie voerde jarenlang en in het hele land nachtelijke controles uit op het schoonmaakpersoneel in restaurants van de keten. Tijdens die controles werden verschillende sociale inbreuken vastgesteld.

In een vonnis van 25 mei 2016 had de correctionele rechtbank van Brussel de zaakvoerders in rechte of in feite van die schoonmaakbedrijven als enige aansprakelijk gesteld.⁴⁰⁶ Een aantal werknemers verbleef hier overigens in zeer precaire omstandigheden, waardoor het ging om uitbuiting in omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid.

404 Het Centraal Orgaan voor de inbeslagneming en de Verbeurdverklaring (COIV) is een orgaan van het Openbaar Ministerie en werd opgericht door de wet van 26 maart 2003. Het orgaan is operationeel sinds 1 september 2003. Het COIV is een kenniscentrum voor de gerechtelijke autoriteiten in strafzaken, in het kader van de inbeslagneming van vermogensbestanddelen. Het verleent bijstand bij de uitoefening van de strafvordering met het oog op verbeurdverklaring en het speelt een faciliterende rol bij de uitvoering van vonnissen en arresten houdende verbeurdverklaring (bron: www.om-mp.be/nl/beleid-beheer/coiv).

405 De Dimona (Onmiddellijke Aangifte) is het elektronische bericht waarmee de werkgever iedere indiensttreding en uitdiensttreding van een werknemer aangeeft bij de RSZ. De Dimona-aangifte is verplicht voor alle werkgevers uit de publieke en de private sector.

406 Corr. Brussel (franstalig), 25 mei 2016. Cfr. MYRIA, *Jaarrapport Mensenhandel en mensensmokkel 2016, Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, p. 153-154.

Een van de zaakvoerders, veroordeeld voor mensenhandel, illegale tewerkstelling van buitenlandse werknemers zonder verblijfsvergunning en het niet-invullen van de DIMONA-aangifte, tot een gevangenisstraf van 18 maanden met uitstel en een boete van 82.500 euro, ging tegen zijn veroordeling in beroep. Aangezien de beklaagde in beroep niet was verschenen, bevestigde het **hof van beroep van Brussel** in een arrest van **4 maart 2019** bij verstek de in eerste aanleg uitgesproken veroordelingen.⁴⁰⁷ Wat mensenhandel betreft was het hof van oordeel dat uit het onderzoek de werkomstandigheden beneden de menselijke waardigheid bleken (te lange nachtelijke uren, belachelijk lage lonen in verhouding tot de gepresteerde uren, geen sociale zekerheidsdekking wegens niet-aangifte bij de sociale administratie,...). Het hof veroordeelde de beklaagde evenwel tot bijkomende straffen van 6 maanden gevangenis (met uitstel) en 77.000 euro boete (effectief), voor een na het vonnis in deze zaak uitgesproken straf, waarvan de feiten ook betrekking hadden op de uitbuiting van mensen.

Het hof bevestigde ook de in eerste aanleg uitgesproken burgerrechtelijke veroordelingen.

2.3.9. | Huishoudelijk werk

Het **hof van beroep van Brussel** heeft een zaak van mensenhandel in de sector van het huishoudelijk werk opnieuw moeten behandelen, die ook al in een vorig verslag aan bod is gekomen⁴⁰⁸. Het hof sprak op **2 mei 2018** zijn arrest uit.⁴⁰⁹

Een koppel werd o.a. vervolgd voor mensenhandel en ontorende behandeling van een Portugese vrouw die bij hen als huishoudster werkte. Het koppel werd verder nog vervolgd voor huisjesmelkerij in een gebouw te Brussel waarvan het eigenaar was.

In een vonnis van 2 april 2015 had de correctionele rechtbank van Waals-Brabant de beklaagden veroordeeld voor de tenlastelegging huisjesmelkerij⁴¹⁰: de beklaagden verhuurden de kelder van het gebouw en kamers. De plafondhoogte van die ruimtes was onvoldoende en het gebouw vertoonde ernstige gebreken die een rechtstreeks risico waren voor de veiligheid en/of gezondheid van de personen (vochtproblemen, geen sanitaire voorzieningen, geen verwarming, ratten,...). De rechtbank oordeelde

407 Brussel, 4 maart 2019, 11de k.

408 MYRIA, *Jaarrapport Mensenhandel en mensensmokkel 2016, Bedelaars in de handen van mensenhandelaars*, p. 156.

409 Brussel, 2 mei 2018, 11de k.

410 Corr. Waals-Brabant, 2 april 2015, 6de k.

daarom dat het hier ging om omstandigheden in strijd met de menselijke waardigheid en dat de beklaagden een abnormaal hoge winst uit de verhuur van die woningen hadden gepuurd (200 en 550 euro voor de kelder en 250 à 350 euro voor de kamers). Alle slachtoffers bevonden zich in een precaire sociale situatie (irregulier verblijf, afhankelijk van het OCMW...).

De rechtbank nam ook de tenlasteleggingen mensenhandel aan. Het slachtoffer werkte al jaren voor de beklaagden en had geen enkel loon ontvangen. De werkuren waren zwaar ('s avonds nog werken na een dag in het zwart als huishoudhulp bij particulieren te hebben gewerkt, ook tijdens de weekends en op feestdagen; geen sociale dekking, werk dat deels schadelijk was voor de gezondheid).

Het slachtoffer moest de was doen, strijken, het huis schoonmaken waar 10 honden leefden, en verschillende vogelkooien schoonmaken. Ze had last van longproblemen die waren veroorzaakt of verergerd door de schoonmaak van die vogelkooien.

De rechtbank baseerde zich op de verklaringen van het slachtoffer, op getuigenissen en op het uitlezen van de gsm van het slachtoffer, waaruit bleek dat ze aan bedreigingen en druk was blootgesteld. De rechtbank vond de uitleg van de beklaagden op een aantal punten niet geloofwaardig en leugenachtig.

Het hof bevestigde de veroordeling van de beklaagden voor de tenlastelegging huisjesmelkerij. Wat de tenlastelegging mensenhandel daarentegen betreft, gaf ze een heel andere interpretatie aan het dossier dan de rechtbank van eerste aanleg. Het hof meende immers dat de tijdens het onderzoek verzamelde getuigenissen twijfelachtig waren, niet enkel vanwege de banden maar ook omwille van de stand van de betrekkingen tussen de getuigen en de beklaagden. Enige zorgvuldigheid en voorzichtigheid waren dan ook geboden.

Het hof oordeelde ook dat, hoewel niet kon worden uitgesloten dat de beklaagden gebruik hadden gemaakt van de goedheid, de onderdanigheid en van een zekere ledigheid van de burgerlijke partij, de beweringen van de burgerlijke partij op bepaalde punten weinig geloofwaardig of overdreven waren.

Zo werd met name gewezen op het aantal dagelijks bij de beklaagden gepresteerde uren na een dag van 10 uur bij particulieren (wat niet geloofwaardig zou zijn) en op de intensiteit van het werk door de smerigheid die het aantal honden achterliet (wat slechts gedurende een zeer beperkte periode het geval zou zijn geweest). Ook

uit de foto's bleek dat de burgerlijke partij effectief aan de familiebijeenkomsten deelnam.

Het hof meende dus dat er een lichte maar toch redelijke twijfel bestond over het feit dat de beklaagden zich al dan niet schuldig hadden gemaakt aan mensenhandel en sprak hen voor deze tenlastelegging dan ook vrij.

Het hof bevestigde ook de in eerste aanleg uitgesproken vrijspraak voor de tenlastelegging vernederende behandeling en verklaarde zich bijgevolg onbevoegd om uitspraak te doen over de vorderingen van de burgerlijke partijen, met name de werkneemster en het centrum dat haar had begeleid.

Een ander dossier werd op **2 oktober 2018** behandeld door de **correctionele rechtbank van Waals-Brabant**⁴¹¹. Een Britse beklaagde werd vervolgd voor tenlasteleggingen inzake sociaal strafrecht en mensenhandel met verzwarende omstandigheden tegenover een Congolese vrouw die zich burgerlijke partij had gesteld. Ze had de werkneemster in Kinshasa gerekruteerd om te zorgen voor haar 7 jaar oude zoon met een verstandelijke handicap. Ze kwam regelmatig naar België om er zich uiteindelijk definitief te vestigen. Tijdens die verblijven begeleidde de werkneemster de beklaagde onder de dekmantel van een toeristenvisum dat was aangevraagd op basis van de zorg die aan de kleine jongen werd verleend. Ook nadat de beklaagde zich definitief in België had gevestigd bleef ze voor het jongetje zorgen. De werkneemster moest ook het huishouden doen (schoonmaken, koken, de afwas en was doen).

De rechtbank veroordeelde de beklaagde voor de inbreuken op het sociaal strafrecht en voor de tenlastelegging mensenhandel. Het slachtoffer moest 7 dagen op 7, van 6 tot 23 uur werken voor een maandloon van 200 dollar (een dagvergoeding dus van 6,6 dollar per dag). Volgens de berekeningen van de Sociale Inspectie bedroeg haar maandloon slechts 11 procent van waar ze recht op zou hebben gehad op basis van een voltijdse baan, zijnde 1.604,45 euro bruto. Ze genoot geen enkele sociale bescherming. Ze woonde bovendien in de wasruimte in de kelder, sliep op een sofa, en had ze geen toegang tot een badkamer. Om zich te wassen, moest ze boven water halen met een emmer. Bovendien werd haar paspoort tijdens haar verblijven in België ingehouden. De rechtbank wees er ook op dat "de mogelijke instemming van de burgerlijke partij - ingegeven door het feit dat ze geld nodig had en/of, desgevallend, omdat ze hoopte op een betere toekomst in Europa, geen gevolgen heeft voor de verwezenlijking van het misdrijf".

411 Corr. Waals-Brabant, 2 oktober 2018, 6de k. (beroep).

De rechtbank hechtte veel geloof aan de verklaringen van het slachtoffer en gelaste tegenover de beklaagde de gewone opschorting van de uitspraak van de veroordeling gedurende 5 jaar. De rechtbank veroordeelde haar tot betaling aan de burgerlijke partij van 1.500 euro voor de morele schade en 62.625 euro voor de materiële schade.

2.4. | Uitbuiting van de bedelarij

De **correctionele rechtbank van Brussel** herbekeek in een verzetsvonnis van **12 april 2018**⁴¹² het verstekvonnis van 29 juni 2017 waarbij een beklaagde werd veroordeeld voor mensenhandel met als doel de uitbuiting van de bedelarij.⁴¹³

Het dossier werd opgestart nadat een politiepatrouille een verwarde vrouw met een ernstige handicap aan haar benen en voeten tegenkwam in een café te Aalst. De vrouw werd ondergebracht in een hulpopvang maar was een dag later alweer gevlucht. Die dag werd ze opnieuw aangetroffen door de politie. Ze bleek afkomstig te zijn uit Roemenië en daar geen ouders meer te hebben.

Verder kwam ze heel onverzorgd over en leek ze een mentale beperking te hebben. Ze verklaarde dat de beklaagde, die haar oom zou zijn geweest, haar had meegenomen van Roemenië naar België. Ze zou voor hem moeten bedelen en hem het geld geven. Later verklaarde ze ook dat ze meermaals door hem verkracht werd. De beklaagde werd vervolgd voor verschillende tenlasteleggingen: mensenhandel met als doel de uitbuiting van de bedelarij; het aanwerven, meenemen en wegbrengen, bij zich houden van een persoon om haar over te leveren aan de bedelarij en voor het exploiteren van het slachtoffer voor bedelarij, telkens met verzwarende omstandigheden.

De beklaagde werd bij verstek veroordeeld tot een gevangenisstraf van veertig maanden en een geldboete van 3.000 euro. Eveneens werd zijn onmiddellijke aanhouding bevolen.

De beklaagde werd uitgeleverd door Roemenië en tekende verzet aan. De rechter in verzet sprak de beklaagde vrij. Volgens hem kon uit het strafdossier onmogelijk worden uitgemaakt of de beklaagde schuldig was aan het overbrengen van het slachtoffer met als doel haar bedelarij uit te buiten.

De schuldverklaring kon, bij gebreke aan andere objectieve elementen, enkel gebaseerd worden op de verklaringen van het slachtoffer. De verklaringen van het slachtoffer waren echter zeer verwarrend en tegenstrijdig op verschillende vlakken. Bovendien kwamen er in het dossier twee personen met dezelfde naam voor: de beklaagde en een andere persoon. In het ene verhoor van het slachtoffer had zij het over de beklaagde maar bij een fotoherkenning leek zij de andere persoon te herkennen.

Alhoewel de rechtbank de verklaringen van de beklaagde ongeloofwaardig vond, kon op basis van de verklaringen van het slachtoffer onmogelijk de ware toedracht achterhaald worden van wat er gebeurd was.

3. Mensensmokkel

Afgaans smokkelnetwerk - gezamenlijk onderzoeksteam (JIT)

De **correctionele rechtbank van Gent** moest zich op **25 maart 2019** uitspreken in een groot dossier van mensensmokkel waarbij een Afgaans netwerk betrokken was.⁴¹⁴ Het Belgisch dossier betrof het Bulgaarse middenkader van de smokkelaars.

In dit dossier werden 16 personen vervolgd voor mensensmokkel binnen het kader van een criminele organisatie met een breed netwerk actief in verschillende landen in Europa. Myria had zich burgerlijke partij gesteld.

De Belgische politie verkreeg begin 2017 via internationale informatie-uitwisselingen inlichtingen over een criminele organisatie die zich op grote schaal zou bezighouden met mensensmokkel. De criminele organisatie had een uitgebreid netwerk in Europa en smokkelde personen van verschillende nationaliteiten richting het Verenigd Koninkrijk.

412 Corr. Brussel Nederlandstalig, 12 april 2018, 60ste k.

413 Corr. Brussel Nederlandstalig, 29 juni 2017, 60ste k. Zie MYRIA, *Jaarlijks evaluatieverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig in hoogste nood*, p. 127.

414 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Gent, 25 maart 2019, 28ste k. (beroep vastgelegd op 17 september 2019).

Er werden verschillende transporten onderschept in zeehavens in Nederland, Frankrijk en het VK maar ook in Kroatië, Griekenland, Bulgarije, Hongarije, Servië en Oostenrijk. De organisatie smokkelde personen in bestelwagens en kleine vrachtwagens waarin verborgen ruimtes waren gecreëerd. Soms werden de transporten begeleid met een volgwagen.

Tijdens verschillende onderscheppingen konden linken met België gelegd worden, onder meer door gevonden documenten en onderzoek van telefoondata. Op basis van deze informatie werd in België een strafonderzoek gestart. Toen tijdens dit onderzoek bleek dat er ook geregeld contacten waren met Bulgarije en het VK, volgde een Europese samenwerking op politieel niveau en op het niveau van het parket en van de onderzoeksrechter nadat een gerechtelijk onderzoek was opgestart in het kader van een Joint Investigation Team (JIT). Uit het geheel van deze onderzoeken bleek dat een organisatie was uitgebouwd die vooral door Afghanen werd gefaciliteerd en die geleid werd door twee welbepaalde personen in het VK en in Bulgarije. Het netwerk smokkelde personen uit onder andere Afghanistan, Syrië en Irak naar het VK. België was daarbij het kruispunt waar de personen in wagens met verborgen ruimte werden ingeladen. Voor een volledige reis betaalden migranten 10.000 euro.

Tijdens het Belgische onderzoek is dieper ingegaan op de cel binnen het netwerk dat vanuit Lovech in Bulgarije opereerde. Er gebeurde een uitgebreid telefonieonderzoek met het tappen van telefoonnummers en observaties. Uit het onderzoek bleek dat de eerste beklagde de leiding had over de cel in Lovech. Hij zorgde voor de logistieke aspecten van het vervoer van de migranten: het rekruteren en overbrengen van chauffeurs, de aankopen en het ombouwen van de voertuigen en het begeleiden van transporten. Hij werd daarvoor soms bijgestaan door de tweede beklagde. Beiden hadden rechtstreeks contact met de vermoedelijke leiders van de organisatie in het VK en Bulgarije. Ook de overige beklagden waren op een of andere manier betrokken bij de activiteiten, ofwel vanuit België, ofwel vanuit Bulgarije. Verschillenden onder hen runden een autogarage in België.

De slachtoffers werden ondergebracht in hotels en safe-houses. Ze werden vaak in extreem gevaarlijke omstandigheden vervoerd in de verborgen ruimtes van de wagens, vaak zonder de mogelijkheid om zichzelf te kunnen bevrijden uit deze ruimtes.

Vijftien geïntercepteerde transporten en twee transportpogingen zowel in België als in het buitenland tussen juli 2016 en oktober 2017 met een duidelijke link met België werden weerhouden in het Belgische strafonderzoek. Naar aanleiding van bezorgdheden over

de veiligheid van een van transporten werd overgegaan tot actie waarbij verschillende verdachten in België en buitenland werden aangehouden. Dit leidde ook tot de uitlevering van sommige beklagden van Bulgarije en het VK aan België.

Een van de beklagden pleitte dat zijn recht op verdediging geschonden was doordat de processen-verbaal en de onderzoeksadaten die geleid zouden hebben tot de start van het strafonderzoek niet waren opgenomen in het strafdossier. Ook de stukken van het JIT-dossier en minstens de stukken in het kader van de JIT-overeenkomst zouden in het strafdossier moeten zitten. De rechtbank oordeelde dat er geen schending was van de rechten van de verdediging omdat de politieke informatie enkel gediend had als inlichtingen en gebruikt werd om het strafonderzoek te starten en niet gebruikt was als bewijs.

De twee hoofdbeklaagden en enkele andere beklagden werden schuldig geacht, respectievelijk leider en mededaders te zijn van een criminele organisatie die zich bezig hield met mensensmokkel met verzwarende omstandigheden: de aanwezigheid van minderjarigen, misbruik van de precaire situatie van de slachtoffers, de gewoonte van de smokkelactiviteiten, het in gevaar brengen van de levens van de slachtoffers door ze in zeer gevaarlijke omstandigheden te smokkelen in de verborgen ruimtes in wagens waarbij het risico bestond dat zij onvoldoende lucht kregen. De rechtbank tilde zwaar aan de zeer gevaarlijk en onmenselijke omstandigheden waarin de slachtoffers werden gesmokkeld, in vaak veel te nauwe ruimtes met weinig lucht, onder de draagvloer en zelfs onder de motorkap. Er werd geen rekening gehouden met de gezondheid van de slachtoffers. Men was er vooral op uit om mogelijks zoveel mogelijk mensen in kleine ruimtes te smokkelen om zoveel mogelijk winst te kunnen maken. Zeven beklagden kregen gevangenisstraffen van 4 jaar, 5 jaar of 7 jaar en geldboetes tussen 24.000 euro en 760.000 euro. Twee andere beklagden kregen gevangenisstraffen van 8 maanden en 30 maanden en geldboetes van 40.000 euro en 96.000 euro (1.000 euro x slachtoffer x opdecimen).

Verschillende andere beklagden werden vrijgesproken wegens onvoldoende bewijzen.

Het Federaal Parket had de bijzondere verbeurdverklaring gevraagd van hoge bedragen. De rechtbank sprak uiteindelijk enkel een verbeurdverklaring uit ten aanzien van de hoofdbeklaagde van 71.250 euro (750 euro minimale vermogensvoordeel per migrant). Voor de andere beklagden kon het concrete vermogensvoordeel niet worden aangetoond en werd de verbeurdverklaring dus afgewezen.

Myria kreeg, ondanks het verzet van de beklagden, die stelden dat hoogstens een schadevergoeding van een principiële 1 euro konden worden toegekend, een forfaitaire schadevergoeding van 2.500 euro.

Syrisch smokkelnetwerk

In een **arrest van 17 december 2018** herbekeek het **hof van beroep van Gent**⁴¹⁵ het vonnis van 3 november 2017 van de correctionele rechtbank van Dendermonde⁴¹⁶ in een mensensmokkelzaak met 25 beklagden, dat aan bod kwam in het vorig jaarverslag⁴¹⁷. De Syrische-Egyptische bende smokkelde slachtoffers afkomstig uit Syrië, Eritrea, Soedan, Ethiopië en Afghanistan naar het VK. Ze waren vooral actief op parkings langs de E40. Myria was burgerlijke partij in dit dossier.

Het ging om een zeer actief netwerk. Tijdens het onderzoek werden tijdens 154 verschillende nachten smokkelactiviteiten vastgesteld, samen 1.994 individuele smokkelfeiten. Het onderzoek werd gevoerd via zendmastverkeer, observaties en telefoontaps. Hieruit bleek dat de smokkelaars bij niet betaling door de slachtoffers met geweld dreigden t.a.v. de slachtoffers en hun familie. Er werd ook effectief geweld gebruikt. Ook jonge kinderen werden gesmokkeld. Er werd gebruik gemaakt van koeltransporten. Uit een van de gesprekken die werd afgeluisterd bleek dat een slachtoffer contact opnam met de smokkelaar om hen te bevrijden omdat ze aan het stikken waren maar de smokkelaars geen enkel initiatief boden om hulp te bieden. De richtprijzen voor de smokkel varieerde van 1.000 tot 3.000 pond, gelieerd aan de nationaliteit en de samenstelling van het gezin. De smokkelaars sloten een resultaatsverbintenis af waarbij elke klant in Engeland zou geraken. Het centrum van de operaties zou in de 'jungle' van Calais zijn geweest.

Bepaalde beklagden ontkenden alle betrokkenheid en beweerden zelf het slachtoffer te zijn, terwijl anderen bekenden actief te zijn als smokkelaar met het doel om veel geld te verdienen. Verschillende van de beklagden waren van klant tot smokkelaar geëvolueerd.

Elke beklagde had een specifieke rol in het systeem, als ronselaar, waarborger, parkingchef, uitvoerder, begeleider of chauffeur met een gezamenlijk doel: zoveel mogelijk transitmigranten aan boord van een vrachtwagen smokkelen om zo geld te kunnen verdienen. De rechtbank

meende dat de geldstromen fenomenaal moeten geweest zijn en minimaal begroot moeten worden op 594.000 euro. Hoogstwaarschijnlijk was het een veelvoud hiervan. Er werden 495 slachtoffers geïdentificeerd waarvan 93 minderjarigen.

De rechtbank veroordeelde de 25 beklagden met strenge straffen gaande van drie jaar hoofdgevangenisstraf met uitstel en 288.000 euro boete tot tien jaar hoofdgevangenisstraf effectief en een boete van 11.964.000 euro. Er werd een totale som van 594.000 euro verbeurdverklaard. Myria kreeg een schadevergoeding van 5.000 euro.

Veertien veroordeelden tekenden beroep aan tegen dit vonnis.

Een van de beklagden werd vrijgesproken. Het ging om de chauffeur die de andere beklagden regelmatig naar de parkings bracht. Het hof vond het niet bewezen dat deze persoon op de hoogte was van de mensensmokkelactiviteiten van de andere beklagden.

Voor de andere beklagden volgde het hof de eerste rechter maar de straffen werden deels verminderd naar gevangenisstraffen tussen de drie jaar en acht jaar.

Albanees netwerk

In dit dossier boog de **correctionele rechtbank van Brugge** in een vonnis van **14 december 2018** zich over feiten van mensensmokkel door een Albanese bende die opereerde vanop snelwegparkings op de E40 richting Frankrijk.⁴¹⁸ Het dossier werd opgestart toen de politie informatie ontving over mogelijke mensensmokkel in een koelwagen die zou plaats vinden op een bepaalde nacht op een parking. Op basis daarvan werd een observatie gedaan. Er werden die nacht inderdaad verschillende smokkelaars en 13 slachtoffers aangetroffen.

De aangehoudenen werden verhoord, er gebeurde een telefonieonderzoek, uitlezing van gsm-toestellen, af luistermaatregelen en informatie-uitwisseling met de Britse politie.

Daaruit bleek dat de organisatoren van de mensensmokkel in het VK zaten. Vandaar uit werden prijzen bepaald, chauffeurs gezocht ... Op het Europese vaste land; ofwel vanuit Albanië, ofwel vanuit een hotel in de regio van Gent werden slachtoffers geronseld. De organisatie

415 Gent, 17 december 2018, 6de k.

416 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde, 3 november 2017, Vakantiekamer.

417 MYRIA, *Jaarlijks evaluatieverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig in hoogste nood*, pp. 130-131.

418 Corr. West-Vlaanderen, afdeling Brugge, 14 december 2018, k. B17. (beroep).

was gespecialiseerd in gegarandeerde mensensmokkel waarbij vaak de vrachtwagenchauffeurs zelf betrokken waren. Er werden prijzen tussen de 8.000 en 13.000 pond gevraagd. Drie van de beklagden waren zulke vrachtwagenchauffeurs. Er vonden ook levensgevaarlijke tochten plaats in koelwagens. En er waren ook verschillende minderjarige slachtoffers. Uit het onderzoek bleek dat de organisatie al vijf jaar bezig was met de smokkelpraktijken. Verschillende leden van de bende waren familie van elkaar.

Er werden 14 beklagden vervolgd voor mensensmokkel of mededaderschap (art. 66 Strafwetboek). Drie beklagden werden in het VK gearresteerd maar verzetten zich tegen een uitlevering naar België. Een andere beklagde werd in Hongarije gearresteerd.

De rechtbank oordeelde dat om als mededader of medeplichtige (artikel 66 en 67 Sw.) aan een misdrijf te worden veroordeeld het niet vereist is dat alle bestanddelen van het misdrijf in de deelnemingshandelingen begrepen zijn. Het is voldoende dat de deelnemers wetens en willens aan de uitvoering van het misdrijf hebben meegewerkt zoals bepaald in art. 66 en 67 van het Sw.

De beklagden werden schuldig bevonden aan mededaderschap aan mensensmokkel met verzwarende omstandigheden. De hoofdbeklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van 4 jaar tot 10 jaar. De andere beklagden kregen straffen van 30 maanden. Ze kregen hoge geldboetes van 1.000 euro, te vermenigvuldigen met het aantal slachtoffers, gedeeltelijk met uitstel.

Een van de beklagden, de vriendin van een van de andere beklagden, werd vrijgesproken wegens onvoldoende bewijzen. Het bedrag van 910.500 Britse pond werd verbeurdverklaard.

Myria had zich burgerlijke partij gesteld en kreeg een schadevergoeding voor de materiele en morele schade van 5.000 euro.

Iraaks netwerk

Het **hof van beroep van Brussel** boog zich over een vonnis van de Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel van 6 februari 2018, dat behandeld werd in het vorig jaarverslag.⁴¹⁹ In de zaak stonden vier Iraakse beklagden terecht voor mensenmokkel.

Het dossier werd opgestart toen de politie op een avond een achtervolging inzette op een bestelwagen die een stuk aan het spookrijden was. Tijdens de achtervolging trachtte de bestuurder verschillende politievoertuigen van de weg te rijden. De bestuurder verloor daarbij de controle over de bestelwagen, het voertuig ging verschillende keren over kop en kwam uiteindelijk terecht in de berm. In het voertuig bleken zestien personen te hebben gezeten, deze dienden allen voor verzorging naar het ziekenhuis te worden overgebracht. Onder hen waren er dertien zwaargewonden en drie lichtgewonden. Twee kinderen waren in levensgevaar. Het waren allemaal transitmigranten die op doortocht waren richting het Verenigd Koninkrijk.

Onmiddellijk waren er aanwijzingen dat het ging om een transport uitgevoerd door vier mensensmokkelaars, waarbij twaalf personen werden overgebracht van het kamp in Duinkerken naar België om zo in een vrachtwagen richting het Verenigd Koninkrijk te gaan.

Na verschillende verhoren werd duidelijk wie welke rol speelde bij het transport. De slachtoffers verklaarden dat ze naar het Verenigd Koninkrijk wilden reizen en dat ze tussen 2.000 euro en 9.000 dollar per persoon hadden betaald. Verschillende slachtoffers hadden al een poging of pogingen ondernomen om het Verenigd Koninkrijk te bereiken.

De beklagden verklaarden bij hun arrestaties niets met de mensensmokkel te maken te hebben en zelf slachtoffer te zijn van mensensmokkel. Uit het onderzoek bleek dat de eerste beklagde een hulpje was van de smokkelaars (smokkeloepjongen). Hij moest onder andere kijken of de vrachtwagens toegankelijk waren of niet. De tweede beklagde begeleidde de personen in het bos en hielp ze mee instappen in de vrachtwagens en controleerde ze ook. De derde beklagde bleek de chauffeur van de bestelwagen te zijn. Hij ontkende dit met klem. De vierde beklagde werd geïdentificeerd als de topsmokkelaar: de verantwoordelijke. De andere mensensmokkelaars moesten verantwoording afleggen aan hem. Het onderzoek bestond eveneens uit een telefonieonderzoek en een DNA-analyse. Hiermee werden de hoofdharen die gevonden waren in een pruik die gedragen geweest zou zijn door de bestuurder vergeleken met de referentieprofielen van de verdachten. Dit staaft bevestigde dat de derde beklagde wel degelijk de chauffeur was.

De rechtbank oordeelde dat de tenlastelegging van mensensmokkel gegrond is en neemt verschillende verzwarende omstandigheden in rekening nl. de minderjarigheid van drie slachtoffers, misbruik van de kwetsbare toestand, deelname aan criminele organisatie en dat van de betrokken activiteit een gewoonte was gemaakt.

⁴¹⁹ Corr. Brussel Nederlandstalig, 6 februari 2018, 51ste kamer. Zie. MYRIA, *Jaarlijks evaluatieverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig in hoogste nood*, pp. 134-135.

Gezien de verschillende rollen van de beklagden werden er verschillende straffen uitgesproken. De eerste beklagde die een beperktere rol speelde in de mensensmokkel kreeg een gevangenisstraf van veertig maanden en een geldboete van 11 x 8.000 euro. De tweede beklagde die werd gezien als een uitvoerder van de taken en zich met gemak leende tot het plegen van de feiten kreeg een gevangenisstraf van vier jaar en een geldboete van 11 x 8.000 euro. De derde beklagde die duidelijk een sturende rol had en eveneens een verpletterende verantwoordelijkheid had voor het zware verkeersongeval werd veroordeeld tot zes jaar gevangenisstraf en een geldboete van 11 x 8.000 euro. De vierde beklagde die eveneens gezien werd als een uitvoerder van de taken werd veroordeeld tot vier jaar gevangenisstraf en een geldboete van 11 x 8.000 euro. De laatste drie beklagden werden voor een andere tenlastelegging veroordeeld tot nog eens drie maanden gevangenisstraf.

Op burgerlijk gebied kreeg PAG-ASA een morele en materiële schadevergoeding toegekend van 1.000 euro. Eén slachtoffer stelde zich ook burgerlijke partij, aan hem werd 5.000 euro morele en materiële schadevergoeding toegekend uit hoofde van alle beklagden. Daarbovenop werd hem eveneens een bedrag van 4.475 euro morele en materiële schadevergoeding toegekend ingevolge verwondingen en hospitalisatie en een bedrag van 1.000 euro morele en materiële schadevergoeding ingevolge de revalidatie in hoofde van derde beklagde.

Verscheidende beklagden en het openbaar ministerie hadden beroep ingesteld tegen het vonnis.

In haar **arrest van 27 september 2018** volgde het **hof van beroep** de beklagden niet in hun verweer dat ze ook slachtoffers waren van mensensmokkelaars.⁴²⁰ Een van de beklagden hield vol in zijn verdediging dat hij noch direct noch indirect een vermogensvoordeel heeft gehad uit zijn activiteiten. Het hof oordeelde echter dat hij zijn diensten ter beschikking stelde van de criminele organisatie in ruil voor een gratis transport naar Groot-Brittannië. Het hof meende wel dat hij een mindere rol had dan de andere mensensmokkelaars aangezien hij geen beslissingsbevoegdheid had.

Wat betreft de straftoemeting bevestigde het hof de straffen van de eerste rechter behalve voor de derde beklagde. Voor deze laatste werd de straf door de eerste rechter gezien de context als ontoereikend beschouwd. Zijn straf werd opgetrokken naar een gevangenisstraf van 7 jaar.

Multicrimineel Chinees netwerk

Het hof van beroep van Brussel moest een smokkeldossier opnieuw behandelen waarbij een multicrimineel Chinees netwerk betrokken was.

In dit dossier, dat in eerste aanleg op 12 januari 2018 door de correctionele rechtbank van Brussel behandeld werd, en dat in het vorige verslag⁴²¹ aan bod kwam, werden acht beklagden van Chinese afkomst voor verschillende tenlasteleggingen vervolgd, drie van hen voor poging tot mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting van niet-geïdentificeerde minderjarige meisjes. Zes andere voor verschillende tenlasteleggingen inzake mensensmokkel met verzwarende omstandigheden (misbruik van een kwetsbare situatie, activiteit met een gebruikelijk karakter en bendevoering). Ze werden ervan beschuldigd voornamelijk Chinese en Tibetaanse onderdanen te hebben opgehaald en vervoerd of hen valse of vervalste documenten te hebben bezorgd (Europese identiteitskaarten, arbeidsovereenkomsten, documenten met betrekking tot sociale zekerheid of belastingen, werk, of een verblijfplaats). De bedoeling was om hen een verblijfsvergunning of een mogelijkheid op verblijf of werk te kunnen geven zonder over de noodzakelijke werkvergunning te beschikken. Deze "diensten" werden verleend tegen soms aanzienlijke vergoedingen. Zo had een Chinese onderdaan die zich burgerlijke partij had gesteld in een periode van bijna 10 jaar de totale som van 11.000 euro uitgegeven om een verblijfplaats, werk (als afwasser in een restaurant), en valse documenten (o.a. een valse Roemeense identiteitskaart) te bemachtigen. Een vrouwelijke Chinese onderdaan kreeg in ruil voor de som van 1.600 euro een arbeidsovereenkomst, een schoolattest en twee aanbevelingsbrieven. Tegen betaling van een som van 2.100 euro zou ze ook als vermeend slachtoffer van mensenhandel zijn geïntroduceerd bij een gespecialiseerd opvangcentrum. Verschillende andere Chinezen werden bovendien aan het werk gezet in een massagesalon.

Bij de andere tenlasteleggingen ging het om feiten van afpersing en poging tot afpersing, deelname, als leider of lid, aan de activiteiten van een criminele organisatie, corruptie, bezit van verdovende middelen, valsheid in geschrifte en gebruik van valse stukken en irregulier verblijf.

Begin 2015 lag een reeks feiten aan de basis van de opstart van een onderzoek naar een mensensmokkelnetwerk. Chinezen en Tibetanen zouden vanuit China via Europese landen irregulier naar België zijn gebracht.

⁴²¹ Corr. Brussel Nederlandstalig, 12 januari 2018, 46de k. Zie. MYRIA, *Jaarlijks evaluatieverslag Mensenhandel en mensensmokkel 2018, Minderjarig in hoogste nood*, pp. 130-141.

In januari 2015 ontdekte de douane-inspectie een DHL-pakket met twee authentieke Chinese paspoorten. De uit China afkomstige zending was bestemd voor de hoofdbeklaagde. Kort daarna meldde zich een slachtoffer dat deze beklaagde aanwees als de persoon die de documenten regelde om in België te kunnen verblijven en werken. Achteraf kwamen ook andere feiten van gebruik van valse documenten aan het licht. Door gegevens op gevonden voorwerpen te onderzoeken en de latere slachtoffer- en getuigenverklaringen en de feiten rond de valse identiteitsdocumenten te analyseren kwamen de politiediensten mensen, voornamelijk Chinese onderdanen, op het spoor die personen irregulier naar België lieten overkomen.

De smokkelactiviteiten werden in België uitgevoerd door personen van Chinese afkomst die in contact stonden met de eerste beklaagde die een spilfiguur was. De slachtoffers betaalden enorme bedragen om illegaal naar België te worden overgebracht. Eens ze hier waren werden ze aan het werk gezet in restaurants, illegale kookateliers, massagesalons, in de bouw of als oppas om hun schulden te kunnen afbetalen. Slachtoffers werden in dienst genomen bij commerciële bedrijven die zowel door benedeleden als door derden die op zoek waren naar illegale werknemers waren opgericht. De valse identiteitsdocumenten werden niet alleen aan de slachtoffers verkocht, ze werden ook tijdelijk door de slachtoffers gebruikt tegen betaling van een huurvergoeding of een waarborg.

Uit het onderzoek bleek dat de slachtoffers fysiek en verbaal werden bedreigd zodat ze hun situatie niet bij de autoriteiten zouden durven aan te geven. Naar verluidt waren er contacten bij het Belgische gemeentepersoneel en de Chinese ambassade om verblijfsdocumenten voor de slachtoffers te verkrijgen.

De benedeleden regelden het verblijf van de slachtoffers en zorgden voor een job. Aangezien ze geen Europese talen machtig waren, behielden de benedeleden volledige controle over de slachtoffers.

De betalingen voor het verblijf en voor de verblijfsdocumenten gebeurden op verschillende manieren.

Bij gebrek aan voldoende objectieve bewijzen in dit dossier achtte de rechtbank de tenlastelegging van poging tot mensenhandel niet als bewezen. De enige elementen waren immers twee telefoongesprekken tussen de betrokken beklaagden. Daarbij ging het om de komst van jonge Chinese vrouwen, maar niets in het dossier wees op een begin van uitvoering.

Voor de vele tenlasteleggingen inzake mensensmokkel achtte de rechtbank er een aantal van bewezen in hoofde van drie beklaagden. De drie andere beklaagden werden van die feiten vrijgesproken. Om de drie beklaagden in kwestie te veroordelen baseerde de rechtbank zich met name op telefonieonderzoek, observaties, telefoontaps, materiële vaststellingen, slachtofferverklaringen en documenten die tijdens huiszoekingen werden aangetroffen.

Zo verklaarde de rechtbank met name de feiten van smokkel tegenover de burgerlijke partij als bewezen op basis van haar gedetailleerde, coherente en consistente verklaringen, ondersteund door andere objectieve elementen uit het dossier. De hoofdbeklaagde had dit slachtoffer op Belgisch grondgebied laten verblijven door middel van valse documenten, het verstrekken van huisvesting, en werk zonder vergunning, om op die manier aanzienlijke vermogensvoordelen te verkrijgen.

Zo achtte de rechtbank ook de feiten van smokkel bewezen met betrekking tot de Chinese vrouw die als vermeend slachtoffer bij een gespecialiseerd opvangcentrum was geïntroduceerd.

De beklaagden werden echter wel vrijgesproken voor tewerkstelling in een massagesalon. Volgens de rechtbank bestond er twijfel over het irregulier verblijf van de personen die daar zouden hebben gewerkt, terwijl dit net om een essentieel bestanddeel gaat van de tenlastelegging mensensmokkel.

Voor de drie beklaagden die voor mensensmokkel waren veroordeeld hield de rechtbank rekening met de verzwarende omstandigheden van misbruik van een kwetsbare situatie en bendevorming. De hoofdbeklaagde werd ook veroordeeld voor de verzwarende omstandigheid activiteit met een gebruikelijk karakter.

De rechtbank achtte de feiten van afpersing waaraan de twee beklaagden zich schuldig hadden gemaakt voor één slachtoffer als bewezen. De hoofdbeklaagde en een andere beklaagde werden veroordeeld voor poging tot afpersing tegenover een ander slachtoffer.

De rechtbank achtte de feiten van actieve corruptie in hoofde van de hoofdbeklaagde als bewezen. Op basis van de opgenomen gesprekken bleek immers dat hij in contact stond met een vrouwelijke bediende van Brussel-Stad, of die zich toch als dusdanig voordeed. Hij zou gepoogd hebben een paspoort te verkrijgen tegen betaling via haar.

De rechtbank achtte de feiten van valsheid in geschrifte en witwassen deels als bewezen en verklaarde de feiten over verdovende middelen en irregulier verblijf bewezen.

In casu meende de rechtbank dat er geen sprake was van een criminele organisatie in de zin van artikel 324*bis* van het Strafwetboek. Zo bleek bijvoorbeeld niet dat de beklaagden een echte taakverdeling en vaste overeenkomsten over de verwachte opbrengsten hadden afgesproken. De beklaagden kenden elkaar en werkten samen in functie van de omstandigheden en wanneer het hen goed uitkwam. De rechtbank herkwalficeerde dus de feiten in bendevorming.

In dit verband erkende de rechtbank de centrale rol als spilfiguur van de hoofdbeklaagde. Hij kon terugvallen op een breed netwerk voor het vervalsen van documenten, de tewerkstelling van personen die hier illegaal verbleven, en het regelen van huisvesting en het onderhouden van contacten met de burgerlijke stand. De rechtbank veroordeelde hem en ook twee andere beklaagden dan ook voor deze tenlastelegging.

De hoofdbeklaagde werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van 4 jaar en een boete van 54.000 euro, en tot een straf van verbeurdverklaring van 75.585,07 euro, waarvan de rechtbank een deel ter hoogte van de geleden schade aan de burgerlijke partij toekende.

De andere beklaagden werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van 3 tot 18 maanden, waarvan sommige met uitstel, en tot boetes van 600 tot 30.000 euro.

De rechtbank veroordeelde de hoofdbeklaagde tot betaling aan het slachtoffer dat zich burgerlijke partij had gesteld, van een materiële schadevergoeding van 13.000 euro, en een morele schadevergoeding van 500 euro. Hij veroordeelde de drie ook voor mensensmokkel veroordeelde beklaagden tot betaling van 500 euro schadevergoeding aan het opvangcentrum dat zich burgerlijke partij had gesteld.

Het beroep had betrekking op vijf beklaagden, onder wie de hoofdbeklaagde en een andere beklaagde die in eerste aanleg voor mensensmokkel was veroordeeld.

In zijn arrest van **25 juni 2018** wees het **Brusselse hof van beroep**⁴²² erop dat het wegens de (beperkte) draagwijdte van het beroep van het Openbaar Ministerie niet bevoegd was om opnieuw uitspraak te doen over de vrijspraken die in eerste aanleg waren uitgesproken voor

feiten van poging tot mensenhandel, en evenmin voor bepaalde feiten van mensensmokkel.

Het bevestigde in grote lijnen het in eerste aanleg uitgesproken vonnis, met een aantal wijzigingen, aanvullingen en verduidelijkingen.

Het hof bevestigde de in eerste aanleg uitgesproken veroordelingen voor feiten van mensensmokkel die het kreeg voorgelegd, met uitzondering van de feiten in verband met het tegen vergoeding introduceren van een Chinese onderdaan bij een gespecialiseerd opvangcentrum als vermeend slachtoffer. Volgens het hof bleek niet op welke manier de hoofdbeklaagde aldus zou hebben bijgedragen tot het illegale verblijf van deze persoon in België.

Het bevestigde ook de in eerste aanleg uitgesproken vrijspraak van de hoofdbeklaagde en medebeklaagde voor de als mensensmokkel gekwalificeerde feiten met betrekking tot de tewerkstelling in een massagesalon van de personen die in de dagvaarding worden genoemd. Er bestond immers twijfel over hun illegaal verblijfsstatuut. Het hof heeft wel de beslissing van de rechtbank over de tewerkstelling in datzelfde massagesalon van andere personen, waaronder een Tibetaanse onderdaan die illegaal in België leek te hebben verbleven, herzien. Het baseerde zich daarvoor op opgenomen gesprekken en op de verklaringen van de medebeklaagde.

Het hof heeft ook een van de in eerste aanleg niet bewezen geachte tenlasteleggingen inzake smokkel herzien naar poging tot smokkel, en dit als bewezen geacht.

Het verzwaarde ook de straffen van de eerste beklaagde: 5 jaar gevangenisstraf (en niet langer 4), en 66.000 euro boete (in plaats van 54.000). Ook de straffen van verschillende andere beklaagden werden verzwaard.

Het hof bevestigde de aan het slachtoffer dat zich burgerlijke partij had gesteld toegekende schadevergoedingen en intresten. En gelet op de nieuwe veroordelingen voor enkele feiten van mensensmokkel kende het hof in totaal 1.100 euro toe aan het opvangcentrum dat zich burgerlijke partij had gesteld..

⁴²² Brussel, 25 juni 2018, 13de k.

Tewerkstelling onder een valse identiteit

In een dossier dat de **correctionele rechtbank van Brussel** op **3 januari 2019** behandelde werd een Belg van Kameroense afkomst vervolgd voor mensensmokkel en oplichting tegenover een Kameroense onderdaan.⁴²³ Hij werd ervan beschuldigd te hebben bijgedragen tot het verblijf van die laatste door hem onder zijn identiteit te hebben laten werken in een grote voedingsmarkt, en op die manier van een valse naam gebruik te hebben gemaakt, om zich zijn loon toe te eigenen.

Het loon van de werknemer, die geen verblijfsvergunning in België had, werd immers gestort op de rekening van de beklagde, die het slechts op onregelmatige en gedeeltelijke wijze terugbetaalde.

Volgens de rechtbank stond het materiële element van de tenlastelegging mensensmokkel vast: door de Kameroense onderdaan toe te staan onder een valse identiteit te werken, heeft de beklagde het hem makkelijker gemaakt om op het Belgische grondgebied te verblijven, ook al had deze laatste geen vergunning om hier te verblijven.

De rechtbank meende echter dat de finaliteit om een vermogensvoordeel te verkrijgen niet kon worden hard gemaakt. Geen enkele financiële analyse kon het bedrag vaststellen dat door de beklagde was ingehouden op het loon dat hij ontving als gevolg van de prestaties van de werknemer. De beklagde gaf wel toe maandelijks zo'n 300 euro te hebben ingehouden om de extra belastingen door het hogere loon te kunnen betalen.

De rechtbank oordeelde dat niet kon worden uitgesloten dat de beklagde de werknemer heeft willen helpen door hem onder zijn identiteit te laten werken maar dat hij tegelijk niet voor de financiële gevolgen ervan wou opdraaien. Het stond dan ook niet vast dat de beklagde een vermogensvoordeel heeft willen nastreven door het verblijf van de werknemer te vergemakkelijken.

De rechtbank heeft de beklagde daarom ook vrijgesproken van de tenlastelegging mensensmokkel, net als voor de tenlastelegging oplichting.

Mensensmokkel en hulp bij illegale immigratie

In dit dossier waarin de **correctionele rechtbank van Dendermonde** zich op **26 februari 2019** uitgesproken heeft, werd een persoon vervolgd voor zowel mensensmokkel (artikel 77bis van de

Vreemdelingenwet) en hulp bij illegale immigratie die niet gebeurde om humanitaire redenen (artikel 77 van de Vreemdelingenwet).⁴²⁴

De beklagde werd ervan verdacht op regelmatige basis mensen, vooral van Turkse nationaliteit, uit Turkije naar België te brengen, in zijn persoonlijke wagen, via vrachtwagens of per bus. Hij bezorgde hen valse identiteitsdocumenten met visa voor de EU en rijbewijzen. Soms deden de personen zich voor als tweede vrachtwagenchauffeur. De valse visa werden in verschillende gevallen verkregen via ambassades. Hij vroeg zeer hoge bedragen voor de reis, tot zelfs 7.000 euro per persoon. Hij adviseerde de personen ook over hoe ze hun verblijf in België nadien konden regulariseren.

Het onderzoek gebeurde in twee fases en de feiten dateren dan ook van 2009-2010 en van 2013-2014. Het onderzoek moest onderbroken worden wegens veranderde prioriteiten bij de politie.

Het onderzoek gebeurde onder meer via telefonieonderzoek, observaties, en ondervragingen. Er vond een internationale rogatoire commissie plaats naar Turkije. Er werd ook een financieel onderzoek gevoerd naar de bankverrichtingen. De beklagde kreeg een invaliditeitsuitkering en zijn vrouw had geen inkomen terwijl zij wel verschillende onroerende goederen in Turkije en België bezaten en een hypothecaire rekening afbetaalden. Daarnaast werd het openbaar ministerie ingelicht door de Cel voor Financiële Informatieverwerking (CFI) over verdachte transacties die een ernstige aanwijzing waren van witwassen van gelden afkomstig uit mensenhandel (sic). De beklagde kwam ook in beeld naar aanleiding van grenscontroles in Zaventem. Hij kon gelinkt worden aan personen die aan de grens werden tegengehouden omdat ze niet over de correcte documenten beschikten.

Er werden ook verschillende klachten ingediend door slachtoffers tegen de beklagde, onder meer in het kader van een schijnhuwelijk. Een ander slachtoffer werd bedreigd met de dood als ze klacht zou indienen tegen de beklagde. Zij stelde zich uiteindelijk burgerlijke partij.

De rechtbank stelde vast dat de feiten voor de tenlastelegging van mensensmokkel en hulp bij illegale immigratie dezelfde waren. Ze herkwalficeerde de feiten uiteindelijk als mensensmokkel. Het onderscheid tussen beide tenlasteleggingen is dat bij een mensensmokkel expliciet winstbejag wordt vereist ('met het oog op het direct of indirect verkrijgen van een vermogensvoordeel'), terwijl

423 Corr. Brussel Franstalig, 3 januari 2019, 59ste k. (beroep).

424 Corr. Oost-Vlaanderen, afdeling Dendermonde, 26 februari 2019, k. D19M (definitief).

hulp bij illegale migratie onbezoldigde steunverlening viseert. En dus kunnen beide misdrijven niet tegelijkertijd door dezelfde feiten gebeuren. Volgens de rechtbank was het overbrengen van personen van Turkije naar België een 'beroepsactiviteit' voor de beklagde en handelde hij duidelijk met winstbejag.

De rechtbank oordeelde wel dat de onderzoekstermijn de redelijke termijn overschreden had, verwijzend naar rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Ze hield hiermee rekening bij de straftoemeting.

De beklagde kreeg uiteindelijk een gevangenisstraf van drie jaar met uitstel op vijf jaar en een geldboete van 30.000 euro, waarvan de helft met uitstel op drie jaar.

Er werd een bedrag van 222.000 euro (6.000 euro x 37 slachtoffers) verbeurdverklaard, waarvan de helft met uitstel.

Het slachtoffer dat zich burgerlijk partij stelde kreeg een materiele schadevergoeding van 12.100 euro en morele schadevergoeding van 1.000 euro.

Mensensmokkel en humanitaire hulp

De **correctionele rechtbank van Brussel** sprak zich op **12 december 2018** uit in een belangrijk dossier van mensensmokkel waar burgers bij betrokken waren die actief waren in de hulpverlening aan migranten.⁴²⁵

Twaalf beklagden van Syrische, Egyptische, Soedanese, Eritrese, Tunesische en Belgische nationaliteit werden vervolgd voor feiten van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden: met name het in gevaar brengen van het leven van de slachtoffers, de minderjarigheid van een aantal van hen en deelname aan de activiteiten van een criminele organisatie. Een aantal van die beklagden zijn mensen die migranten onderdak hadden geboden en die actief zijn binnen het burgerplatform voor hulpverlening aan migranten.

De beklagden werden aanvankelijk voor de correctionele rechtbank van Dendermonde gedagvaard maar hadden om een taalwijziging verzocht, wat hen werd toegestaan. De zaak werd daarom doorverwezen naar de Franstalige correctionele rechtbank van Brussel.

Het onderzoek werd opgestart na een aanvankelijk proces-verbaal dat de politiediensten in mei 2017 hadden opgesteld. Daaruit bleek dat de snelwegparking te Wetteren een verzamelplaats was waar migranten, zonder medeweten van de chauffeurs en onder uiterst gevaarlijke omstandigheden, door mensensmokkelaars in vrachtwagens werden gestopt om van daaruit het Verenigd Koninkrijk te bereiken. Na analyse van de zendmasten in de buurt van deze parking konden oproepnummers en telefoons worden geïdentificeerd.

Na een eerste analyse van de nummers en telefoons werd een gerechtelijk onderzoek ingesteld om telefoongesprekken af te luisteren. Uit andere vaststellingen van de politie zou ook blijken dat de parking voor mensensmokkel werd gebruikt. Een aantal telefoonnummers werd afgeluisterd. Op een nacht in augustus stapte een van de beklagden op deze parking zelf in een vrachtwagen richting het Verenigd Koninkrijk. Eind augustus werd een andere beklagde, samen met vijf andere mensen opgepakt in een oplegger met tapijten en naar een gesloten centrum overgebracht. Dit was ook het lot van een andere beklagde in oktober 2017. Diezelfde maand betrapte de politie nog drie andere beklagden op heterdaad, deze keer op de snelwegparking langs de E17 te Waasmunster. Allen werden ze onder aanhoudingsbevel geplaatst. Na deze arrestaties werden huiszoeken uitgevoerd op het domicilie van de vier beklagden die migranten onderdak hadden geboden, en ook in de transitcentra Caricole en 127bis.

Uit het onderzoek bleek een relatief constante modus operandi. Personen in irregulier verblijf die naar het Verenigd Koninkrijk wilden namen, telefonisch of rechtstreeks via kennissen, contact op met een van de beklagden. Er werd onderhandeld over de prijs van de overtocht. In een station werd een afspraak geregeld. Dan ging het per trein en vervolgens te voet naar de parkings. Een andere smokkelaar wachtte hen daar op, stopte ze in de "goede vrachtwagens" (die naar het Verenigd Koninkrijk reden) en sloot de deuren. De prijs voor de overtocht varieerde van enkele honderden euro's, tot 2.000-2.500 euro. De betaling gebeurde cash, of deels via een waarborg bij een derde die het saldo van de prijs van de overtocht bij aankomst van de migrant op de plaats van bestemming betaalde.

Aan de hand van telefoontaps, aanwezigheidsregistraties op de snelwegparkings, politiewaarnemingen of bewakingscamera's, werd aangetoond dat de beklagden regelmatig contact met elkaar hadden.

⁴²⁵ Corr. Brussel Franstalig, 12 december 2018, 47ste k. Aangezien het Parket-Generaal zich niet kon vinden in het vonnis, heeft het beroep aangetekend tegen alle beschikkingen van de beslissing. Behalve de louter juridische motieven, lijkt het Parket-Generaal aan het dossier een volledig andere interpretatie te geven dan de rechtbank. Zo zou met een aantal bewijselementen geen rekening zijn gehouden.

De rechtbank wees erop dat sommige beklaagden een rol hadden gespeeld in de mensensmokkel door slachtoffers van een station naar de parkings te brengen, door de vrachtwagendeuren te openen en te sluiten, door slachtoffers te helpen bij het instappen met hun koffers, door zich te informeren over de situatie op de snelwegparkings, of door het ophalen van geld bij slachtoffers.

Aangezien mensensmokkel ten nadele van minstens 95 slachtoffers alle beklaagden zonder onderscheid ten laste werd gelegd wees de rechtbank erop dat dit aantal slachtoffers niet zonder onderscheid aan alle beklaagden kon worden toegeschreven. Er moest worden nagegaan in hoeverre, en op individuele basis, de beklaagden feiten van mensensmokkel hadden gepleegd ten aanzien van met name geïdentificeerde personen of ten minste ten aanzien van personen wier bestaan op basis van taps met zekerheid kon worden vastgesteld, ook zonder formele identificatie.

De rechtbank meende ook dat de tenlastelegging van criminele organisatie moest worden geherkwalificeerd naar bendevoorming. Uit de onderzoeksdadens was immers gebleken hoe de overtocht van de slachtoffers georganiseerd werd en hoe de taken tussen de daders werden verdeeld, ook al stond die verdeling niet vast en voerde iedereen niet telkens dezelfde taak uit. Een structuur of voldoende hiërarchie bestond er echter niet. Er was ook niet voldoende aangetoond of deze bende bijzonder winstgevend was. Zo merkte de rechtbank op dat de prijs die aan de slachtoffers voor de overtocht naar het Verenigd Koninkrijk werd gevraagd zelden hoger was dan een paar honderd euro en dat de beklaagden nooit in het bezit van aanzienlijke geldbedragen werden aangetroffen. De rechtbank wees erop dat een aantal van de vervolgte smokkelaars er enkel op uit was hun eigen overtocht naar Engeland te financieren, of die zelfs gratis te verkrijgen in ruil voor "verleende diensten", en dat ze niet de bedoeling hadden deel te nemen aan een criminele organisatie. Uit het dossier bleek echter ook impliciet dat andere niet-geïdentificeerde personen van het opzetten van illegale reizen naar het Verenigd Koninkrijk een echt beroep leken te hebben gemaakt en daarbij voordeel haalden uit de hulp van bepaalde beklaagden in dit dossier.

De rechtbank onderzocht vervolgens de individuele verantwoordelijkheid van elke beklaagde bij de ten laste gelegde feiten. Volgens de rechtbank was het merendeel van de feiten van mensensmokkel in hoofde van de meeste beklaagden aangetoond: zij die op de snelwegparkings aanwezig waren om de migranten illegaal aan boord van vrachtwagens te krijgen, zij die hen naar de parkings brachten waar de migranten door een andere beklaagde werden opgewacht, of zij die als gids fungeerden. Ook

een beklaagde die de slachtoffers met smokkelaars in contact bracht en het geld ophaalde, of er borg voor stond, werd voor deze tenlastelegging veroordeeld. Zelf was hij in het verleden als smokkelaar actief in Calais. Voor deze beklaagden oordeelde de rechtbank dat er ofwel sprake was van een rechtstreeks vermogensvoordeel wanneer de beklaagden het geld rechtstreeks inden, of een onrechtstreeks vermogensvoordeel. Dit laatste bestond uit de financiering in natura: in ruil voor deelname aan de mensensmokkel; van een persoonlijke overtocht naar het Verenigd Koninkrijk. Een aantal van de beklaagden had immers zelf geprobeerd het Verenigd Koninkrijk te bereiken, waarbij sommige al meerdere malen aan boord van vrachtwagens werden aangetroffen.

Voor de beklaagde die het Verenigd Koninkrijk had bereikt en bij verstek was veroordeeld, merkte de rechtbank op dat "ook al bevat het straf dossier geen formeel bewijs van een vermogensvoordeel dat hij eruit heeft gepuurd, hij er noodzakelijkerwijs een dergelijk voordeel heeft uit gehaald, aangezien de bende zo functioneerde dat alle deelnemers werden betaald of de belofte kregen dat ze op hun beurt, gratis of tegen korting, de overtocht konden maken, wat neerkomt op een materiële steun. Vast staat dat (...) in augustus 2017 zelf in Engeland is geweest. Vanuit Engeland bleef hij de situatie van "zijn" parkings in België volgen, waaruit bleek dat hij zich niet beperkte tot het betalen van een smokkelaar om naar het Verenigd Koninkrijk te reizen.

De rechtbank veroordeelde sommige beklaagden voor de verzwarende omstandigheid activiteit met een gebruikelijk karakter en/of bendevoorming.

De rechtbank sprak evenwel de vier beklaagden die actief waren in de hulpverlening aan migranten vrij.

Volgens de rechtbank hebben deze beklaagden er om te beginnen geen vermogensvoordeel uit gehaald. Hun medeplichtigheid aan de feiten kon ook niet worden aangetoond.

Met betrekking tot een van de beklaagden die door het Openbaar Ministerie ervan werd beschuldigd haar telefoon en computer te hebben uitgeleend aan een medebeklaagde aan wie ze onderdak bood en met wie zij een liefdesrelatie had, was de rechtbank o.a. van oordeel dat niet vaststond of zij haar telefoon of computer ter beschikking had gesteld van de personen die zij onderdak bood, met name aan de medebeklaagde, om hen in staat te stellen eventuele illegale activiteiten uit te voeren. De rechtbank oordeelde dat niet vaststond dat zij wist dat haar telefoon of computer voor dit doel zou worden gebruikt en dat ze in ieder geval niet de bedoeling had om deel te

nemen aan enige vorm van mensensmokkel, noch aan bendevoering.

Voor een beklaagde die in een ander dossier voor soortgelijke feiten veroordeeld werd heeft de rechtbank de zaak afgescheiden. De rechtbank ging ook niet in op de vordering van verbeurdverklaring per equivalent van het Openbaar Ministerie en sprak gevangenisstraffen van één jaar tot vier maanden uit, met uitstel. Enkel de beklaagde die naar het Verenigd Koninkrijk was getrokken werd bij verstek veroordeeld tot drie jaar gevangenisstraf.

De boetes schommelden tussen de 48.000 en 360.000 euro met uitstel, behalve voor de bij verstek veroordeelde beklaagde.

Het verzoek van Myria, dat zich burgerlijke partij had gesteld, maar dan enkel tegen de beklaagden voor wie duidelijk leek dat ze er vermogensvoordelen hadden uit gehaald⁴²⁶, werd ontvankelijk en deels gegrond verklaard. Hij ontving een symbolische euro.

Bij vonnis van 14 maart 2019 heeft de Franstalige correctionele rechtbank van eerste aanleg van Brussel de beklaagde, voor wie de vervolgingen waren afgescheiden, veroordeeld tot een bijkomende boete van 640.000 euro met uitstel. Hij was bij vonnis van 8 november 2018 van de Nederlandstalige correctionele rechtbank van Brussel immers al in een gelijkaardig dossier van mensensmokkel veroordeeld tot gevangenisstraffen van 5 jaar en een boete van 160.000 euro.

⁴²⁶ Myria is inderdaad enkel bevoegd om zich burgerlijke partij te stellen voor mensensmokkel (art.77bis Vw) en niet voor hulp bij illegale binnenkomst, doorgang of verblijf (art.77 Vw.).